

הישיבה השלוש-מאות-וחמישים-ושבע של הכנסת התשיעית

יום שלישי, ב' אב תש"ם (15 יולי 1980)
ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

א. שאילתות ותשובות

3. מה בדעת השר לעשות לשיפור התנאים הברי-
אותיים בכלא שכס?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. בדיקת האירוע מיום 12 בפברואר 1980 העלתה
שהיה זה מקרה של תקיפת סוהר על-ידי אסיר וכי לא
היו עינויי אסירים.

3. בית-הכלא שכס מבוקר באופן קבוע על-ידי
נציגות הצלב-האדום, הבודקת בין השאר גם את התנאים
הבריאותיים.

6007. איידחיית שירותם של הלומדים ב"אורט"
(טכניקום) בגבעתיים

הכרת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר הבטחון ביום י"ז
בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

נמסר לי כי תלמידים הלומדים בכיתה י"ב בבית-
הספר "אורט" (טכניקום) בגבעתיים במגמת מחשבים לא
יוכלו לקבל החיית שירות למשך 7 חודשים לשם סיום
לימודים במכללה הטכנולוגית וקבלת תעודת טכנאי מחשב.
הנימוק שהעלה מרכז הגיוס של צה"ל הוא שאין צורך
בבעלי הכשרה מסוג זה בעת השירות הצבאי.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם טענות אלו נכונות?

2. מדוע הועלה הנימוק הנ"ל בעוד צה"ל מעודד
בוגרי תיכון להירשם לעתודה אקדמית, הכוללת מגמת
מחשבים?

3. מדוע אנשי מרכז הגיוס של צה"ל אינם מקבלים
את המלצת המחלקה לחינוך טכנולוגי במשרד החינוך
והתרבות בנושא זה?

4. האם ניתן להוסיף למיכסת התלמידים המקבלים
מצה"ל דחיית שירות עוד תלמידים הלומדים מדעי הי-
מחשב?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי:

1. העתודה האקדמית מיועדת ללומדים לימודים
אקדמיים באוניברסיטאות ובטכניון, בעוד העתודה הטכ-
נולוגית מיועדת ללומדים לתואר טכנאי או הנדסאי בהמשך
ללימודי התיכון המקצועי. המסגרות שונות וגם צרכי
צה"ל בהתייחס לכל אחת מהן אינם דומים.

2-3. לאחרונה נבדקה עם משרד החינוך האפשרות
לאשר מגמת טכנאי מחשב במסגרת העתודה הטכנולוגית,
שבצדה התחייבותם של העתודאים לשתי שנות שירות-
קבע, בבדיקה שערך משרד החינוך עם מנהלי הרשתות
ומנהלי בתי-הספר התקבלה תשובה שלילית מכלום,
כשהחשש הוא שחתימה לשירות-קבע תרתיע כליל מלי-
מודים במגמה זו.

חי"ר מ. ל. מרון:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. חברי הכנסת,
הסעיף הראשון בסדר-היום: תשובות על שאילתות.

5807. ביקור שר ההגנה המצרי בתעשייה האווירית

הכרת-הכנסת ש. ארכליילי-אמולונינו שאלה את שר הבטחון
ביום י"ז באדר תש"ם (5 במארס 1980):

בעתונות פורסם ששר ההגנה המצרי מר כמאל חסן
עלי עומד לבקר בישראל, ובין הסיוורים השונים שיערכו
לו — ביקור בתעשייה האווירית, כאשר הוא מלווה בפי-
מליה גדולה.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות?

2. האם אורגנו לשר הבטחון מר עוזר ויצמן סיוורים
במיתקנים צבאיים במצרים בעת ביקורו שם?

3. אם לא — מה הנימוק שמארגנים ביקור כזה
לשר ההגנה המצרי?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שר ההגנה המצרי לשעבר הגנראל כמאל חסן עלי
ביקר בתעשייה האווירית ביום 28 בפברואר 1980. לשר
ההגנה לא נערכו סיוורים במיתקנים צבאיים בישראל וכן
לא נערכו לשר הבטחון סיוורים במיתקנים צבאיים בקהיר.
למשלחת בראשות סגן שר הבטחון נערך סיוור במיתקני
תעשייה צבאית אלקטרונית במצרים בעת ביקורו שם
ב-16—21 במארס 1980.

הנימוק לעריכת הביקור היה ליצור אווירה של אמון
הדדי ויחסים נורמאליים בין מערכות הבטחון של שתי
מדינות שכנות, כדי לחזק ולבסס את חוזה השלום.

6006. המצב בכלא שכס

הכרת-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבטחון ביום י"ז
בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

טוענים כי בתאריך 13 בפברואר 1980 עינו הסוהרים
בכלא שכס את האסירים, היכו אותם והתניזו עליהם גאון
מדמיע וכי כתוצאה ממעשים אלה נפצעו כארבעים עד
חמישים אסירים. האסירים מתלוננים גם על תנאים ברי-
אותיים חמורים בבית-הסוהר שכס.

הנני שואל את כבודו:

1. אם נכונה הטענה, האם מוכן כבוד השר לחקור
את המקרה?

2. האם יהיה מוכן לפעול לגילויי האחראים לעי-
נויים בכלא שכס כדי להעמידם לדין?

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם ידועים המקורות המספקים לחבלנים נשק ותחמושת?
2. האם ננקטו ונגקטים האמצעים הדרושים כדי למנוע אספקת נשק למחבלים?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. (א) מדינות ערב הקיצוניות תומכות באירגוני המחבלים באורח ישיר ומספקות להם נשק מגוון: תותח חים, נושאי גייסות משוריינים, נשק קל, חמרי חבלה ועוד. עם מדינות אלה נמנות לוב, עיראק, דרום-תימן, סוריה ואף סעודיה.

(ב) קיים שיתוף פעולה בין אירגוני המחבלים לבין מדינות מוצא-אירופה. במסגרת זאת מוענק למחבלים גם נשק. לדוגמה: לאחרונה נמסר כי משלוח טאנקים מסוג ט-34 הועבר מהונגריה למחבלים בלבנון.

(ג) ברחבי העולם מתנהל מסחר גם בחמרי-נפץ וכלי-נשק, וניתן לרכוש בכסף את מרבית אמצעי הלחימה הדרושים. לבנון היא אחד השווקים החשובים בתחום סחר הנשק. אירגוני המחבלים מסתייעים, על-פי הידוע לנו, בשוק חפשי זה לקניית כלי-נשק וחמרי-נפץ.

2. צה"ל עוקב אחר משלוחי הנשק למחבלים. כאשר יש תנאים נאותים נעצרות הספינות ומטענן מוחרם (כמו במקרה של הספינה "גאקסוס" שנעצרה ב-17 מאי 1979 ומטענה, שכלל 27 שריוניות מדגם "יונימוג", הוחרם). מובן שאין באפשרותנו לעצור את כל הספינות הנושאות נשק למחבלים.

6467. מתן סיוע משפטי למשפחות היילים שנפטרו בעת שירותם

חברת-הכנסת ז. כ"ץ שאל את שר הבטחון ביום ט"ז בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980):

על-פי סעיף ד' לחלק ה' של חוק השיפוט הצבאי, תשל"א-1955, ניתן לחקור את סיבת מותו של חייל על-פי יזמת הפרקליט הצבאי הראשי או לפי בקשת קרובי משפחת הנפטר.

אי לכך הנני מבקש לשאול את כבוד השר:

1. האם קרובי משפחתו של חייל שנפטר זכאים לסיוע משפטי בכל הקשור בבקשה לחקור את סיבת מותו של החייל וכן במהלך חקירת מותו של החייל?
2. אם התשובה על השאלה 1 היא בשלילה, האם בדעת השר להורות על מתן סיוע משפטי לקרובי משפחה כאמור, הן בדרך הוראות מינהליות והן בדרך של יזמת חקיקה מתאימה?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

1-2. למשפחות חללי צה"ל ניתן סעד משפטי ב-ענייני ירושה ואפורטרופסות הנובעים מפטירתו של החייל, ולאלמנה — גם בענייני חליצה.

עזרה משפטית כללית ניתנת מטעם נציגי הפרק"ל לטירת הצבאית, וזאת לפניגם משורת הדין. איננו סבורים שיש מקום להרחיב מסגרת זו.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת זאב כ"ץ.

4. לבוגרי המגמה הנוכחית אושרה האפשרות לסיים את לימודיהם ולהתגייס לצה"ל מאוחר יותר. כללית, לאור צרכי כוח-אדם בצה"ל, מסגרת העתודה הטכנולוגית מוגבלת ואין סיבה להרחיבה.

6127. הרכב הוועדה הרפואית העליונה לעירעורים בחיפה

חברת-הכנסת מ. עמאר שאל את שר הבטחון ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980):

במשך שלושים שנה פעלה בחיפה, ליד לשכת הגיוס, ועדה רפואית עליונה שהיתה מורכבת משלושה חברים: נציג ההסתדרות הרפואית, נציג משרד הבריאות וקצין רפואי בשירות צה"ל. הרכבה, סמכויותיה ותפקידיה של הוועדה קבועים בתקנות (ד) ו-8 בתקנות שירות בטחון, התשכ"ז-1967.

הוועדה הנ"ל היא היחידה הפועלת בכל אזור הצפון. הרכבה המיוחדת, המפורט לעיל, היווה ערובה למתן מירב תשומת-הלב והדאגה לכל מי שבאו בפניה.

בחודש דצמבר 1979 הופסקה פעילותה של הוועדה והנוקטים לה הופנו לתל-השומר.

אבקש להשיב לי:

1. האם הינך נכון לבדוק את הפרטים המובאים לעיל?
2. האם הינך נכון לקיים הרכב מיוחד של ועדה רפואית עליונה שלא תהיה מורכבת רק מקציני רפואה בשירות?
3. האם לא יהא נכון למנוע טילטולים מהבאים בפני הוועדה מכל אזור הצפון, ובמקום יסיעו לתל-השומר יגיעו לחיפה, והאם תהיה מוכן לשם כך להורות על המשך פעילותה של הוועדה הנדונה?

היו"ר מ. ל. מרון:

חברת-הכנסת עמאר איננו באולם. אבקש להעביר את התשובה לפרוטוקול.

זאב כ"ץ (המערך):

אבקש מסגן השר לקרוא את התשובה.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

1. הפרטים נכונים.
2. ועדה רפואית עליונה, המורכבת מקציני רפואה בשירות צבאי בלבד, ממלא את התפקיד המקצועי המיועד לה ותחסן לצה"ל כספים הקשורים בהעסקת אזרחים. הרכב כזה של הוועדה עולה בקנה אחד עם תקנות שירות בטחון הרלבאנטיות.
3. לא. ועדה רפואית עליונה אחת בכל המדינה מביאה לאחדות, מקצוענות וחוסר-פניות. משיקול זה בוטלה הוועדה בחיפה.

6212. מקורות אספקת נשק למחבלים

חברת-הכנסת ש. ארבליא-אלמוזלינו שאלה את שר הבטחון ביום ד' בסיון תש"ם 19 במאי 1980:

בחודשים האחרונים משתמשים המחבלים, במעשי הטרור שלהם, באמצעי חבלה ובנשק משוכללים יותר ובכמויות גדולות יותר.

זאב כ"ץ (המערך) :

סגן שר הכסחון מ. צפורי :
ראשית אני חושב שבכל בעיה עניינית אפשר לספל וללכת לקראת המשפחה. מלבד זה אני רוצה להוסיף ולהגיד שלאירגון "עצמת" יש גם ייעוץ משפטי, ובמקרים מסויימים הוא מסייע, ואנחנו תומכים בו לצורך זה בהק" צבה כספית מסויימת. אינני חושב שבדבר קונקרטי תהיה בעיה לקבל את הסיוע.

כבוד סגן השר, הבעיה כיום היא שבמקרים שבהם מתמנה שופט-חוקר לעניין מוחו של חייל בשעת שירות, משפחה בעלת אמצעים יכולה לשכור פרקליט והוא מקובל על מוסדות צה"ל. למשפחה חסרת אמצעים אין האפשרות הזאת, ולכן באה שאלתי האם כבוד סגן שר הכסחון מוכן לבדוק את הבעיה הספציפית של מתן סיוע לזקוקים לעזרה משפטית בשעה שמתמנה שופט-חוקר בשל תאונה שבה חייל מאבד את חייו.

ב. חוק מעמד אירגונים בינלאומיים, תש"ם—1980 *

(קריאה ראשונה)

היו"ר מ. ל. מרון :

לישראל. באורח מיוחד דרוש לנו כרגע החוק הזה בשביל פתיחת נציגות של השוק המשותף בישראל.
אבקש לאשר את החוק בקריאה ראשונה ולהעבירו לוועדת החוק והכסחון.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק מעמד אירגונים בינלאומיים, תש"ם—1980 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר החוק.

שר-החוק י. שמיר :

היו"ר מ. ל. מרון :
חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בדיון. רשות הדיבור לראשון הרשומים, חבר-הכנסת שובל, ואחריו — לחברי הכנסת אבנרי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק על מעמד אירגונים בינלאומיים, תש"ם—1980, המובאת היום לקריאה ראשונה, מטרתה לאפשר לממשלה להעניק חסי- גויות דיפלומטיות מקובלות, הנהוגות בקשר לשגרירויות וקונסוליות זרות בישראל ועובדיהן, גם לאירגונים בינ- לאומיים מוכרים המקיימים נציגות בישראל ולעובדיהם. האירגונים הבינלאומיים שבהם מדובר הם אלה שישראל חברה בהם או שהם צד לאמנה בינלאומית עם ישראל.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
למשל ?

שר-החוק י. שמיר :

אני תיכף אגיע לזה.

זלמן שובל (הליכוד) :
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להשתמש בהודמנות זו, שאנו דנים בהענקת חסיגויות וזכויות-יתר לאירגונים בינלאומיים, כדי להתייחס לסוגיה היסודית יותר, העקרונית יותר של ירושלים כבירת ישראל והמצב הבלתי-תקיין, האבסורדי, הקיים לגבי קשריה של מדינת ישראל עם רבות מן הנציגויות הדיפלומטיות המואמנות אליה. ואני מתכוון, כמובן, לעובדה שאף-על-פי שירי- שלים היא בירת ישראל, אף ללא החוק של חברת-הכנסת גאולה כהן, ממוקמות עדיין רוב הנציגויות הדיפלומטיות הזרות בתל-אביב או ברמת-גן או במקום אחר, בכל אופן לא בירושלים. אני רוצה לומר במאמר מוסגר : התייחסתי להצעת החוק של חברת-הכנסת גאולה כהן, אני רואה את ההצעה הזאת כמיותרת, כי בין היתר היא מטילה ספק בסוגיה ובמצב קיים שאנחנו, לפחות, איננו רואים בהם ספק כלשהו.

עלימנת להבהיר את הנושא יש להסביר כי מדינות זרות ונציגיהן הדיפלומטיים נהנים, כידוע, מחסיגויות שונות הנובעות ממה שקרוי המשפט הבינלאומי המנהגי, ושקובצו כאמנת-וינה מ-1961 בדבר יחסים דיפלומטיים שישראל צד לה. בדומה מצויה גם אמנה בתחום היחסים הקונסולאריים.

אבל אחזור לנושא העיקרי. אני רוצה לקבוע, אדוני שר החוק, שהנוהג הזה של ישיבתן של נציגויות דיפלורי- מאטיות מחוץ לבירת המדינה הוא בניגוד לחוק הבין- לאומי המקובל הן על ישראל והן על כל, או על רוב, המדינות המקיימות עמנו יחסים דיפלומטיים. ואני מבטט את דברי אלה גם על כללי המשפט הבינלאומי המנהגי וגם על אמנת-וינה משנת 1961. ואמנם החסיגויות וזכויות- היתר של הנציגויות הדיפלומטיות הן המפתח לסוגיה הזאת.

באשר לאירגונים בינלאומיים, בעיני מומחים יש ספקות אם כבר נתגבש מנהג בינלאומי בדבר חסיגות וחסיגות עובדיהם, ולפיכך יש צורך להעניק לאירגונים אלה חסיגויות על-ידי חקיקה. בעבר נעשו פעולות חקיקה מיוחדות לצורך אירגונים מסויימים, כמו אירגון האומות המאוחדות וכן קרן המטבע הבינלאומית והבנק הבין- לאומי. עתה החליטה הממשלה, כדי לפטש את העניין, לכוונן מסגרת חקיקתית להסדר מעמדם של אירגונים בינ- לאומיים הפועלים בארץ, ואשר מדינת ישראל חברה בהם או שהם צד לאמנה עם ישראל. לכשתקבל החוק המוצע יוכל שר החוק, באישור הממשלה, לקבוע אילו חסיגויות וזכויות יוענקו לאירגון בינלאומי כלשהו העונה על הקריטריונים הללו. דבר זה יפטור מן הצורך בחקיקה מיוחדת מדי פעם. חוקי-מסגרת מעין אלה קיימים בכמה מדינות מתקונות, לרבות ארצות-הברית ובריטאניה. חוק זה יאפשר לממשלה לפתח יחסים עם אירגונים בינ- לאומיים אשר קיום נציגות שלהם בישראל חשוב ומועיל

בזמנים עברו היה נהוג לפרש את זכויות החסיגות האלה בכל מיני הנחות פיקטיביות למחצה. אולם בנוהג המודרני המפתח להענקת חסיגויות הוא הכלל של "הצורך המונקציונלי" — the principle of functional neces- sity — כלומר החסיגות וזכויות-היתר המוענקות לדיפי- לומאטים זרים נובעות מן ההכרח שדיפלומאטים זרים אלה ימלאו את תפקידם בצורה היעילה והראויה ביותר.

והערה השנייה — מדובר באירגונים בינלאומיים, כלומר גם, אולי בראש-דבר, באירגון האומות המאוחדות; אולי גם באירגון הפליטים של האומות המאוחדות וכו'. וההסתייגות וזכויות-היתר האלה מורענות, כמובן, גם לעובדי האירגונים האלה. מי הם העובדים האלה? אולי גם אותו חייל או קצין המברית המרדנית או מטילי-יורה או סמים? או עובד של אונרופ"א המשתתף פעולה עם איש "פתח"? כל הדברים האלה כבר היו בעבר ויכולים לקרות בעתיד. אנחנו בוודאי לא נרצה לראות בעריינים כאלה חסינים בפני החוק הישראלי.

לכן, אדוני היושב-ראש, אף שיש לאשר את החוק הזה, אוכל רק להביע תקווה ששר החוץ ישתמש בזכות המקנית לו על-ידי החוק להעניק חסינויות וזכויות-יתר בחסכוניות רבה מאוד ובשיקול-דעת רב מאוד.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחברת-הכנסת הרליץ.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי-הכנסת שובל מכריח אותי לומר כמה מלים על הסוגיה שהוא העלה. ירושלים דיבורים סביב לה, וככל שמרבים בבית הזה לדבר על ירושלים כן מתרחקת הבעיה מפתרון. האם חברי-הכנסת שובל באמת חושב שעלי-ידי נקיטת סאנסקציות נגד גופים בינלאומיים שאינם מכירים בסטאטוס-קוו הקיים בירושלים הוא יפעיל לחץ על הגופים — או אולי התוצאה תהיה הפוכה, שהגופים האלה, המייצגים קונסנסוס בין-לאומי, יתרחקו מקשריהם עם ישראל?

זלמן שובל (הליכוד):

כשאתה מדבר על סטאטוס-קוו אתה מתכוון בוודאי למזרח-ירושלים, מה על ירושלים המערבית?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אתייחס לזה.

העמדה של שני האירגונים שהזכרת, אירגון האומות המאוחדות והשוק האירופי המשותף, ברורה, מוצהרת וקבועה בהחלטות המחייבות את חבריהם, ולכן לא ייתכן כלל שגוף מטעם האו"ם או גוף מטעם ה-OPEC יפעל לפי מה שרצוי לחבר-הכנסת שובל. נכון שבירושלים יש שתי בעיות, לא אחת: הבעיה האחת — האם ירושלים שבתחום הקר-הירוק היא בירת ישראל? הבעיה השנייה — האם ירושלים שמחוץ לקר-הירוק היא חלק מירושלים בירת ישראל? למרבה הצער לפני שפתחנו את הבעיה הראשונה יצרנו את הבעיה השנייה. שנים נאבקנו על כך שמדינת ישראל תוכל להכריז על עיר כלשהי בטריטוריה שלה כעל בירתה ורבות מאומות העולם לא קיבלו את העמדה הזאת, אבל לפני שסיימנו את המאבק הזה — והוא מאבק מוצדק בלי כל ספק — פתחנו חזית חדשה בכך שלא רק איתחנו את ירושלים אלא גם סיפחנו את ירושלים המזרחית, ואני מבדיל בין שני הסוגים. יש הבדל בין הרצון לשמור על ירושלים המאוחדת כעיר ובין הרצון לשלול מהעם השני כל זכות לחיות בירושלים. אלה שני דברים שונים. בעוד שרבות מן המדינות היו, אולי, משתכנעות במשך הזמן לקבל את העמדה האומרת שירושלים כעיר חייבת להישאר מאוחדת, נרמה לי שאין אף מדינה אחת בעולם — ויתכן אותי שר החוץ אם אני טועה — המקבלת את הסיפוח החד-צדדי של ירושלים

ואיפה הוא המקום שם יכולים הדיפלומטים לעשות זאת, כלומר "למלא את תפקידם בצורה היעילה והראויה ביותר"? התשובה לכך ברורה וחד-משמעית: באותו מקום שם יושבים ופועלים משרדי הממשלה שאליה הם מואמנים.

באמנת-וינה אנחנו מוצאים פרק הדין בנציגויות-משנה דיפלומטיות. מדובר שם, בין היתר, בפרוצדורה לפתיחת נציגויות כאלה. והנה אנחנו מוצאים שם את המשפט הזה: "המדינה הזרה אינה רשאית להקים נציגויות-משנה שהן מחוץ למקום שבו ממוקמת הנציגות הראשית של אותה מדינה ללא אישור המדינה המארחת." ואיפה, על-פי אמנת-וינה, צריכה אותה נציגות ראשית להיות ממוקמת בדרך-כלל? במקום מושבה של הממשלה — normally at the seat of the Government.

הכלל הזה, אדוני שר החוץ, הוא ברור מאוד. חסינות דיפלומטית מעניקים במקום שם הנציגות יכולה לתפקד כראוי, והמקום הזה הוא מקום מושבה של הממשלה שאליה היא מואמנת. הכלל הנ"ל נתקבל בזמנו לפי הצעת הולאנד, אשר התנגדה לכוונתן של מדינות אחדות להעביר את נציגויותיהן הדיפלומטיות מהאג לאמסטרדם או לרוטרדם. ואני רוצה לומר בהזדמנות זו: כל הכבוד להולאנדים, כי הם עקביים בקיומו וביישומו של הכלל הזה גם לגבי נציגותם בישראל, בירושלים. אבל אין זו הדוגמה היחידה. הנה יש בידי מכתב שקיבלתי מן השגריר של בראזיל, שבו הוא מודיע לי שב-21 באפריל 1970 נחנך הבניין החדש של משרד החוץ בבראזיליה הבריה, וכל הפעולות הועברו מריתדה-יאנירו לבראזיליה, ומאותו יום ואילך "כל הקשרים עם ממשלת בראזיל חייבים להתקיים בבראזיליה". זאת ועוד: "מיום 7 בספטמבר 1972 זכויות חסינות וזכויות-יתר הוענקו אך ורק לדיפלומטים המתגוררים בבראזיליה."

המצב אצלנו הוא, כמובן, שונה. לאיש אין עוד ספק בכך שכל הקשרים או רוב הקשרים של הדיפלומטים הזרים עם ממשלת ישראל אינם מתקיימים בירושלים, והנשיאים קארטר וסאדאת נואמים בכנסת בירושלים, אבל את השגרירויות שלהם הם משאירים בתל-אביב. זהו המצב שקראתי לו "בלתי-תיקין", זהו מצב בלתי-סביר ממדרגה ראשונה, וקשה לי להשתחרר מן הרושם שממילא שלות ישראל בעבר ובהווה לא עשו די במשך השנים כדי לנפץ את היוזף הזה אחת ולתמיד. והדרך לעשות זאת היתה הדרך החוקית, ההגיונית והמקובלת, כלומר להגביל הענקת חסינויות וזכויות-יתר ליושבים במקום שם פועלת הממשלה המרכזית, כלומר ירושלים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני מתעלם, כמובן, מן המציאות הפוליטית שבה אנו חיים ואינני מציע שדווקא היום, כשנושא ירושלים "מתחמם" מחדש מכל מיני סיבות, נחייב את המדינות השונות להעביר את נציגויותיהן לירושלים, ומייד, אם-כי על-פי הנוהג ועל-פי המשפט הבינלאומי וגם על-ידי ההגיון היינו רשאים לעשות זאת. אבל אני רוצה בקשר לחוק הזה להשמיע מלת אזהרה. הפעם מדובר לא על נציגויות דיפלומטיות של מדינות אלא על אירגונים בינלאומיים, ובקלות רבה אנחנו יכולים לקבוע תקדים, ובנקל, במרדינו, נוכל לעזור לאירגונים האלה להתמקם בתל-אביב או בכל מקום אחר, רק על בירושלים. אני יודע שנושא של נציגות השוק המשותף הוא נושא כבד, אבל מהר, על-ידי יצירת תקדימים חדשים, נקל על הנציגויות הבינלאומיות האלה להתמקם דווקא בכל מקום אחר פרט לבירת ישראל.

הקריאות במשך יום, יומיים — אגב, גם הממשלות הן קודמות הוכיחו זאת — ושר החוץ, כאשר יצטרף לאמנה בינלאומית כלשהי או ירצה להעניק זכויות כלשהן, מוצדקות ככל שתהיינה, לגוף בינלאומי, אין כל מניעה שיעביר את זה בכנסת ויבקל את ההושפגה של הכנסת.

אדוני היושב-ראש, עוד שתי הערות בשולי החוק הזה. האחת — מכיוון שזה אחד החוקים המעטים המובאים לכנסת עליידי שר החוץ הייתי רוצה להעיר על כך שחלוקת התפקידים בממשלה, אי-הבהירות המתמשכת לגבי חלוקת התפקידים בממשלה, יוצרת מצב בלתי נסבל. אם אני מבין נכון ששר החוץ הנוכחי רוצה להי-שאר שר החוץ בשארית ימיה, המעטים אולי, של הממשלה הזאת, אני חושב שאין לדחות את המינוי של שר בטחון קבוע. הדבר המזרז שהליכוד ותנועת החירות מודיעים שאין להם מועדף מתאים להיות שר הבטחון יוצר מצב בלתי-נסבל. משרד הבטחון שולט על חלק אדיר של התקציב הלאומי, הוא שולט על מערכת הבטחון, הוא שולט על מיצבור עצום של פונקציות, תפקידים וסמכויות. לא ייתכן — עם כל הכבוד לראש הממשלה החולה ולמלא-מקום של ראש הממשלה ושל שר הבטחון היושב כאן עמנו — שמשדר כזה יתנהל חציריים בשבוע, והוא גם לא יכול להתנהל עליידי שיחות טלפון. צריך להגיע למינוי של שר בטחון במשרה מלאה, ובהקדם האפשרי. ראש הממשלה בפועל כבר הסביר שמערכת הבטחון של היום היא לא מערכת הבטחון שהוא הכיר שעה שהיה רמטכ"ל. הממדים השתנו לחלוטין, ואם ראש הממשלה ושר-הבטחון דוד בן-גוריון יכול היה להחזיק בשני התפקידים האלה, אני חושב שכיום שום אדם, ויהיה גאון ככל שהיה, אינו יכול לנהל מערכת אדירה זו של משרד הבטחון כתפקיד-משנה. לכן אני רוצה להשמיע מעל הבמה הזאת את מחאתי על המשך המצב הזה.

וההערה השנייה לגבי הכנסת עצמה: מכיוון שהשר מציע להעביר את החוק לוועדת החוץ והבטחון אני רוצה להעלות רעיון, הגיע הזמן להפריד בין ועדת הבטחון של הכנסת ובין ועדת החוץ של הכנסת. הצירוף המלאכותי הזה של שני התפקידים, המלווה אותנו מראשית המדינה, הוא אולי תוצאה של ריכוז סמכויות בידי דוד בן-גוריון בשעתו. ועדת החוץ צריכה לנהל את דינייה, ברוב המקרים, לא בחשאי. יש יחסי חוץ של ישראל שהשתיקה נאה להם אם-כי לא תמיד היא נשמרת, וראינו זאת בימים האחרונים, אבל יחסי החוץ הם, בדרך-כלל, גלויים, פומביים והם ראויים שיועדה של הכנסת תתמסר להם כולה. ועדת הבטחון היא פונקציה אחרת. מיומנות אחרת, ומעל הבמה הזאת אני רוצה להשמיע את ההצעה לכונן שתי ועדות נבחרות לשתי הפונקציות האלה.

הו"ד מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת הרליץ, ואחריה —
לאחרון הרשומים, חברי-הכנסת זאב כ"ץ.

אסתר הרליץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בין השינויים הרבים והתמורות המפליגות שמציינים את תקופתנו קיימים גם שינויים מרחיקי-לכת בשיטות של יחסים בין עמים ומדינות. נהגי הדיפלומאטיה ונהליה שונים היום לחלוטין מאלה שהיו קיימים בתקופת מטרנין והקונגרס הווינאי, בימי נאפוליון והקיסרות למיניהן. השינויים גדולים אפילו בהשוואה לנהוג בימי חברי-הלאומים, אשר שבק חיים ככל חי, ובהשוואה לראשיתם של האירגונים הבינלאומיים

המזרחית והמוכנה להשלים עם המצב הנוכחי כסטאטוס סופי. ואם אני שומע שאפילו ראש-הממשלה מר מנחם בגין מדבר שאחרי השלום ואחרי הכול יהיו, אולי, דגלים ערביים בירושלים — לא דגל אחד, עשרים דגלים ערביים — הרי בכך מסתמן ספק של ספק לגבי הסופיות של המצב הזה, שהרי ראש הממשלה אינו איש תמים והוא יודע שדגל אינו פיסת בד ובמקום שמתנופף דגל של מדינה ריבונית יש לזה השלכות מוסיומיות על הריבונות.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
הוא התכוון לשגרירות.

יוסף רוב (הליכוד):
הוא התכוון לשגרירות, לא הבנת אותו? איפה חוש ההומור שלך?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני אומר: ראש הממשלה אינו איש תמים —

יוסף רוב (הליכוד):
אז אתה מיתמם.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ראש הממשלה ידוע בחוש ההומור שלו, על-כל-פנים העתונים מודיעים שהוא מתלוצץ עם מקורביו בכל מקרה שלא יהיה.

יוסף רוב (הליכוד):
עד כדי כך לא הבנת שמדובר בשגרירות?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מכיוון שראש הממשלה לא יעלה על דעתו שתהיה שגרירות ערבית אחת בירושלים כל עוד לא הושג הסכם המקובל על מדינות ערב, הרי המשמעות היא קצת אחרת. אם ראש הממשלה משלה את עצמו שיהיה לו הסכם שלום עם המדינות הערביות מבלי שתיפתר בעיית ירושלים בצורה שגם העולם הערבי וגם העולם המוסלמי מוכנים לקבל אותה, הרי שהאשליה אולי נעמדה לו אבל אין לה קשר עם המציאות. על-כל-פנים אני חושב שעל-ידי דיבורים בכנסת ועליידי חוקים בכנסת לא נשנה את המצב בירושלים. המצב בירושלים לא יהיה סופי עד אשר יהיה הסכם שלום שיהיה מקובל על כל הצדדים, והסטאטוס הסופי של ירושלים לא ייקבע, בסופו-של-דבר, עליידי נאומים בכנסת, הוא ייקבע בהסכם שלום וייקבע בינינו ובין עמי ערב, ואני מניח שבתוכם גם העם הישראלי.

ההשוואה להאג או לבראזיליה היא השוואה מוזרה. אין מדינה בעולם השוללת את זכותה של בראזיל להעביר את בירתה לבראזיליה ואין מדינה בעולם השוללת את זכותה של הולאנד לקבוע את בירתה בהאג. יש מדינות רבות בעולם, לרבות כל ידידותינו, חוץ אולי מאי פיג'י, השוללות כיום, עדיין, את מעמדה של ירושלים כבירת ישראל.

לגבי החוק עצמו: אדוני היושב-ראש, אני בוודאי בעד הצטרפות ישראל למירב האמנות הבינלאומיות ולקיום כל המנהגים הבינלאומיים. אני מתנגד להעברת חקיקה מהכנסת לרשות המבצעת, ולכן אינני תומך בחוק שמטרתו העיקרית היא להעביר סמכויות מהכנסת אל שר החוץ ולרשות מבצעת כלשהי. זו התנגדותי העקרונית להצעת החוק שלפנינו. הממשלה הזו כבר הוכיחה שאם היא רוצה היא יכולה להעביר חוק בכנסת, את כל שלושת

לפרש יתר על המידה, אבל יש לי הרושם שההתייחסות של הכס'הקדוש למדינת ישראל ושינוי העמדות של הוואתיקאן והאפיפיור כלפינו נובעים במידה לא קטנה מהעובדה כי הכוח בידינו להיטיב או שלא להיטיב עם המקומות הקדושים, שלכס'הקדוש אין כיום שליטה רבה עליהם.

אני מברכת את חברי-הכנסת שובל על שהוא הסב את תשומת-לבו למעמדה של ירושלים בהקשר של החוק זה. אני חושבת שזו דרך טובה יותר מהדרך שהציעה לנו חברת-הכנסת גאלה כהן.

כבוד היושבי-ראש, אני מבקשת להסב את תשומת-לב הבית, ולוא בשל דיונים שהתקיימו הבוקר בכנסת, לעוד גוף של ממשלת ישראל יש אמנה אתו. כוונתי להסדרות הציונית ולסוכנות היהודית. אני רוצה לשאול: מדוע נראה כי היחסים בין ישראל — מדינת היהודים — ובין הסוכנות היהודית וההסדרות הציונית נתונים במשבר? מדוע ממשלת ישראל אינה מיישמת את אשר הסכימה עליו במסודות המשותפים לה ולסוכנות היהודית? כוונתי לרשות לעלייה ולקליטה, הנחוצה לנו כאוויר לנשימה מנקודת הראות של קליטת העולים בארץ והנחוצה לנו, על-אחת-כמה-היררכיה, כהוכחה שאמנות והסכמים שהמשלה חתמה עליהם תקפים ומבוצעים. כבוד היושבי-ראש, מ' בחינה זו נתונים אנו כיום במשבר אמון קשה עם חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית ואולי עם העם היהודי כולו. גם זו אמנה, גם זה הסכם. ערכם אינו נופל מזה של הסכמים שאנו חותמים עליהם עם אירגונים בינלאומיים אחרים, ואולי אף עולה עליו, כי היהודים הם בעלי-ברית אמיתיים ונאמנים שלנו.

כבוד היושבי-ראש, בסיום דברי הייתי מבקשת להציע תיקון בחוק והוא כי ייאמר בו ששר החוץ יעניק חסינות וזכויות-יתר לאירגון בינלאומי פלוני או אלמוני רק באישור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת. אדוני היושבי-ראש, כבוד השר, נדמה לי שגם לשר החוץ נחוצים המחוסם והביקורת הנוספים שיקלו עליו את המשא-ומתן היומיומי עם אותם אירגונים המבקשים לעצמם חסינות וזכויות-יתר. יוכל שר החוץ תמיד לומר כי אכן ועדת החוץ והבטחון של הכנסת מתנגדת או שאינה מתנגדת למתן זכויות וחסינויות אלה, בבחינת מה שקרוי "השטח הגדול".

אני רוצה לקוות, כבוד היושבי-ראש, כי הוועדה שתטפל בחוק זה אמנם תניס בו את התיקון המוצע.

היו"ר מ. ל. מרון:

ישות הדיבור לחברי-הכנסת זאב כ"ץ.

זאב כ"ץ (המערך):

כבוד היושבי-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק המונחת על שולחנה מתייחסת, בין היתר, לפקודת החסינויות וזכויות-היתר של האומות-המאוחדות אשר נחתמה ב-13 ביולי 1947 על-ידי הנציב העליון הבריטי האחרון בארץ-ישראל, קניגהם הידוע. את הפקודות האלה ירשה מדינת ישראל יחד עם יתר החקיקה המאנדאטורית שלא ביטלנו אותה במכוון.

זכויות-היתר שניתנו לאומות-המאוחדות בישראל מפורטות יותר מאלה אשר ניתנו למדינות שיש עמן אמנה לפי אמנת-רינה משנת 1961, שנכנסה לתוקף ב-1970. זאת ודאי בגלל האופי המיוחד של יחסי האו"ם עם המדינות החברות. אבל הדמיון ואף הזהות בין

שהיו קיימים באותו הזמן. ספרים ששימשו אותנו בעת לימודינו, אין להם עוד תוקף, ואף דברים שלמדנו בראשית שירות החוץ הישראלי אינם מסייעים עוד בידינו.

נדמה לי כי השינויים נובעים לא רק מהמטפר ההולך וגדל של מדינות עצמאיות בעולם ומהעדרם כמעט לחלוטין של משטרים קולוניאליים אלא גם מאורח החיים המודרני, מקיום אמצעי הייצור והתחבורה החדשניים, מקיצור המרחק בין היבשות, ועוד ועוד. בעיות מבעיות שונות, שהחיים המודרניים גרמו אותן, כגון זיהום אוויר, זיהום מים, זיהום ימים, בעיית פליטים, שעצם קיומן הוא תוצאה של כינון המדינות החדשות — חייבו ומחייבות התארגנות בינלאומית חדשה ומקיפה, המוצאת את ביטויה לא רק באומות-המאוחדות אלא גם באירגונים בינלאומיים רשמיים, רשמיים-למחצה ואף וולונטאריים — מה שקרוי ה-N.G.O. אירגונים אלה הקימו ממסדים ומעסיקים מספר רב, גדל ותופח של עובדים במרכזיהם ובמדינות העולם. חלקם הם אירגונים בינלאומיים הפורסים את כנפיהם על תבל כולה, כגון אירגון הבריאות הבינלאומי, וחלקם אירגונים אזוריים רבי-השפעה, כקהיליה האירופית. כולם מעסיקים עובדים בכירים בעלי מעמד. הגה כי כן מי שהיה ראש ממשלת דנמארק משמש היום כנציב העליון לפליטים באירגון הפליטים הבינלאומי, שחברי-הכנסת שובל התייחס אליו.

כמו בנושאים רבים אחרים החוק הבינלאומי והחוק הלאומי מפגרים אחרי ההתפתחויות, לכן אני מברכת את שר החוץ ואת ממשלת ישראל על שהביאו היום לפני הבית חוק-מסגרת — ואני מניחה שהוא חוק-מסגרת — בנושא מעמדם של אירגונים בינלאומיים שונים ובנושא החסינות של עובדיהם מבחינת החוק הישראלי. לעניות דעתי הצעת החוק אינה מפרשת, כבוד השר, די הצורך את הגדרתם של אירגונים אלה. אני סומכת על נציגי משרד החוץ כי יעשו זאת בעת הדיון בוועדה. עם זאת, כבוד היושבי-ראש, חברי הכנסת, הייתי רוצה להרהר בקול רם כדי להסב את תשומת-לב הבית לעיתור של הצעת חוק זה. זאת בשל העובדה כי דווקא באותם אירגונים שהחוק מתייחס אליהם, באותם אירגונים מהסוג הנזכר בהצעת החוק, אין דרכה של ישראל סוגה בשור שנים. איננו רויים נחת לא באירגון הבריאות הבינלאומי ולא באירגון העבודה הבינלאומי. הערבים מוצאים לנכון לנסות ולהצר דרכנו דווקא במסודות בינלאומיים אלה, אשר העובדים המקצועיים בהם רבים על פני המדינאים, ורבים בהם הצדקנים, מה שקרוי "Do-Gooders".

אף היחסים שלנו עם השוק האירופי קפואים ואין בהם התקדמות, ודי לחכימא ברמיזא.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי יוזמה):

הלוואי שהיו קפואים.

אסתר הרליץ (המערך):

אשר לנציגות של השוק המשותף, העתידה לקום בארץ, הרי, עד כמה שהדבר ידוע לי, רוצים שרי 9⁹ למנוע את ישיבתו של נציג השוק בירושלים בירת ישראל ולהגלותו למקום אחר; אינני יודעת אם יבחר לשבת בתל-אביב או בצפת, הקריה יותר בחודשי הקיץ. אני מתפלאת על כל שר החוץ הביא דווקא את הדוגמה של נציגות השוק כעילה להבאת חוק זה לפני הבית היום.

אדוני השר, בבואנו להעניק זכויות-יתר יש לנו לא רק זכות כיראם גם חובה להתנות תנאים. אינני רואה

היכן אותו ה"חכם" שחתם על האמנה הזאת. באיזה חוסר הבנה חתמו, תוך כמעט בהלה, על דברים שהדעת לא סובלת ביחס לפטורים שונים. הכול נתון לחקיקת-משנה שאין הכנסת יודעת אם תחוקק, ולפי הצעת החוק שום ועדה של הכנסת לא רואה זאת מחר.

אני מצטרף לדברי חברת-הכנסת הרליץ ביחס לדאגה שמרוב זכויות-יתר למדינות-חוץ לא הענקנו את הכוח לסוכנות היהודית לארץ-ישראל, למרות האמנה הקיימת בינינו לבין ההסתדרות הציונית באותה ועדת תיאום אשר צריכה להתקיים ואיננה פועלת. בפאראפראזה אומר: לא הענקנו זכויות לגיטימיות לעם היהודי בארץ-ישראל כאשר הנציגות שלו היא הסוכנות היהודית.

כאשר החוק יידון, אני מבקש שאנחנו נכפיף את התקנות לאישור של ועדה מועדות הכנסת; נצמצם את יכולת מתן זכויות-יתר; נמחק את המלים "מדינות-חוץ" ונכתוב נציגויות של מדינות, ונשמור את העצמאות אשר במאמצים רבים כבשנו אותה.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לשר החוץ.

שר-החוץ י. שמיר:

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, אני מודה לחברי הכנסת על הערותיהם בעניין החוק ועל הדיון הרציני שהתנהל כאן. לצערי גלש הדיון לכמה נושאים שהחוק אינו עוסק בהם. עמדת הממשלה בעניין ירושלים ידועה. ראויה ירושלים לדיון מיוחד ולא אגב החוק הזה. זהו חוק-מסגרת, שאינו קובע מאומה ביחס למקומה של הנציגות.

הצורך בחוק-המסגרת אינו נובע מזה שאנחנו רוצים להוציא מהכנסת איזו סמכות שהיא. לעתים קרובות יש צרכים מדיניים שתהליך החקיקה אינו יכול להשתלב בהם או להתאים את עצמו אליהם. אנתנו מעוניינים שתהליך חקיקה יהיה מכווץ ולא ייערך בהפון; חוק-המסגרת מאפשר לספק את הצרכים המדיניים המתעוררים. תקנות של הממשלה בעניין זה יסדירו את אופן הביצוע של זכויות וחסינויות שתינתנה לנציגויות.

ביחס לעיתוי, לא הבאתי בעלמא את הדוגמה של השוק המשותף. העיתוי נובע מזה שעכשיו אנחנו עומדים בפני צורך, וחוקי-המסגרת בא למלא אותו. של פתיחת נציגות של השוק המשותף. אינני חושב שיש מישהו בבית שאינו מכיר בצורך ובתועלת של העניין הזה.

כל יתר הערות שהושמעו והתיקונים שהוצעו יכולים להיות מובאים לפני ועדת החוץ והבטחון. אני מבקש להעביר את החוק לדיון בוועדת החוץ והבטחון. להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

זאב כ"ץ (המערך):

אני מציע את ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ. ל. מרון:

אם כן, ועדת הכנסת תקבע את הוועדה שתטפל בחוק. אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק ל-

וועדה — רוב

—

נגד

הפקודה המאנדאטורית על זכויות-יתר של האו"ם ובין אמנת-וינה ביחס לנציגויות של מדינות וזכויותיהן המיוחדות, הדמיון והזהות נמצאים בכל סעיפי ההקלות והפטורים במסים וארנונות ובחסינות האישית של הנציגים ואף של עובדי הנציגויות. אבל בשום מקרה, חברי הכנסת, אין זכויות-יתר כוללות שימוש חינם במקרקעין, לא בקרקע ולא במבנים.

כבוד היושבי-ראש, שטח ארמון-הנציב בירושלים כלול בגבולות מדינת ישראל לפי החלטת ממשלת ישראל מסוף יוני 1967, על-פי חוק ההסמכה שהכנסת חוקקה לאחר תום מלחמת ששת-הימים. ארמון-הנציב היה בשמי מוגן אחרי התוקפנות הירדנית והקרבות שהתנהלו סביבו עד לשיחרורו עליידי צה"ל ב-5 ביוני 1967. נציגי האו"ם לא היו בשטח בעת הכרזת הכנסת והממשלה בדבר החלת החוק והמשפט על אזור ירושלים. מטה משקיפי האו"ם, בחוק תפקירו החדש של שמירת שביתת-הנשק 1967, חזר לארמון-הנציב בשבוע השני של חודש יולי 1967. מאז שוכן האו"ם בארמון-הנציב ואינו פטור ממסים וארנונות בלבד אלא אף משכר דירה או דמי הכירה או כל תשלום אחר לממשלת ישראל בעד השימוש במקרקעין של מדינת ישראל אשר נמסרו לשימוש של האו"ם על ידי הממשלה. המצב בניירורק שונה לחלוטין. שם נקנתה הקרקע בסכום גדול, ממשלת ארצות-הברית נתנה הלוואה לצורך זה, ומשלמים בעד הקרקע הזאת.

בהקשר זה מעניין לבחון את השתתפותה של ישראל בתקציב האו"ם. ולוא רק כדי שדנע אנחנו כיצד עומדים אנחנו באירגון זה, לא בעניינים המדיניים אלא בעניינים מאטריאליים מאוד. מונחים לפני מספרים של השתתפות חברות האו"ם בתקציב האו"ם בשנת 1977. זה קצת קוריוז. אינני בטוח שכולנו ערים לכך. ישראל משתתפת ב-811,000 דולר בתקציב האו"ם. כמה כסועודיה, כמה כרומאניה. אנחנו משלמים לאו"ם פי שניים מעיראק, פי אחד-יחצי מכווית, פי אחד-יחצי מלוב, כמובן פי שנים-עשר מירדן, פי שלושה ממצרים, שלא לדבר כבר על "המסכנים" כמו קטר, הנסיכויות של מפרץ עומאן. אינני בא לערער על זה, אך יש חשיבות שדנע את הדבר שאנחנו, כבוד היושבי-ראש, נמצאים במקום ה-35 בין מדינות העולם מבחינת השתתפותנו בתקציב האו"ם. אני מצטער לקבוע שהצעת החוק שהממשלה הביאה

לפנינו יש בה בעיות מיוחדות. בהסבר יש הבלעה מסויימת, יש המעטה. כתוב שהחוק המוצע קובע מסגרת להסדרת מעמדם של האירגונים הבין-לאומיים הפועלים בישראל ואשר ישראל חברה בהם או שהינם צד לאמנה הבין-לאומית עם ישראל, אבל בסעיף 1 כתוב: בחוק זה חסינויות וזכויות-יתר מוענקות לאירגונים בין-לאומיים או למדינות-חוץ, לנציגויותיהם, לעובדיהם, לבני-ביתם ולנכסיהם על-פי אמנות בינלאומיות שישראל צד להן. כבוד היושבי-ראש, מדובר כאן על מדינות-חוץ. זאת אור מרת, מדינות. עבוד שבכל האמנות, לרבות אמנת-וינה, מדובר על נציגי מדינות-חוץ, לא על זכויות של מדינות אלא של נציגיהן; ההגדרה פה היא רחבה ביותר, ולא הייתי נרתע ממנה אילו היא היתה כפופה אחר כך לחקיקת הכנסת. אבל היא נוחתת לכל שר חוץ, לכל ממשלה לתרגם כראות עיניה אילו זכויות-יתר היא מעי ניקה למדינות-חוץ, לנציגויותיהן. אביא דוגמה: רק בשנה שעברה, בחודש אפריל, נחתמה אמנה בין ישראל ובין ארצות-הברית בדבר הקמת שדות-התעופה בנגב. כאשר התפרסמה האמנה הזאת נשאלה בין כחלי הכנסת השאלה

הצבעה

נמנעים
הצעה להעביר את חוק מעמד אירגונים
בין-לאומיים, תש"ם—1980, לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מי נמנע?

ח'יר"מ. ל. מרון:
מי נמנע?

ג. הצעה לסדר-היום

הצורך לבטל את צווי הריתוק שהוצאו נגד הסטודנטים הערבים

יושבי-ראש ועד הסטודנטים הערבים בירושלים. וכן הוצאו צווים נגד עוד אישי ציבור וסטודנטים ערבים בירושלים. בסך-הכול הוצאו עד כה 18 צווי ריתוק ומעצרי-בית.

המטרה הפוליטית, חברי-הכנסת, ברורה: השלטון רוצה באורח אדמיניסטרטיבי משטרתי לדכא את הפערי לוח הפוליטית והציבורית. הלגיטימית של אישי האוכלוסיה הערבית בישראל ונבחריה. השלטון רוצה בזה גם לפגוע בשיתוף הפעולה של האוכלוסיה הערבית עם הכוחות הדמוקרטיים היהודיים במאבק נגד האפליה הלאומית, למען שוויון זכויות ולמען שלום צודק. לגבי המנהיגים הקומוניסטים שקיבלו את צווי הריתוק ומעצרי-הבית הי שלטונות אינם יכולים לטעון שלא מתוך רצון להחניק כל דעה חפשית הם עושים זאת. הם אינם יכולים אפילו להשתמש באמתלה כזאת שמנהיגי המפלגה הקומוניסטית ופעיליה אינם עומדים איתן על בסיס זכות קיומה של מדינת ישראל. עם זאת הם מתנגדים לדיכוי הלאומי, לכיבוש השטחים הפלשתינאיים ולשלילת הזכויות של העם הערבי הפלשתינאי.

לא אכחיש שבין מי שנגדם הוצאו צווי ריתוק יש גם אנשי "בני הכפר". גם להם הזכות להביע דעה. גם אינני מסכים לדעה שלהם, זכותם לחשוב ולהביע דעה. אני מתנגד שהמשטרה תרדוף אותם; אני יכולים להיאבק פוליטית נגד הדעות שלהם, אבל יש להם זכות להביע אותן. על-כ"פנים אסור עליי צווים אדמיניס-טראטיביים, צווי ריתוק ומעצרי-בית לנהל מאבק על דעות. אם מישוה עובר על החוק, יש בית-משפט בישראל. אם מישוה עבר על חוקי המדינה, תגישו את העניין לביורר לבית-המשפט. במקום זה אתם משתמשים נגד אישי ציבור ערבים, נבחרים ציבור וסטודנטים ערבים בתקנות החירום של השלטון הקולוניאלי הבריטי משנת 1945.

באותו זמן פועלים בחפשות כל אנשי הימין הקיצוני. נגד הבריונים הנוקטים אלימות כלפי בעלי דעות אחרות באוניברסיטאות ומחוצה להן, נגדם לא הוצאו צווי ריתוק. מי שכותבים "מוות לערבים" על כרוזים ומחלקים אותם באוניברסיטאות, אף אחד מהם לא נמצא במעצרי-בית. מי שפוצצו אסיפה חוקית, שאושרה עליי הנהלת האוני-ברסיטה בחיפה, ובה צריך היה להתקיים סימפוזיון של ועד הסטודנטים הערבים — האם נגדם הוציא מישוה צווי ריתוק? מי שהופיעו בסומבי והצדיקו את ההתנקשות בחייהם של ראשי הערים בגדה — הם אמנם טענו שלא עשו זאת אבל הצדיקו את המעשה — נגדם לא הוצאו צווי מעצר וגם לא צווי ריתוק. אינני בעד השיטה של צווי ריתוק נגד שום איש. אני רק אומר שמי שעבר עבירה שלילית, מי שהשתמש באלימות — בו לא פוגעים; מי שמביע השקפות פוליטיות ופעילותו הציבורית איננה

ח'יר"מ. ל. מרון:
אנחנו עוברים עכשיו להצעה לסדר-היום של חברי הכנסת מאיר וילנר: הצורך לבטל את צווי הריתוק שהוצאו נגד הסטודנטים הערבים. רשות הדיבור לחברי הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, אנחנו הגשנו תיקון לשם — "צווי הריתוק", בלי הסטודנטים.

לפני כחודש ימים קיבלו ארבעה אישים, אישי ציבור הפועלים בקרב האוכלוסיה הערבית בישראל, צו כדלקמן: "בתוקף סמכויות לפי תקנה 26(2) ו-110 מתקנות ההגנה (שעת-חירום, 1945) והואיל ואני סבור כי דרוש הדבר למען בטחון הציבור בישראל והגנתה של מדינת ישראל, אני, אלוף אביגדור בן-גל, אלוף פיקוד הצפון ומפקד צבאי פיקוד הצפון, מצווה בזה כי: צליבא חליל חמים — תעודת זהות מס' 2022246 — חיפה, יהיה נתון להשגחת משטרת ישראל במשך תקופה של 3 חודשים מיום 8 ביולי 1980, כי: א. חייב יהיה לגור בתחומי אזור חיפה; ב. לא רשאי יהיה להחליף מקום מגוריו לכל אזור אחר בתוך מוזון המשטרה שבו הוא גר ללא הרשאתו בכתב של מפקד המשטרה המחוזי, ולא יהיה רשאי להחליף מקום מגוריו למחוז משטרה אחר ללא הרשאתו בכתב של המפקח הכללי של המשטרה; ג. לא יעזוב את שטח העיר שבו הוא גר ללא הרשאה בכתב של מפקח המשטרה המחוזי; ד. חייב יהיה להתמיד במתן הודעה למפקח המשטרה המחוזי על הבית / המקום שבו הוא גר; ה. חייב יהיה להתייצב בתחנת המשטרה הקרובה ביותר בכל עת שידרוש זאת הימנו קצין הממונה על המשטרה באזור שבו מתגורר. יישאר בתוך תחומי ביתו כל יום למן שעה אחת לאחר שקיעת החמה עד לזריחת החמה, והמשטרה תוכל לבקר במקום בכל עת."

זה הצו הקטלני שהתחיל להיות מוצא מחדש במדינת ישראל לפני כחודש ימים. נגד מי הוצאו צווי הריתוק ומעצרי-הבית אלה? הראשון בהם — צליבא חמים, מוזכר הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הישראלית וחבר מוזכרות הוועד הארצי להגנת האדמות. השני — רמוני כורי, מוזכר ועדת הביקורת המרכזית ויושבי-ראש המחלקה המוניציפאלית של המפלגה הקומוניסטית הישראלי. כן הוצא צו ריתוק נגד עורר-הדין מוחמד מי'עארי, חבר מוזכרות הוועד הארצי להגנה על האדמות. בגל הראשון של מקבלי צווי הריתוק ומעצרי-הבית היה גם צאלח בראנסי מטייבה. בגל השני היה עיסאם מכול, יושבי-ראש ההתאחדות הארצית של הסטודנטים הערבים וחבר ועד מחוז חיפה של המפלגה הקומוניסטית הישראלי; ג'ל ג'מאל, מוזכר מחוז חיפה של ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי, וכן עורר-הדין איברהים נאצר,

אני רוצה לסיים בקריאה למי שאינם עכשיו כאן באולם. תראו מה קורה פה. היכן הם חברי הכנסת הישנים? על ספסלי מפלגת העבודה ומפ"ס? יש אומרים שהם יצאו להתייעצות אחרי הדיון שהתקיים אתמול בטיעה שלהם, כאשר הרוב היה נגד חוק-הטרור. אבל יש שם ויכוח. אני אומר להם בהעדרם: אל תהיו פאסיביים ואל תתנו יד לצווי הרישיון, זהו סרטן פאשיסטי העלול להתפשט. זוהי שיטה של כל האנטישמים בכל הדורות — ואנטישמיות כלפי הערבים זה אותו הדבר — הסחת-הדעת של השלטון מפשיטת-הרגל הפוליטית והכלכלית שלו אל עבר המיעוט הלאומי. זהו תכסיס ידוע. "הערבים אשמים באינפלוציה"; "במקומות אחרים אמרו שהיהודים אשמים באינפלוציה"; "הערבים אשמים בהתפוררות הממשלה ובי-כשלונה..." אכן בברה סכנת הפאשיזם בישראל. צווי הרישיון ומעצרי-ההגנה השרירותיים, ללא אשמה וללא משפט, הם צעד המגביר את סכנת הפאשיזם.

אנו חובעים שני דברים: לבטל מייד את כל צווי הרישיון ומעצרי-ההגנה; לבטל כללי את תקנות החירום. הקולוניאליות הבריטית, שעליהן מבוססים צווי הרישיון, אנו מציעים לקיים בנושא זה דיון בכנסת.

היו"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לסגן שר הבטחון.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צווי ההגבלה שבהם מדובר הוצאו על-פי תקנות ההגנה (שעת-חירום) נגד אנשים אשר להם ולאירגונים שהם מייצגים ונמנים עם הנהגתם חלק מכריע בהקצנה שחלה ברחוב הערבי ובי-הסלמה ביחסים בין ערבים ויהודים. ביטויה החריף של הסלמה זו היה בהתנגשויות האלימות בקאמפוסים האוניברסיטאיים.

אין המדובר, חלילה, בפעולה נגד סטודנטים ערבים ככאלה. מדובר בקבוצה הרואה באש"פ, לרבות חזית-הסירוב, את נציגה הבלעדי. מרביתה שוללת את זכות קיומה של מדינת ישראל ושואפת להקים מדינה פלש-תינית על שטח ארץ-ישראל ובמקום מדינת ישראל ועל חורבותיה של מדינת ישראל.

תופיק יואר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זאת דמאוגיה. שקר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שקר.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:
אנשים אלה מאוחדים בשנאה עזה לישראל ולכל שהיא מייצגת.

אלופי הפיקוד הוציאו את צווי ההגבלה בחוקף הסמי-כויות המוקנות להם על-פי הדין ולאחר ששוכנעו שיש צורך, מטעמים בטחוניים, בהגבלת הנועותיהם של האנשים שבהם מדובר.

אבקש מהכנסת להסיר את ההצעה מסדר-היום.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מותר לשאול את סגן השר שאלה?

תופיק יואר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא לא השיב על ההצעה, הוא התחמק. זהו זילזול בכנסת.

נושאת חן בעיני השלטון — נוהגים עמו בשיטות המחזירות אותנו לימים השחורים של הממשל הצבאי.

אנו עדים להתייבשות יום יום במשטרה של אישי ציבור ומנהיגים שנבחרו על-ידי הציבור שלהם. נגדם מוציאים צווי רישיון ומחייבים אותם במעצרי-בית.

כבר ב-9 ביוני, יום לאחר שהוצאו הצוויים הראשונים, כתב "מעריב" כי "גורמים בטחוניים" תבעו מהממשלה לפעול נגד אישי הציבור הערבים בישראל וכי "צווי הרישיון הם רק שלב ראשון בתכנית פעולה". ועוד נכתב שם כי לפי "החוגים הבטחוניים" "לא יהיה מנוס מלשוב לימי שנות ה-60 המוקדמות, כאשר פעילות ציבורית מכל סוג שהוא תהיה טעונה אישור השלטונות, ואישים החשודים בהסתה יהיו נתונים תחת מעקב וצווי רישיון". כל פעילות ציבורית מכל סוג שהוא תהיה טעונה אישור השלטונות. מה זה, אם לא פאשיזם?

מנהלים על רקע זה מסע הסתה, מהגרועים ביותר שהיו בתולדות ישראל, נגד האוכלוסיה הערבית. מאיימים בדיכוי מוגבר, כפי שעשה סגן ראש הממשלה שמחה ארליך בשבוע שעבר גם מעל במת הכנסת. אין שום דבר נגד אנשים אלה; ואם יש — קיים בית-משפט. במקום זה מסיתים נגדם על-ידי הדלפה של רכילות שפלה וכזבנית לתחנות. מדוע לא תפעלו לעין השמש ולא בדרך מחתר-תית? קיים במדינה בית-משפט שאליו אפשר לפנות. במקום זה אתם מנהלים מסע הסתה בעתונות ובכל כלי-התקשורת נגד אוכלוסיה שלמה שאיננה יכולה להתנגן. בבית-המשפט אפשר לפחות להתנגן. זה המשך השיטה של "היד הוחקה" שנגנקה בשטחים הערביים הכבושים וחלק ממסע אנטי-דמוקראטי כללי, ממשלת הליכוד רוצה, כנראה, להשאיר אחריה בסוף ימי שלטונה אומה חרוכה בכל התחומים, לרבות היחסים בין יהודים וערבים בתוך ישראל.

חברי הכנסת, הדמוקראטיה איננה ניתנת לחלוקה. אם פוגעים כך באישי ציבור ונבחרים ערבים, מחר ולמעשה כבר היום, יתחילו לאיים על אישי ציבור ונבחרים ציבור יהודים ולפגוע בהם.

אני רוצה לציין בחיוב את העובדה שנשמעות מחאות רבות בתוך ישראל ובעולם כולו נגד צווי הרישיון ומעצרי-הבית השרירותיים בישראל. אני רוצה לצטט את מה שפורסם בעתון "על המשמר" ביום 7 ביוני 1980: "הצוויים המינהליים מעוררים דאגה לא רק לגבי הנעשה בקרב האוכלוסיה הערבית בישראל אלא גם לגבי דפוסי הדמו-קראטיה. היה נדמה כי חלפו ימי הממשל הצבאי, כאשר אפשר היה לנהוג בשרירות וללא משפט לגבי האוכלוסיה הערבית. צווי הרישיון מחזירים אותנו למעשה לימי הממשל הצבאי".

ההכרות של ראש-הממשלה בגין, שקרא לגרש סטודנטים ערבים מהאוניברסיטאות ולנקוט נגדם צעדים משטרתיים, הן שהביאו לצווי הרישיון, בגין אמר: "לא ניתן לסטודנטים תומכי אש"פ מוצהרים ללמוד באוניברסיטאות על חשבון משלם המסים הישראלי", כאילו חצי-מיליון ערביי ישראל אינם משלמים מסים. הוסיף על כך גם שר-התינוך-והתרכות זבולון המר בהכרותיו. כל אלה נתנו אור ירוק לצועדים המשטרתיים נגד אישי ציבור ונבחרים ציבור. הם גם נתנו אור ירוק להתפרעויות גובי-רות של חוגי הימין הקיצוני באוניברסיטאות. אני רוצה להזהיר כי טרור משטרתי-ממשלתי כזה איננו יכול לפעול אלא כבומרנג. עדיין קרה בהיסטוריה שניתן היה לדכא דעות על-ידי שימוש באמצעים כאלה.

כדי לדבר אל הכנסת בלשון העובדות. איברהים נאצר, עורך-דין מכובד, נרשם בתחילת שנת הלימודים הנוכחית ללימודי צרפתית באוניברסיטה העברית לשעה אחת ב"ש, כדי שיוכל לשמש יושבראש הסטודנטים הערבים בירושלים מטעם קבוצת "בני הכפר". עיסאם מכול רשום זה 6 שנים באוניברסיטת חיפה, לומד שעות מעטות, כדי שיוכל לשמש יושבראש ההתאחדות הארצית של הסטודנטים הערבים. שני סטודנטים אלה נושאים באחריות הראשית להקצנה המתפשטת בקרב הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות ישראל, ואמנה כאן רק את ביטוייה החד-רפיים בשנה האחרונה בלבד, ואולי מקרה אחד או שניים מלפני כן:

1. בתחילת השנה נערכה הפגנה בלתי-חוקית של הסטודנטים הערבים בירושלים נגד מעצרו של באסם א"כ. עדויות של קציני בטחון בכירים באוניברסיטה ושל שירותי הבטחון, שנמסרו למשטרה ולוועדת המשמעת של האוניברסיטה שדנה באירועי ההפגנה, הוכיחו, כי אמצעות הקלטות, כי ראשי הסטודנטים הערבים הורו לחבריהם להגיע להפגנה — וכאן אני מצטטת מהקלטה — "מצויירים במכשירים חדים וככדים" בעקבות עדויות אלה זיכתה ועדת המשמעת לפני שבועיים את ראשי הסתדרות הסטודנטים היהודים מאשמת מעורבות או אחריות לאלימות.

2. במשך, שהוגדר עליידי הסטודנטים הערבים כי "אירוע תרבותי פולקלוריסטי", עמדו 600 באי הכנסת באולם ויין שבאוניברסיטה העברית והשמיעו שירים לאומניים אש"פיסטיים על "שיבה לנגב, לגליל, לחיפה ולנצרת — בתותחים ובדינאמיט, למען פלשתין הערית". גם אירוע זה הוקלט והושמע עליידי מעל במה זו בחודש ינואר.

3. בתחילת אפריל עוטרו חמישה בניינים בקאמפוס האוניברסיטה העברית בגבעת-רם בכתובות-ענק בערבית: "מוות לציונות", "מוות ליהודים", "אוניברסיטה ערבית" — כתובות שצולמו והופיעו בעתונות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זאת כתבו יהודים פרובוקאטוריים.

נאולה כהן (התחיה — בנא"י):

4. במשך כל השנה האחרונה נעקרו מזוונות ממקור מות רבים במעונות הסטודנטים. סטודנטים ערבים הודו בפני הנהלת האוניברסיטה בביצוע המעשה, ונענשו בי גיפסה בלבד.

5. איברהים נאצר, אחד מאלה שהוצאו נגדם צווי ריתוק, נתפס לפני 4 שנים בכיבוני נרות וזכרון ביום הזכרון לחללי צה"ל. העונש שקיבל על כך מידי שלטונות האוניברסיטה היה העברה ממעון למעון בתוך האוניברסיטה, זאת כעונש על כיבוני נרות וזכרון, אולם מעשה זה הוא שהקנה לו את מעמדו המיוחד בעיני הסטודנטים הערבים והוא נבחר לראשם.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איזה עונש קיבל בנך?

נאולה כהן (התחיה — בנא"י):

6. גם השנה, ב-13 באפריל, ביום הזכרון לחללי השואה והגבורה, נתפס סטודנט ערבי כשכיבה נר וזכרון במעונות הרה"צופים, הפעם, בלחץ סטודנטים יהודים מקבוצת "קסט"ל. הסכימה האוניברסיטה להעביר את

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
סגן השר צפורי לא אמר דבר, הוא לא השיב על ההצעה. אינך מתבייש להגיד שמזכיר המפלגה שלנו שולל את קיומה של מדינת ישראל? אינך מתבייש לשקר בכנסת במצח נחושה? אתה שקרן.

היו"ר מ. ל. מרון:

חבר-הכנסת וילנר, אני מבקש ממך להפסיק.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איך מעינים להגיד שמנהיגים של המפלגה שלנו שוללים את קיומה של מדינת ישראל? אתה משקר לכנסת.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

כל הכנסת מכירה ומקירה את מעשיך ואת דבריך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
במצח נחושה אתה משקר לכנסת.

היו"ר מ. ל. מרון:

חבר-הכנסת וילנר, אני קורא אותך לסדר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושבראש, בכל הכבוד, אפשר לקרוא לסדר את סגן השר. הוא אינו עדיין דיקטאטור פה. הוא לא השיב על דבר אלא הציע באופן פורמאלי להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר מ. ל. מרון:

חבר-הכנסת וילנר, עליפי התקגון אין שר חייב להשיב על הצעה לסדר-היום. הוא יכול לבחור להשיב או שלא להשיב, לפי שיקול-דעתו. אם השיב מה שהשיב והדבר אינו לשביעות רצונך, בוודאי תוכל לפנות ליושבראש הכנסת, אבל אינני חושב שיש איזו שהיא דרך להכריח שר להשיב בצורה זו או זו.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה צריך להכריח? הוא צריך לכבד את חברי הכנסת.

היו"ר מ. ל. מרון:

חברת-הכנסת גאולה כהן מבקשת להעביר את הנושא לוועדה. בבקשה.

נאולה כהן (התחיה — בנא"י):

אני מקווה שבהסכרי להעברה לוועדה יקבלו מציעי ההצעה גם תשובות.

אדוני היושבראש, כנסת נכבדה, את צווי הריתוק שקיבלו הסטודנטים הערבים הוליד צו ריתוק קודם, צו שהם מרוחקים אליו מומן, מרגע שבאו לאוניברסיטה ולאורך כל הדרך, ריתוק למלאכה שהטילו עליהם תנועות פרו"אש"פיות כמו "בני הכפר", כמו התנועה הלאומית הקצויה פרוגרסיבית — צו לחבל, להסית, להילחם לחלמת חרמה כנגד כל הסמלים הלאומיים היהודיים המקודשים, כנגד מדינת ישראל וכנגד הציונות.

עליתי יותר מפעם אחת לדוכן הזה והתייחסתי לפר"צות במדיניות של הממשלה ובמדיניות של שלטונות האוניברסיטה, פרצות שאיפשרו את מיליוני עליידי הגורר מים העוינים לישראל. היום, מאוחר יותר, אחייהם בברכה ולא בביקורת לתיקון פסקודת מניעת טרור, כי אני שמחה שהוא יתום פרצות אלה. היום עליתי לדוכן רק

כי יסתום את הפרצות, ובכל-זאת אני חושבת שהמקרים שמגיתי כאן, והם קשורים באלה שקיבלו את צווי הריתוק, צריכים לחזור ולהיות נדונים בוועדת החינוך, שכבר דנה בנושא הזה, מתוך מגמה שוועדת החינוך תגיע למסקנות — — —

היו"ר מ. ל. מרון :

אני מצטער מאוד, זו היתה צריכה להיות רק בקשה להעביר. אני מבקש ממך לסיים בשני משפטים.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

אני מסיימת במשפט אחד. הוועדה תגיע למסקנה שיש להוציא לאלתר את קבוצות "בני הכפר" והתנועה הלאומית אל מחוץ — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

זו רמאות. היא ביקשה להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר מ. ל. מרון :

כל חברי הכנסת משתמשים באותה שיטה. חברי הכנסת וילנר מבקש לא אחת להעביר נושא לוועדה כאשר הכוונה שלו היא בדיוק אותה כוונה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

ועדת החינוך תגיע למסקנה ותמליץ להוציא את קבוצות "בני הכפר" והתנועה הלאומית הפרוגרסיבית אל מחוץ לחוק, בהתחשב בכך שהמצע שלהן קיצוני הרבה יותר מזה של קבוצת "אלי-ארד" שקיומה נאסר בשעתו.

היו"ר מ. ל. מרון :

האם חברי-הכנסת וילנר מסכים להצעה להעביר את הצעתו לסדר-היום לוועדה, כפי שהציעה חברת-הכנסת גאולה כהן ?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אינני מסכים.

היו"ר מ. ל. מרון :

נצביע תחילה על הצעתה של חברת-הכנסת גאולה כהן.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אדוני היושבראש, לסדר ההצבעה :

לדעתי צריך להצביע קודם-כול אם לקיים דיון בהצעה לסדר-היום או להסיר אותה מסדר-היום של הכנסת. אחר כך יש להעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדה. אין פרוצדורה אחרת.

היו"ר מ. ל. מרון :

נצביע, איפוא, תחילה על ההצעה לקיים בנושא דיון במליאה או שלא לכלול אותו בסדר-היום.

ה הצ ב ע

בעד ההצעה לקיים בנושא דיון במליאת הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

מי נמנע ?

התלונה למשטרה, ואחרי משפט נקבע לו עונש מאסר על-תנאי וקנס כספי גבוה. מיותר לציין שעורך-הדין שהגן עליו לפני הנהלת האוניברסיטה היה אותו איברהים נאצר, שמלבד ההתמחות שרכש כעורך-דין יש לו, בוודאי, נסיון והתמחות מעשית בנושא של כיבוי גרות.

7. בחודש מאי נערכה הפגנה של הסטודנטים הע-רבים נגד מה שהם מכנים הדיכוי בשטחים. ראשי הסטודנטים הערבים עמדו בשורת המפגינים הראשונה כשגלגסם חולצות ועליהן הכתובת "אש"פ הוא נציגי הבלעדי". אלה הם אזרחי מדינת ישראל, תושבי הגליל, — אך נציגם היחידי הוא אירגון טרור רצחני.

8. באוניברסיטת חיפה מסתובבים סטודנטים ערבים כאשר על גופם חולצות ועליהן ציור של אגרוף מונף — סמלה של התאחדות הסטודנטים הערבים. אחד מהם הושעה מלימודיו על-ידי ועדת המשמעת של האוניברסיטה, לאחר שבמהלך הפגנה זעק : "היטלר לא גמר אתכם במשרפות, אבל עראפאת ישלים את המלאכה."

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
שקר פאשיסטי.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

ציינתי רק אירועים מעטים שסטודנטים ערבים הו-עמדו עליהם לדין בוועדות משמעת של האוניברסיטאות בתל-אביב, בירושלים ובחיפה. כלומר דברים שכבר הוכחו בוועדות משמעת של אוניברסיטאות. לא מניתי עשרות רבות של אירועים נוספים — — —

(חברת-הכנסת ת. זיאר קורא קריאת-ביניים)

(סגן שר הבטחון מ. צפורי קורא קריאת-ביניים)

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אתה פאשיסט.

יוסף רום (הליכוד) :
אתם נאצים.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

הבעיה היא שאי-אפשר להוציא צווי ריתוק לחברי כנסת. אילו אפשר היה להוציא צווי ריתוק לחברי כנסת, כ-יאו אסור היה לכמה חברי כנסת לשבת בבית הזה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
את אחת מהם.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
לך אסור לשבת. אין גבול לגזענות שלכם.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

לכל התופעות האלה, המכוונות מצד גורמים שמחוץ לקאמפוס, יש כוונה אחת : התססה מתמדת של הקאמפוס על-ידי ניצול לרעה של מה שנקרא חופש הביטוי ואשר למעשה הוא רק חופש הסתה ולא חופש ביטוי.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אדוני היושבראש, היא עומדת פה על תקן של שר ? כמה זמן היא מדברת ?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

היום אנחנו עומדים לדון בחוק מבורך, שאני מקווה

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
מי שמדבר על תכסיסים.

היו"ר מ. ל. מרון :
מי נמנע ?

הצבעה

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
— — ובכך למנוע מאנשים, הרוצים bona fide לגמק את העברתה לוועדה, את האפשרות לעשות זאת.

נמנעים
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

לגופו-של-עניין נמנעתי בגלל הצגת הדברים בצורה חד-צדדית על-ידי כל שלושת הדוברים. האמת הפשוטה היא שיש הקצנה משני הכיוונים, ומשני הצדדים יש היום גופים המסכנים את בטחון המדינה ואת קיומה, ומבחינה זו אין כל הבדל בין בנה של חברת-הכנסת גאולה כהן לבין "בני הכפר", ואינני יודע מי מסכן יותר את בטחון המדינה. אני רק יודע שהם עוזרים האחד לשני. אם מקומו של אחד מהם בתא של בית-סוהר, כי-או גם מקומו של השני שם.

היו"ר מ. ל. מרון :
עכשיו נצביע על ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה — מיעוט
נגד — רוב
נמנעים —

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה לא נתקבלה.

יוסף רום הליכוד) :
האם זו דעתו של אש"ם, שאתה דוברו ?

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות להודעה על הימנעות לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אני יודע שאתה דוברו של הקולונל פינצ'ט בצ"לה. לא ידעתי שאתה גם מחלק ציונים לאחרים.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

לגופו-של-עניין, אדוני היושב-ראש, ואני אומר זאת לסגן השר ולכנסת כולה, יש צורך בדיון רציני בכנסת על פעילות גופים קיצוניים הרסניים, חתרניים משני הצדדים בקאמפוסים, וזה לא יתנהל אגב ויכווייטרק כמו עכשיו. אני מציע שתניקס יומה כדי לקיים במליאת הכנסת דיון רציני על הסכנות שמהווים הקיצוניים משני הצדדים בקאמפוסים בארץ.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נמנעתי משני טעמי : קודם-כֹּל — מפני שיש גבול גם לתכסיסים פארי-לאמנטאריים. יכול אדם לנצל את הזכות לבקש העברת נושא לוועדה בשביל מטרת שונות, אבל לא ייתכן שיעלה חבר כנסת או שתעלה חברת כנסת על הדוכן כאשר המגמה שלה היא התנגדות טוטאלית להצעה ה-עומדת על סדר-היום, ובמקום להציע את הסרתה מסדר-היום היא מנצלת את הזכות לבקש את העברתה לוועדה, כדי להגיד את ההיטך —

ד. חוק התובלה האווירית, תש"ם—1980 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישייה)

ולגבי מטען — עד 1.250 דולר ; ג. הוגבלה האחריות הנ"ל אלא אם כן יוכח כי הנוק נגרם בכונה תחילה, או ביודעין, על-ידי המוביל, וזה מקנה להם בטחון יחסי.

היו"ר מ. ל. מרון :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק התובלה האווירית, תש"ם—1980 — קריאה שנייה וקריאה שלישייה. את החוק יביא יושב-ראש ועדת הכלכלה חבר-הכנסת יעקבי.

חברי הכנסת, חוק זה יכשיר את הכלים התחקייתיים לאימוץ האמנות והפרוטוקולים ויאפשר החלת הוראותיהם בישראל על תובלה בינלאומית, כאשר ישראל תאשר אמנות אלה והן תקבלנה תוקף.

גד יעקבי (יו"ר ועדת הכלכלה) :

ועדת הכלכלה בדיוניה הוסיפה שני תיקונים להצעת החוק המקורית שהגיש הממשלה. בסעיף 6(א) הוסיפה הוועדה חובת התייעצות עם שר האוצר, בנוסף על ההתייעצות עם שר המשפטים, בנושא השלמת דמי נזק שתייעשה על-ידי ביטוח הנוסעים במימנם שלהם. בסעיף 6(ב) הוסיפה הוועדה בסיסה כי הביטוח האמור ייעשה על-ידי מבטח כמשמעותו בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, תשי"א—1951.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק התובלה האווירית, תש"ם—1980, נועד לבוא במקום החוק מ-1962, ויכלול בתוכו שינויים הנובעים מאמנות ופרוטוקולים בינלאומיים שנכרתו מאז. אמנות ופרוטוקולים אלה, המתקנים את אמנת-ורשה ופרוטוקול-האג מ-1929 ו-1955, שהיוו את הבסיס לחוק התובלה הקודם. הם האמנה שנחתמה בגואדאלאחארה ב-1961, הפרוטוקול שנחתם בגואטמאלה-סיטי ב-1971 ועוד ארבעה פרוטוקולים שנחתמו במונטריאול בשנת 1975. אמנות אלו משנות, כאמור, באורח משמעותי את האמנות הקודמות. בין השינויים העיקריים ברצוני לציין : א. נקבעת אחריות מוחלטת של המוביל האווירי, כלומר הנוסע ובעל המטען אינם חייבים להוכיח כוונה או רשלנות של המוביל ; ב. מועלת באוסף ניכר ומשמעותי תיקרת האחריות של המוביל לנוסע מ-16.000 דולר ל-125.000 דולר לנוסע,

לחוק זה הסתייגות של חבר-הכנסת זרח ורהפטיג. יתר חברי הוועדה גותנים את ידם לחוק בנוסח שהבאתי לפני הכנסת. תודה רבה.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורהפטיג.

העקרון פשוט. יש עניין של שמירה על הרדיות בעניינים בין-לאומיים, בעניינים שבין מדינות. אי-שמירה על הרדיות יכולה לפגוע באינטרסים שלנו, ללא שום צדק. איני רוצה עכשיו, בהנמקת ההסתייגות, להיכנס לפרטים. בוועדה ניסיתי לעשות זאת. לעתים יכול להיות קיפוח למדינה שלנו בגלל חוסר הרדיות. תושב של אותה מדינה או תושב שלנו יכול לבחור לו לנסוע במטוס זה או זה. סעיף 5 מטיל גם חובות, לא רק זכויות. נניח שצריך להוסיף לדמי הביטוח סכום כלשהו כדי שאפשר יהיה להיות מבוסח. זה יכול לייקר את כרטיס הטיסה. אותו תושב, כדי שלא לייקר את הטיסה, יסע במטוס של מדינה שעליה לא חלה הרדיות, וישלם פחות. זה יכול לפגוע באינטרסים של התעופה שלנו. איני רוצה להיכנס לפרטים נוספים. העקרון של הרדיות כל כך פשוט עד שאני מציע להוסיף את הסייג: ובלבד שיישמר עקרון ההדדיות.

אני מבקש לקבל את הסתייגויותי לסעיפים 4 ו-5.
אני מוותר על הסתייגויותי לסעיף 6.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור ליושב-ראש הוועדה.

גד יעקבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ייתכן שעל המ"שלה ליוזם את ההסדרה שמדבר עליה חברי-הכנסת זרח ורהפטיג בנושא סמיכויות הכנסת בשאלת אישורי אמנות, אבל הממשלה לא עשתה זאת. מה שהבאתי לכאן בא בעקבות הצעת חוק מטעם הממשלה, החלטות ועדת הכלכלה נתקבלו, כאמור, פה-אחד, לבד מחברי-הכנסת ורהפטיג, שהביא לפניכם את הסתייגויותיו.

לסעיף 4: בהתאם לחוק-ייסוד: הממשלה, ובהתאם לנהוג בישראל עד היום הממשלה היא המוסמכת לאשרר אמנות בין-לאומיות. האמנות אשר אושררו עליידי הר ממשלה, בהתאם להצעת החוק, הומצאו לוועדת הכלכלה בעת הדיון בהצעת החוק, ועקרונותיהן נדונו בה, העקרונות של הצעת החוק כפי שהובאו עליידי הממשלה. האמנות האלה יפורסמו ברשומות כתנאי להפעלתן. הר נוסחה שבסעיף 4 לחוק המוצע הועתקה מחוק התובלה האווירית, תשכ"ב-1962. במובן זה אין החוק המוצע בלא לשנות דבר.

לסעיף 5: גם הנאמר בסעיף 5(ב) לחוק המוצע אומץ מחוק התובלה האווירית, תשכ"ב-1962. מדובר בתחולת האמנה גם על מדינה שאינה צד לאמנה בתובלה האווירית בין ישראל לבין אותה מדינה. לפי מיטב הכרתנו אין צורך בתוספת המוצעת עליידי חברי-הכנסת ורהפטיג מאחר שמדובר בתביעה שתגוש עליידי נוסע או עליידי שוגר בבית-משפט בישראל לפי דיני ישראל.

מאחר שחברי-הכנסת ורהפטיג ויתר על ההסתייגות לסעיף 6 איני רואה טעם להשיב על ההסתייגות. עליכן אני מציע לכנסת לאשר את הצעת החוק, כפי שרוב חברי ועדת הכלכלה ממליצים בפני הבית.

היו"ר מ. ל. מרון:

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה להצבעה בקריאה שנייה. לסעיפים 1 עד 3 אין הסתייגויות.

הצבעה

סעיפים 1-3 נתקבלו.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):

ברשות היושב-ראש, מורי ורבותי, ההסתייגות העיר קריה שלי באה כדי להביא לתשומת-לבה של הכנסת בעיה שטרם נפתרה — בעיית האמנות הבין-לאומיות או הדר-לאומיות. יש שאלה מי צריך לאשרר אותן, האם די שהממשלה מאשררת אמנות כאלה או חלק מהן, או שהן זקוקות לאישור הכנסת. זה יותר משלושים שנה שאני מעלה את הבעיה הזאת בכנסת. הבעיה הזאת עולה מדי פעם בפעם. נדמה לי שהגיע הזמן שהעניין הזה ייפתר. לכאורה את היוזמה היתה צריכה לקחת הממשלה. היא היתה צריכה להביא לכנסת חוק המסדיר את העניין — אילו אמנות מביאים לאישור הכנסת ולאילו אמנות די באישור הממשלה. מטבע הדברים יש אמנות שמפאת חשיבותן הפוליטית או מפאת זה שהן מחייבות אחר כך חקיקה מוניציפאלית, הן זקוקות לאישור הכנסת. יש אמנות שכדי להקל את ההליך של הצטרפות ישראל אליהן וכדי להחיש את הליך החקיקה די בכך שהממשלה תאשרר אותן. יש לקבוע כללים מתי יש צורך באישור הכנסת ומתי לא. הבעיה הזאת הועלתה עליידי בכמה וכמה הזדמנויות. נוצר מצב שאין אחידות. אמנות מספר הובאו לכנסת לאישור; רוב האמנות לא הובאו. הממשלה מאשררת אותן. הכנסת יכולה לדעת על כך או לא. לפעמים מביאים לכנסת אמנות חשובות מאוד לא אישור רור כ"אם לאישור פוליטי. זאת כדי לעקוף את עניין האישור. לדוגמה, את תווה השלום עם מצרים או משהו דומה מביאים לאישור פוליטי ולא לאישור האמנה, כפי שצריך להיות.

מצאתי לנכון לנצל את ההזדמנות הזאת של דיון בחוק התובלה האווירית כדי להעלות את הנושא. כי בקשר לענייני תובלה אווירית את דברים דומים היו מקרים כאלה. היו אמנות שהובאו לאישור הכנסת ואמנות שלא הובאו לאישורה. לכן חשבתי שזה הזמן להביא עוד פעם לתשומת-לב הכנסת את הבעיה הזאת. ההצעה שאני מציע לא תביא לשום סחבת בעניין, מפני שחלק מן האמנות שעליהן מסתמך החוק עדיין לא אושרו עליידי הממשלה. החוק אומר: לכשהממשלה תאשרר אותן ייכנסו לתקפן. אני מציע להוסיף: "לאחר שהכנסת אישרה את האמנה." זה לא פוגע בעיליות החוק או בהפעלת החוק. זה קובע כלל. ייתכן שאם נקבע את הכלל הזה יביא הדבר לידי כך שהממשלה תיתן את דעתה על העניין ותציע הצעת חוק יותר מפורטת לעניין אישור אמנות.

ההסתייגות שלי לסעיף 6 באה להביא לתשומת-לבה של הכנסת את הבעיה של היחס בין חקיקה לבין חקיקת-משנה. ברור שהכנסת לא יכולה היום ושום פרלמנט לא יכול להסדיר את כל הדברים בחקיקה ראשית. ענייני החקיקה כל כך הסתעפו עד שיש צורך להעביר חלק מן הדברים, ובעיקר דברים סטניים ואדמיניסטרטיביים, לשלב של חקיקת-משנה. אבל יש דברים כה חשובים עד שצריכים להיות בחקיקה ראשית. נדמה לי שהדברים הנמצאים בסעיף 6 כה חשובים עד שמן הראוי היה להסדיר אותם בחקיקה ראשית ולא בחקיקת-משנה. לכן הצעתי שאותם דברים יוסדרו בחקיקה ראשית. היות שאיני יכול ברגע האחרון לשנות את הליך העניינים ואיני רוצה להביא לידי השהיה אני מוותר על ההסתייגות לסעיף 6. לא הייתי רוצה לעכב את התהליך משום שלא נתקבל העקרון שהצעתי לכנסת ולוועדה.

לעומת זאת אני עומד על ההסתייגות לסעיף 5.

— חוק התובלה האווירית; חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 13) —

היו"ר מ. ל. מרון :

לסעיפים 6 עד 20 אין הסתייגויות, מאחר שחברי הכנסת ורהפטיג ויתר על הסתייגותו לסעיף 6. אני מעמיד אותם להצבעה כהצעת הוועדה.

הצבעה

סעיפים 6 עד 20 נתקבלו.

היו"ר מ. ל. מרון :

עכשיו נצביע על החוק בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק התובלה האווירית, תש"ם—1980.

נתקבל.

היו"ר מ. ל. מרון :

לסעיף 4 — הסתייגות לחברי-הכנסת ורהפטיג. אני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת ז. ורהפטיג לסעיף 4 לא נתקבל.

סעיף 4, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ז. ורהפטיג לסעיף 5 לא נתקבל.

סעיף 5, בנוסח הוועדה, נתקבל.

ה. חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 13),

תש"ם—1980 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ממשלה תגיש הצעה לתיקון החוק, ולפיה ניתן יהיה בעתיד לשנות את שיעור התגמולים בדרך של צו, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, תהליך שהוא מהיר יותר ופחות מסורבל מתיקון החוק. אולם גם בעתיד יהיה צורך לעמוד על כך שצווים אלה לא יבואו כדי לברך על המוגמר אלא יאפשרו לוועדה לבדוק את נושא שיעור התגמולים לגופו-של-עצמו, והעיקר — אני רוצה להדגיש — מראש ולא להפוך אותנו למאשרים רטרואקטיביים.

הוועדה כללה בחוק גם תיקונים נוספים בעניין שיעורי העלאות התגמולים אשר נקבעו לאחר הגשת החוק ולא נכללו בהצעה. תיקונים אלה כלולים בסעיפים 1(3), 2(2), 3(2), 1(7)א, 2(7) ו-17 של החוק. כמרוכז כללה הוועדה בחוק תיקונים לסעיף 21 לחוק העיקרי, בעניין תגמולים על-פי חוק זה ופיצויים לפי חוק אחר, בדומה לתיקונים שהוכנסו לאחרונה בחוק הנכים. התיקונים שלפניכם כוללים בעיקר עניינים אלה: (1) העלאת הדרגה הקובעת המשמשת כבסיס לחישוב שיעור התגמול לאלמנה בלי ילדים, מדרגה "לדרגה י"א"; (2) הוספת הוראה המעניקה תגמול לאלמנה של נספה. שאין יתום סמוך על שולחנה ושמלאו לה 45 שנים, בשיעור 85% משיעור התגמולים המשתלם לאלמנה של נספה שיש לה ילדים ואשר התגמול שהיא מקבלת גבוה יותר; (3) העלאת הדרגה הקובעת המשמשת כבסיס לחישוב שיעורי התגמולים לאלמנה עם ילדים, מדרגה ט"ו לדרגה ט"ז של הדיורג האחיד, וזה כאמור מיום 1 באפריל 1977, והעלאת התגמול ב-20% נוספים החל מיום 1 באפריל 1979; (4) העלאת התגמולים להורים שכולים מבסיס של דרגה י"ב לבסיס של דרגה י"ג, גם כן החל מ-1 באפריל 1977, והגדלת בסיס זה ב-7% מיום 1 באפריל 1979. הוועדה קבעה גם בסעיף 20 את התיאומים הנדרשים לגבי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, המאמץ חלק מההוראות של חוק משפחות חיילים שנספו במערכה.

הגני מבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. לחוק יש הסתייגויות, ואבקש לאפשר למסתייגים לנמק את הסתייגויותיהם.

היו"ר מ. ל. מרון :

אנחנו עוברים עתה לחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 13), תש"ם—1980 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה.

מנהם פרוש (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 13), תש"ם—1980. החוק נתקבל בכנסת בקריאה ראשונה ביום 18 בדצמבר 1979 והועבר לוועדת העבודה והרווחה. החוק כולל שורה של תיקונים שמטרתם העלאת שיעור התגמול לים המשולמים למשפחות חיילים שנספו במערכה, וכן קביעת הוראות שונות הנוגעות לשיקום משפחות אלה.

בראשית דברי הנני מסב את תשומת-לב חברי הבית לסעיף 21 של החוק. סעיף זה קובע כי תחילתם של תיקונים אחרים בחוק היא רטרואקטיבית מ-1 באפריל 1977. מ-1 באפריל 1979 ומ-1 באפריל 1980. לצערי הרב בחוקי התגמולים והשיקום הפכה להיות נפוצה התופעה ששיעור התגמולים מועלה בפועל על-פי החלטה של מערכת הבטחון לאחר קבלת אישור תקציבי לכך, ורק לאחר מכן ולעתים כעבור שנים מספר, נדרשת הכנסת לאשר העלאת אלה באמצעות תיקונים לחוק בתחולה רטרואקטיבית. אני רוצה לקבוע שתופעה זו היא חמורה והיא פוגעת ביסודות החוק והסדר. אם הכנסת קבעה בחוק את שיעור התגמולים לנכים, או למשפחות חיילים שנספו במערכה, כ-או רשאית רק הכנסת, בדרך של תיקון החוק, להעלות את שיעור התגמולים או לקבוע תנאים והוראות אחרים בעניין התגמולים והשיקום. קשה מאוד להשתחרר מן הרושם שהמוסד המחוקק נדרש לאשר, בבחינת — תשלוח לי על הביטוי — "חותמת-גומי", החלטות והוראות של מערכת הבטחון, גם אם בפועל נתקבל לכך אישור תקציבי מתאים, בשם ועדת העבודה והרווחה הנני מביע את מורת-רוחי משיטה זו, וכבר הערנו על כך לנציגי הממשלה בעת הדיונים בוועדה. לאחרונה התבררנו שה-

הי"ד מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמולזינו.

שושנה ארבל-אלמולזינו (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדרך-כלל נהגנו בעבר בחוקים כאלה, כמו חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), חוק נכי צה"ל, שהוועדה מביאה אותם למעשה ללא הסתייגויות.

חיים קורפו (הליכוד) :

גם עכשיו אפשר להגיע לזה.

שושנה ארבל-אלמולזינו (המערך) :

ההסתייגויות שהגשתי אינן נובעות, חסיוחלילה, מהתנגדות לעצם החוק. אני מברכת על החוק. החוק הוא חיובי ובא להיטיב, אבל יש לי כמה השגות, ויש להצטרף על כך שדווקא ההצעות שאני הצעתי לא נתקבלו בוועדה והייתי נאלצת לרשום אותן כהסתייגויות. אני רוצה להסביר מדוע הצעתי את ההצעות הללו. אדוני היושב-ראש, כבר ציינו יושב-ראש הוועדה הנכבד, בהביאו את החוק לקריאה שנייה ולקראה שלישית, אותה נקודה שאנחנו חוזרים עליה מדי פעם בפעם — שלא ייתכן שחוקי התגמולים יובאו רטרואקטיבית לא לשנה, לא לשנתיים ולא לשלוש שנים. תקפו של החוק הזה הוא רטרואקטיבי מה"1 באפריל 1977. כאשר חוק מובא, ומוצע שהוא יהיה רטרואקטיבי, הדרך הנכונה היא להצביע על הוועדה, הוא כובל את ידיו של המחוקק מלהציע הצעות כאלה וכאלה. התשובה הניתנת תמיד היא: אנחנו כבר משלמים, וכאשר משלמים, המחוקק עומד אובד-עצות ושואל מה בכל זאת עליו לעשות. הוא משלים פעם אחת. הוא משלים פעמיים, הוא משלים שלוש פעמים. לא ייתכן שתופעה זו תחזור על עצמה. אני שמחה שהודות לדיינים שהתקיימו בוועדה והודות לביקורת הקשה שהוועדה מתחה על תופעה זו תופעה ונשנית, הולכת ונרקמת הצעה שיש בה כדי למנוע בעתיד תופעה זו, שהיא פגם רציני ממדרגת ראשונה בחקיקה.

מדובר על רטרואקטיביות. אני כבר לא מדברת על הרעה רטרואקטיבית. מילא, אם מדובר בהטבה רטרואקטיבית, זה עוד נסבל. אבל כשמדובר על הרעה רטרואקטיבית — זה דבר חמור ממדרגת ראשונה. ואני רוצה לקוות שהמשלה תביא הצעת חוק לתיקון הדבר הזה, כדי לאפשר עידכון גימלאות מפעם לפעם. ולא שתהיה שהייה של שנה, שנתיים ושלוש שנים עד שמוכאת הצעת תיקון כדי לתת רטרואקטיביות לתגמולים המשולמים כבר. כאשר מחבר שאלכן יש לשלם תגמולים גדולים יותר או שצריך להעלות את דרגת התגמול או לתקן חישובים של תגמולים או הטבות או זכויות כאלה או כאלה, ניתן לעשות את הדברים האלה בתקנות. הדרך היא קצרה ביותר ואינה מחייבת המתנה של שנים. אם הדבר הזה ייעשה, תהיה זו התרומה הגדולה ביותר של ועדת העבודה בנושא זה. היא עשתה זאת כבר לגבי נכים, ובמידה מסויימת צמחה מכך תועלת. אני רוצה לקוות שזה ייעשה גם כאן.

מוצע שדרגת התגמול המשתלמת לאלמנה בלי ילדים תהיה "א במקום "ב, אני מציעה שבמקום דרגה "א יבוא: דרגה "ב. ומדוע? כי ההצעה הזאת היא, למעשה, משנת 1977 כבר משלמים לסי דרגה "ב. אולי תגידו לי איזה עובד שכיר לא התקדם בשלוש-ארבע שנים אלה מאז 1 באפריל 1977 ולא עלה בדרגה? יש

עובדים שכל שנתיים עולים בדרגה ומתקדמים. מדוע אלמנות עם ילדים, אלמנות של חיילים שנספו במערכה, צריכות לקבל את התגמוליהן על-פי דרגה "א כמוצע, והם כבר שולמו ב"1 באפריל 1977? הדעת אינה סובלת זאת. לדעתי זה עולל וקפוח משווע. אם היה נעשה עידכון מפעם לפעם לא היינו עומדים בפני מצב זה, שמאחר שכבר שילמו בעבר את התגמול מ"1 באפריל 1977 על-פי הדרגה הזאת איננו יכולים להציע דרגה אחרת רטרואקטיבית מה"1 באפריל 1977, כי זה עולה כסף והיום אין כסף לאוצר, אין כסף למשרד הבטחון. התחשבותי גם בנקודה הזאת, משום כך הצעתי ששינוי הדרגה יחול לא רטרואקטיבית מ"1 באפריל 1977 אלא מ"1 באפריל 1980. זה דבר פשוט, מתקבל על הדעת וצודק בהחלט. אני מצטערת על שהוועדה דחתה את ההצעה הזאת ולא קיבלה אותה. אנחנו עוד נהיה עדים בזמן הקרוב לכך שתיקון מסוג זה של העלאת התגמול והצמדתו לדרגה "ב אכן יבוא, כי את העולל הזה לא ניתן יהיה למשוך עוד הרבה מאוד זמן והוא יתקון.

אותו דבר לגבי אלמנה עם ילדים. כאן יש אותו גימול, אותו טיעון, שבעבר היתה דרגה ט"ז, והתגמול משולם לה על-פי דרגה ט"ז מ"1 באפריל 1977. הוועדה עמדה בפני אותו מצב — היא לא יכלה לתקן שום דבר והידיים היו כבולות. גם בנושא זה הצעתי, יחד עם חברי חברי המערך בוועדה העבודה, לתקן את הדרגה שמוצמד לה התגמול של האלמנה. ובמקום דרגה ט"ז יבוא "י"ז, והתיקון יהיה מ"1 באפריל 1979.

יש סוגיה נוספת. חברי הכנסת, משרד הבטחון מצא דרך להכניס תיקון בסעיף בחוק המתייחס להורים שכולים, ואני מברכת אותו על כך. הוא קבע דבר שהוא המאני בהחלט, ואני באמת מציינת זאת בהערכה. בסעיף הזה נאמר: "שכול שנפטר והניח אחריו בן-זוג שאינו שכול, שהיה נשוי לשכול במשך שלוש השנים שלפני יום פטירתו, יהיה בן-הזוג כאמור — כל עוד הוא נצרך וכל עוד לא נישא לאחר — וכאן לתגמול המשתלם לשכול לפי חוק זה." אם עשיתם את הצעד הראשון ובאתם להתחשב בשכול הזה, שנאמר עליו שהוא נצרך ולא שום דבר אחר — מה זה כל כך חשוב אם היה נשוי שלוש שנים או שנה אחת? האם לא מספיקה שנה אחת? הרי בחוק הביטוח הלאומי כתוב שהזכאות נקבעת אם בן-הזוג היה נשוי שנה אחת לפחות. מדוע פה, לגבי שכול שהוא נצרך, צריך לקבוע תנאי שהוא היה נשוי שלוש שנים? לדעתי דבר זה אינו צודק, ואני מצטערת על שהוועדה לא קיבלה את הטיעון שלי. אם עושים צעד המאני וצודק צריך לעשות זאת עד היום ולא לקבוע הלכות אחרות בחוקים אחרים. אם זה טוב לביטוח הלאומי, על-אחתי כמה וכמה זה טוב לגבי הורים שכולים במסגרת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה.

אדוני היושב-ראש, הסתייגותנו השלישית מתייחסת לסעיף 15, בסעיף 15 כתוב לאמור: (1) "התובע וקצין התגמולים רשאים לערער על החלטת ועדת עירעורים לפני בית-המשפט המחוזי, בנקודה משפטית בלבד. בית-המשפט המחוזי ידון בעירעור בשלושה בלוד (2) ורשאי לאשר את החלטת הוועדה, לבטלה, לשנותה או להחזירה לוועדה. (3) פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי ניתן לעירעור לפני בית-המשפט העליון, אם ניתנה רשות לכך מאת שופט פני בית-המשפט העליון." ההסתייגות שלי ושל חברי-הכנסת גרוסמן, זאב כ"ץ, מויאל — ולזה הצטרף גם חברי-הכנסת ביטון — היא שאנחנו מציעים

לסעיף 7: הסתייגות זו נוגעת לשכול שנפטר והניח אחריו בן-זוג שאינו שכול. לפי התיקון שאישרה הוועדה יהיה בן-הזוג האמור, כל עוד הוא נצרך וכל עוד לא נישא לאחר, זכאי לתגמול המשתלם לשכול, בתנאי שהיה נשוי לשכול במשך שלוש שנים לפחות. בוועדה היו דעות שונות לגבי העניין שנקבע בסעיף זה, אולם בסופו-של-דבר סוכם כי מן הראוי להעניק לתגמול גם לבן-הזוג של השכול, לאחר נישואין של שלוש שנים ולא פחות מזה. בנוסחה העניין אין זה ראוי לקצר תקופה זו לשנה אחת בלבד.

לסעיף 15: הוראה דומה בעניין העירעור בנקודה משפטית נקבעה גם בחוקי השיקום האחרים, כגון חוק הנכים וחוק נכי המלחמה בנאצים. לפיכך אין זה מן הראוי לקבוע בחוק זה הוראה בעניין אופיו של העירעור בפני בית-המשפט המחוזי.

אי לכך אבקש מאת הכנסת לדהות הסתייגויות אלה ולהעביר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

אנחנו ניגשים להצבעה ונצביע על סעיף סעיף.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברי-הכנסת ש. ארביילאלמוז לינו, ה. גרוסמן, ז. כ"ץ, א. מויאל, צ' ביטון לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ש. ארביילאלמוז לינו, ה. גרוסמן, ז. כ"ץ, א. מויאל, צ' ביטון לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 3 עד 6 נתקבלו.

התיקון של חברי-הכנסת ש. ארביילאלמוז לינו, ז. כ"ץ, א. מויאל, צ' ביטון לסעיף 7 לא נתקבל.

סעיף 7, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 8 עד 14 נתקבלו.

התיקון של חברי-הכנסת ש. ארביילאלמוז לינו, ה. גרוסמן, ז. כ"ץ, א. מויאל, צ' ביטון לסעיף 15 לא נתקבל.

סעיף 15, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 16 עד 22 נתקבלו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

אני מעמיד את החוק כולו להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 13), תש"ם—1980, נתקבל.

למחוק את המלים "בנקודה משפטית בלבד" אני טוענת שאם ניתנת זכות עירעור למי שרואה עצמו נסגע לפני בית-המשפט המחוזי, מדוע צריך להגביל אותו בכך שה עירעור שלו יוכל להיות אך ורק בנקודה משפטית? הופיעו לפנינו נציגים של משפחות חיילים שנספו במערכה, נציגים של אלמנות ושל הורים שכולים, ולבם כבד על התיקון הזה. אם אנחנו כבר נותנים להם את זכות העירעור, מדוע לשלול מהם את הזכות שבית-המשפט המחוזי יוכל לדון בכל העירעור ושהם יוכלו להביא גם ראיות ועדים בפני בית-המשפט המחוזי לפני שהוא מוציא את פסק-דינו? מדוע צריך להגביל אותם לנקודה משפטית בלבד? בהגבלה הזאת יש טעם לפגם, היא לא נתקבלה כל כך באהדה על-ידי המשפחות השכולות, על-ידי ההורים השכולים ועל-ידי אלמנות. משום כך אני חושבת שלא צריך היה לעשות זאת, ולוא רק בשביל ההרגשה הטובה ולמען לאפשר לאותם אנשים לדעת שניתן לעשות צדק עד תומו ושכל הערכאות פתוחות בפניהם. מדוע צריך להגביל אותם דווקא בבית-המשפט המחוזי ולהגיד להם שבית-המשפט ידון אך ורק בנקודה משפטית? מדוע צריך לומר להם: "אתם רוצים — יש ועדת עירעורים, היא תדון בכול, אבל בית-המשפט ה מחוזי לא ידון בכל העירעור שלכם מחדש"? דבר זה נותן הרגשה לא כל כך טובה, הרגשה של הגבלה, של שלילת זכויות שהיו קיימות עד כה, ואין זה מן התבונה להכניס תיקון מסוג זה בחוק שהיה קיים עד כה ואינני יודעת אם רבים כל כך מיצו אותו. אבל עצם העובדה שסעיף כזה היה קיים נתנה הרגשה טובה שבכל-אופן אפשר לעשות צדק ולמצות אותו עד תום גם בערכאה נוספת.

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת ממליאת הכנסת לאשר את הסתייגויות. הן באות לעשות צדק ולתקן עולל שהוא קיים ונעשה, אולי, שלא במתכוון. אבל במקום שיתוקן בעוד שנה, חצי-שנה, מוטב שהכנסת תתקן אותו עכשיו ולא תדחה את הסתייגויות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות היבבור לחברי-הכנסת פרוש, יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה.

מנחם פרוש (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא אפתח כעת בי תשובתי את הוויכוח בנושאי הסתייגויות של חברת-הכנסת ארביילאלמוז לינו. אני מעריך מאוד את הערנות שלה ואת עמידתה על המשמר בעניינים האלה, אבל אנחנו יודעים שהשינויים שנעשו בתגמולים במערכת הבטחון נעשו בהסכמת כל הגורמים הנוגעים בדבר, והם אף קיבלו את האישור התקציבי הדרוש לכך. מאחר שיש צורך בכיסוי תקציבי לשינויים הללו, וכל הגורמים שהזכרתי באו לידי הסכמה, אינני חושב שאנחנו צריכים להכניס כעת מקלות בגלגלים כדי שהגלגל הזה, שבין כך ובין כך מתגלגל, לא יתעכב. אי לכך אני מבקש לדהות את הסתייגויות לסעיפים 1 ו-2, שתכנן הוא שינוי שיעור התגמולים.

חוברת ל"ד, ישיבה שני'
— חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 6) —

ו. חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 6)
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

גם היום אנו עדים למחזה, לדעתי מחזה מבוה, שחברי הכנסת אצים רצים בזמן ההצבעה — בייחוד בענייני חוק — כאשר אין להם מושג ואין להם שום רצון אמילי להתעניין על מה הם מצביעים. זוהי תופעה שאיננה מוסיפה כבוד לכנסת. נתקלתי בה בעצמי לא אחת, כאשר בעניינים חשובים מאוד, בחוקים רציניים בעלי השלכות מרחיקות-לכת הצביעו חברי כנסת בעד הסתייגות או נגד הסתייגות רק משום שאצבע מסויימת של חבר מפלגה מסויימת הורמה כפי שהורמה והם התיישרו על-פי אצבעו של חבר הכנסת הזה. וכשאלתי חברים נכבדים: האם אתה יודע על מה הצבעת? האם נתת לעצמך דיין-וחשבון? היתה התשובה: לא, ראיתי שפלוני מצביע והצבעתי גם אני. האם ההצעה שאתם מציעים, חברי-הכנסת וירשובסקי, תפתור את הבעיה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי יוזמה):
זה צעד ראשון בכיוון הנכון.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אין פה שום צעד ראשון. ההצעה הזאת תגרום לכך שבזמן הדיונים לא יהיה איש, ותתחיל ריצה מבוהלת לאולם בזמן ההצבעה.

חיים קורפו (הליכוד):
יקבעו מועדים להצבעה.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
נכון, יהיו ימים שהם כולם ימי הצבעה ותו-לא.

אינני בטוח גם אם תיקון זה מקומו בחוק-יסוד: הכנסת, או אולי בחוק-יסוד: החקיקה. הדבר עלול גם לשבש את סדר-היום של הכנסת העמוס לעיפה. אגב, הוא פוגע דווקא בסיעות הקטנות, חברי-הכנסת אבנרי, שיגישו הצעות וימצאו את עצמן בחוסר קוורום ובדחייה חוזרת ונשנית.

מכל-מקום התקיימו התייעצויות של הסיעות ולא נמצא פתרון. מה שמוצע כאן, אף שזה נראה כבדיחה, אינו בדיחה. בפעם הראשונה בתולדות הכנסת — וכנסות רבות קיימו דיון מעמיק בנושא ולא הגיעו לכלל פתרון — פותחים פתח בעניין הקוורום, שמשמעותו היא: יש אפשרות שנסגה. זה צעד קטן, אבל צעד נכון בכיוון נכון. הרוב בוועדה ובכנסת — בעצם כל הסיעות הגדולות — הסתייג מההצעה הזאת, לא משום שהוא חושב שאין בעיה אלא משום שהוא חושב שהפתרון המוצע אינו פתרון אמיתי.

אנו מציע להשאיר זאת, אינני אומר — לכנסת הבאה, אבל אולי למושבים הבאים. עכשיו נפתח הפתח, ובעתיד, כך אני מקווה, נגיע לקונסנסוס לגבי בעיה זו, שהיא בהחלט בעיה חשובה מבחינת כבודה ומעמדה של הכנסת ומבחינת החקיקה בכללה.

אבקש לדחות את ההסתייגויות ולאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחברי-הכנסת וירשובסקי.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף ה' בסדר-היום: חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 6) — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק הנקרא תיקון מס' 6 לחוק-יסוד: הכנסת, עניינו הוא בעיית הקוורום על-פי הצעת חברי-הכנסת אמנון רובינשטיין. הרוב בוועדה מציע שהשינוי יהיה כדלהלן: לתקן את סעיף 24 לחוק-יסוד: הכנסת, האומר כיום שהכנסת תדון ותחליט בכל מספר של משתתפים, ולהוסיף בסופו: "אם אין בחוק הוראה אחרת לעניין זה."

אורי אבנרי (מחנה שלי):
האם כדאי להעסיק את הכנסת בבדיחות?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי יוזמה):
הייתי מציע שהיושב-ראש יקרא לחוק הזה חוק עצוב.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
מאושר אתה רוצה להיות?

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
לא צריך להתרגש, חברי-הכנסת וירשובסקי, יש לך הסתייגויות רבות-משקל. אינני מאושר מהצעה זו, אבל היא אולי ללבטים שהיו לחברי הוועדה בנושא חשוב ומכאיב זה.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):
חברי-הכנסת אבנרי רוצה יישאר זמן להתנצלות שלו על דברים שאמר אתמול מעל הבמה.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
מצד אחד אין ספק שהמחזה שכיסאות הכנסת מרור קנים חמיד בדיונים ובהצבעות איננו מרנין לב, בעיקר כל עוד לא מתקבלת ההצעה של חברי-הכנסת בדיאן להוציא את הכנסת מן האולם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי יוזמה):
אני מסכים שיוציאו את הכנסת מן האולם. היא כבר הוציאה את עצמה.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אני מתכוון — להוציא את הטלוויזיה מן האולם.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
ואו נוציא את עצמנו מן העולם, לא מן האולם.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אבל הבעיה, ספק אם תבוא על פתרונה לפי ההצעות ולפי הוואריאנטים השונים שהוצאו על-ידי חברי-הכנסת רובינשטיין ואחרים. הפתרון שחוק יכול להתקבל רק אם בשעת ההצבעה נוכח מספר כזה או כזה של חברי כנסת אינו מבטיח עדיין, כשלעצמו, את שמירת כבוד הכנסת.

והן היו אומרות שיש להן פתרונות טובים יותר — הייתה מבין, אבל למעשה אין מחשבה, אין התמודדות עם הבעיה הזאת, כי המצב הנוכחי נוח למפלגות הגדולות.

אדוני היושבר־ראש, יש לי גם חשש נוסף, דיברתי עם אחד מעמודי־התווך של הקואליציה, עם חבר־הכנסת חיים קורפו, ושאלתי אותו: תגיד לי, מדוע אתם כל כך מתנגדים לחוק בדבר קוורום? הוא השיב לי: אל תחנשאו, יש לי הרגשה לא טובה שלא מדובר כל כך במה שכתוב בהצעת החוק אלא מדובר גם בשאלה מי הגיש אותה, את הצעת החוק הגישה סיעה לא גדולה.

אמנן רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
לא, ההצעה הוגשה יחד עם חברי כנסת מהקואליציה.

מרבכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
כאמור את הצעת החוק הגישה סיעה קטנה, אף־כי היתה מוכנה לשתף בה חברי כנסת מהקואליציה, ואמנם על הצעת החוק הזאת התנוסס על לומן האחרון גם שמו של חבר־הכנסת רוני מילוא בצד שמו של חבר־הכנסת אמנן רובינשטיין, ובוועדה תמכו בהצעת החוק גם חברי כנסת מהקואליציה, כי הם ראו בזה דבר טוב. אולי אין הוא טוב מאוד, אבל בואו נתחיל בטוב, אך זה לא הועיל, מפני שמפלגות הגדולות לא נוח בחוק כזה, כי הוא יחייב יותר נוכחות במליאה והתמודדות עם הנושא של ישיבה בכנסת, לכן הורידו את זה מעל סדר־יומנו בצורה מחפירה.

לא אנמק בפירוט את ההסתייגויות. העניין פשוט. אנחנו מציעים שבקריאה שנייה ובקריאה שלישית יהיה צורך בקוורום לא גדול, בקוורום של 25 חברי הכנסת ותירלא. אנחנו גם אומרים שאם אין קוורום באותה ישיבה, יידחה העניין לישיבה הרגילה הקבועה של הכנסת, וזאת כדי שלא אגרסם לסחבת בעבודת החקיקה של הכנסת. זה מינימום שאפשר לתבוע. בחוקים אחרים שאישרנו תבענו הרבה יותר מגופים אחרים.

אין זה עניין פוליטי או מפלגתי אלא זה לטובת הבית הזה. אני קורא לכל חברי הבית להרים קצת את קרנה של הכנסת בעיני הבריות, שלא ניהפך לגוף שאינו מוכן להתייחס לעצמו ברצינות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת האוזנר.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושבר־ראש, כנסת נכבדה, מה שוועדת החוקה, חוק ומשפט מציעה למליאה עליפי החלטת הרוב בוועדה הוא תחבולה לא מכובדת. הכנסת קיבלה בקריאה ראשונה הצעת חוק של חבר־הכנסת רובינשטיין, והואיל וכל מה שוועדה צריכה, יכולה וזכאית לעשות הוא לדון בתיקונים, בשינויים ובהסתייגויות לגבי ההצעה, אשר עברה את המליאה, והואיל ובוועדה לא היה רוב למה שהמליאה אישרה, מציעים לנו הצעה שמוטב היה שלא תוצע, כי מה מציעים שחוקק כאן? שאם יש בחוק אחר הוראה לגבי רוב מיוחד יחייב בנדון אותו חוק מיוחד, אם יש חוק שבו קיימת הוראה מיוחדת לעניין זה — אין כל צורך, כמובן, בתיקון המוצע, וזוהי תחבולה לא מכובדת איך להתחמק מהגזירה שמליאת הכנסת גזרה על ועדת החוקה, חוק ומשפט, היא קבעה לוועדה תפקיד: לעיין בהצעה של חבר־הכנסת רובינשטיין, אולי לשנות בה, משהו, אולי במקום שנאמר שהקוורום יהיה של 25 לקבוע,

מרבכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושבר־ראש, כנסת נכבדה, חבר־הכנסת גלס, יושבר־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, עלה כאן על הדוכן ודיבר בכדיחות־הדעת, אני, כשלעצמי, מרגיש עצבות כאשר אני מדבר על התיקון הזה. זה שנים מדברים בכנסת על קוורום. זה שנים ראו פגם רציני בכך שלפי החוק הקיים יכולה הכנסת לדון בכל מספר חברים שהוא. בשנים האחרונות, ולמעשה בכל השנים, לא היססה הכנסת לקבוע בחוקים קוורום לגופים משפטיים אחרים. מועצת העירייה חייבת לקיים קוורום, גופים סטאטוטוריים אחרים חייבים לקיים קוורום. הגוף היחיד המורם מעם במדינת ישראל, הכנסת, יכול לדון בכל מספר חברים שהוא.

השתלשלות הדברים בהצעת חוק זו, אדוני היושבר־ראש, היא שהצעת החוק התקבלה בקריאה מוקדמת, הגיעה למליאה הוועדה, וממליאת ועדת החוקה, חוק ומשפט עברה לוועדת־משנה, ועדת־המשנה אימצה את העקרונות הבאים לידי ביטוי עכשיו בהסתייגויות, והצעת החוק התקבלה לאחר מכן בקריאה ראשונה, פחות או יותר בנוסח המופיע בהסתייגויות, ואו נמצאה ועדת החוקה, חוק ומשפט בדילמה: כיוון שהחוק התקבל ב־קריאה ראשונה היא לא היתה יכולה לגנוז אותו או לקבור אותו, כפי שאוהבים לעשות לא אחת לגבי חוקים שונים שלא אכן לבריות, לוועדות או למפלגות השונות לדון בהם. על עשו את התרגיל הנפלא הזה ואמרו: $2+2=4$, והוסיפו ואמרו: במקום שייכתב שהכנסת תדון בכל מספר חברים שהוא, ייתוספו המלים: "אם אין בחוק הוראה אחרת לעניין זה." כלומר זה בעצם היה המצב המשפטי לפני שהחוק הגדון הובא לכנסת.

כאן בא חבר־הכנסת גלס, יושבר־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, משפטן מבריק ודגול, ומנסה לשכנע אותנו שיש התקדמות של־משמ אחרי שלושים שנה, אני מתפלל שלא פרץ בבכי או בצחוק, מכל־מקום בשוויון־נפש אי־אפשר להתייחס לאמירה כזאת, כי בסופו־של־דבר, לאחר שהוועדה ישיבה הרבה מאוד זמן על החוק — חוק זה נמצא בטיפול שנה ויותר, אולי שנה־יחצי — אנו באים עם אפס סגור ומסוגר ואנו מצביעים היום על חוק, שגם אם לא נצביע עליו המצב המשפטי יהיה זהה עם המצב הקיים לפני קבלת החוק.

אדוני היושבר־ראש, כנסת נכבדה, האם הסיעות הגדור לות התאמצו להפס פתרון אחר? שמעתי את חבר־הכנסת גלס אומר שהמפלגות הגדולות הגיעו למסקנה שהצעת החוק שהגיש חבר־הכנסת אמנן רובינשטיין — והצעת החוק עברה בעורתם של כמה חברי הקואליציה — אינה מושלמת. יכול להיות שאינה מושלמת, אבל מה קרה? האם הציעו איזו הצעה מוגבלת רק לקריאה שנייה ולקריאה אחת? מדוע הוצעה מוגבלת רק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית? אני מוכן שייירש קוורום בכל דיון, בקריאה ראשונה, בדיון בהצעות לסדר־היום, אבל ראיתי את ההתנגדות, רצינו ללכת למינימום והגענו למסקנה שיש להנהיג לפחות את העקרון הקיים ברוב המוסדות האחרים, היינו עקרון קוורום, נראה איך פועל הדבר בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, ואם זה יצליח — נמשיך להתקדם, ואם לא יצליח — נטכס עצה, אבל לא לעשות כלום לאחר שאנשים מהקואליציה ומהאופוזיציה דיברו בעבר על הצורך בקוורום? אילו הייתי שומע מפי חבר־הכנסת גלס הצעה אלטרנטיבית, היתה חרשה או שונה, שיש בה התייחסות של־משמש להצעת החוק הזאת, ואילו הייתי שומע הצעה כזאת מצד המפלגות הגדולות,

חוברת ל"ד, ישיבה שנין
— חוקי-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 6) ; חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 6) ;
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי-הכנסת מ. וירשובסקי,
ת. טובי וג. האוזנר לסעיף 1 — 8

נגד — 15

התיקון של חברי-הכנסת מ. וירשובסקי, ת.
טובי וג. האוזנר לסעיף 1 לא נתקבל.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
בושה וחרפה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
קרס.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
בקרס יש סדר ויש יוסי.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אין לקרוא קריאות-ביניים בעת ה-
הצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 1, בנוסח הוועיה, נתקבל.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
עכשיו נצביע על הצעת החוק בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוקי-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 6) נתקבל.

ברוב חכמתה, שזה יהיה רק 20, אולי 30, אבל לא היתה
כל רשות לוועדה לרוקן מתכנה, עליידי תחבולה, הצעת
חוק שהכנסת סמכה ידה עליה. לכן מה היא ההסתייגות
שלנו? — להחזיר לתוקף את מה שמליאת הכנסת כבר
נתנה לו תוקף בקריאה הראשונה. כל מה שאנחנו מציעים
הוא שהכנסת תחזור ותחוקק את מה שאישרה. זה עיקרו
של דבר.

לגבי הפרטים — אכן צריך שיהיה קוורום לכנסת.
לדעתי צריך שיהיה קוורום לכל עניין ודבר, גם לדיונים.
מה מוצע כאן? — שלפחות יהיה קוורום בהצבעות, ש-
נכבד, לפחות, את עצמנו ושלא נעביר חוקים בקריאה
שנייה ובקריאה שלישית ברוב זעום כפי שהדבר קורה
לפעמים. תיאורית זה יכול להיות אפילו ברוב של שניים
נגד אחד, ובמציאות קרו דברים לא רחוקים מן האפשרות
הגרועה והמסוכנת הזאת. לכן אני מציע לכנסת שתכבד
את עצמה, שתכבד מה שהעבירה במליאת הכנסת, שתקבע
בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את מה שכבר קבעה
בקריאה ראשונה, מאחר שוועדת החוקה, חוק ומשפט לא
קיימה את המוטל עליה, ולא הביאה לנו הצעות משלה
אלא פשוט מנסה להתחכם ולהעביר מן העולם את מה
שמליאת הכנסת אישרה.

אני מציע לכנסת לקבל את ההסתייגות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, ניגש להצבעה.

אורי אכנרי (מחנה שלי):
אבקש למנות.

7. חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 6), תש"ם—1980 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אין הסתייגויות להצעה, ואבקש לאשר אותה בקריאה
שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, ניגש להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיפים 1—12 נתקבלו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
נעבור להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק לתיקון פקודת הרוקחים (תיקון מס' 6),
תש"ם—1980, נתקבל.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום:
חוק לתיקון פקודת הרוקחים (תיקון מס' 6), תש"ם—1980
— קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-
ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פקודת הרוקחים
נקבעה בתקופת המאנדאט כבר בשנת 1921. מאז נקטו
שישים שנה ועל-אף תיקונים רבים שנעשו בפקודה חלק
מהוראותיה הן עדיין ארכאיות ומיושנות. כל התיקונים
שלפניכם הם תיקונים טכניים המחוייבים עקב כך. התי-
קונים הללו ישולבו בהצעת נוסח חדש לפקודה, שהכנתה
הסתיימה עכשיו עליידי ועדת-משנה של ועדת החוקה,
חוק ומשפט בראשותו של חברי-הכנסת וירשובסקי.

ח. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

המשנה למוכיר הכנסת ש. יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו
היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת החוץ והבטחון
בנושא: אספקת נשק מארצות-הברית למדינות ערב.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן ה-
כנסת.

ב. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם)

* (תיקון מס' 3), תש"ם—1980

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

וראים בשני הסיבובים מה סך הקולות שצבר כל אחד משני המועמדים. אם גם במקרה כזה — שיכול לקרות לפי חוקי ההסתברויות אולי אחת למיליון — הצטבר מספר קולות שווה. כ"יאו העניין יועבר להכרעתה של המועצה, שתבחר מבין שני המועמדים ולא מבין כלל חברי המועצה.

יש להצעה הזאת שתי הסתייגויות, האחת של חבר הכנסת עמאר והאחת של חבר הכנסת וירשובסקי. אם הם ינמקו את הסתייגויותיהם, אני אשיב עליהן, ואני מבקש להעביר את ההצעה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ה"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחברי הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, כאשר מחוקקים חוק אין להתעלם מהמציאות הקיימת. כאשר אנחנו מת-עלמים מהמציאות אין החוק ממלא את תפקידו והוא מהווה גורם מפריע. זה כלל ראשוני בחקיקת חוק. במשך תקופה של שנים אנחנו מחפשים דרך כדי שרשות מקומית יהיה לה כוח עצמי שלה, תהיה לה מרות במקום ישובה ותוכל למלא את התפקידים שהחוק העניק לה בדרך היעילה והטובה ביותר, לטובת אותו מקום ולטובת תושביו. אנחנו חייבים גם לדאוג שהחוקים שאנחנו מחוקקים יתאימו לעקרון שאנחנו מחפשים דרך להגשים אותו.

לפי ההצעה של הוועדה, שהוסברה עליידי ראש הוועדה, עם כל החברות והידידות נראה לי כאילו אנחנו רואים במאבק בין שני המועמדים הימור וזכיה. תפקיד ראש רשות אינו זכיה, מוטלות עליו יותר חובות מאשר זכויות. יותר אחריות מאשר יוקרה וכבוד. אם ראש רשות ירצה למלא את תפקידו בנאמנות ולטובת מקום ישובו, הוא צריך לפחות שיהיה לו רוב מתושבי המקום. זה היה העקרון של בחירה ישירה — שראש הרשות הנבחר בבחירות ישירות יזכה ברוב קולות הבוחרים. כאן איתרע המזל ויש שני כוחות פוליטיים מקומיים שקיבלו מספר קולות שווה. מה טעם שנלך ונעשה חיפוש כמה קולות קיבל כל אחד מהם בבחירות הקודמות, כדי להע-לות אחד מהם, בזמן שהציבור אמר שאינו מוכן לתת לו את הרוב בסיבוב השני? המאבק השני הרבה יותר תריף מהמאבק הראשון. במאבק הראשון יכולים להיות כמה מועמדים, במאבק השני — שני מועמדים. בא הציבור באותו מקום ואומר: אינני נותן רוב לאיש הזה, הוא אינו נאמן עלי. האם עליידי צירופי מספרים וחישובים שונים ניתן לו רוב?

מה התפרון? אנחנו חוזרים למועצה ואומרים: ה"ר מועצה צריכה לפעול. אם לראש המועצה אין כוח להנהיג את המועצה, אין לו מרות עליה, היא לא תפעל ותהייתה התנגשויות בינו לבינה. במקום שתהיה לראש הרשות קואליציה משלו בתוך המועצה תהיה לו קואליציה אופר-יזיציונית. ויש לנו דוגמאות כאלה. ואז אותה רשות הולכת

ה"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אני עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 3), תש"ם—1980 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שלמה הלל (י"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ועדת הפנים ואי-כות הסביבה של הכנסת דנה בהצעת חוק זו, שהובאה על-ידי הממשלה. ההצעה באה, למעשה, לעסוק במקרים יוצאי-דופן לחלוטין: מה קורה אם בסיבוב השני של ההצבעה בעד ראש הרשות המקומית מקבלים שני המו-עמדים שנותרו בסיבוב השני קולות שווים ואיך מכריעים אז את העניין.

בדיון במליאת הכנסת היו הצעות מהצעות שונות, החל מקימה של מערכת בחירות שלישית וכלה בשיטה של פיס ומול. הוועדה בחנה היטב את כל ההצעות וניסתה למצוא דרך שתהיה תואמת את הצדק ותהיה גם תואמת את העקרון המנחה אותנו לגבי בחירתם של ראשי רשויות מקומיות. העקרון אומר — והוא הופעל בכך בבחירות האחרונות לרשויות המקומיות — שראש הרשות המקומית, בניגוד למה שהיה בעבר, ייבחר בבחי-רות אישיות על-ידי הציבור ולא על-ידי חברי מועצה. היו לכך טעמים, ואין בכוחתי להרחיב על כך את הדיבור. הטעם העיקרי היה שמוטב לה למועצה ומוטב לחיים הציבוריים ברשויות המקומיות שראש הרשות המקומית לא ייבחר במועצה על-ידי הסדרים בין-מפלגתיים אלא ייבחר בבחירות אישיות על-ידי הציבור. לאור 2 ההנחיות הללו — שמירה על העקרון של בחירת ראשי הרשויות המקומיות בבחירות אישיות ושמירה על כללי הצדק — ניסינו לחפש שיטה שתפתור את הבעיה הזאת מתוך ראייתם של שני השיקולים הללו. הוועדה הגיעה להצעה האומרת: אם בסיבוב השני יהיה לשני המועמדים מספר הקולות זהה, כ"יאו יצרפו לכל אחד מהמועמדים את מספר הקולות שהוא צבר בסיבוב הקודם; הצירוף של הקולות שהוא קיבל בסיבוב השני לקולות שהוא קיבל בסיבוב הראשון יישקל ביחד. אלה ואלה קולות שהוא קיבל בבחירות ישירות על-ידי הציבור.

ההצעה, שהיתה למעשה של משרד הפנים, ואומצה אחר כך על-ידי חברי הכנסת עמאר, היחה כי במקרה של מספר קולות שווה תתחר המועצה מבין חבריה את המו-עמד לראש הרשות המקומית. אני מודיש: מבין חבריה, ואסילו לא מבין שני המועמדים, כלומר, אם שני המועמ-דים יקבלו קולות שווים כ"יאו המועצה משוחררת מכל העניין ויש 2 מתמודדים שעמדו כבר בהתמודדות ראי-שונה ובהתמודדות שנייה בפני כלל הציבור, והיא עושה לעצמה הגיגה משלה ובוחרת מבין חבריה אף מי שלא התמודד כלל ולא זכה בכל תמיכה מהציבור. הוועדה, כאמור, לא קיבלה את ההצעה הזאת והיא גיבשה את עמדתה מסביב להצעה שהבאתי לפניכם: אם מספר הקולות שווה — מצרפים את הקולות הקודמים, ואז

זה חבר מועצה כלשהו, שלא השתתף כלל בהתמודדות על בחירת ראש הרשות המקומית, יוכל לזכות בתפקיד הנכסף של ראש רשות מקומית, גם אם לא התמודד.

ההצעה שמביא הרוב בוועדה אומרת שלמעשה צריך לצרף את הקולות שקיבלו שני המועמדים — ובנקודה זו אנו זהים — בסיבוב הראשון, ואם אז יהיה שוויון ילכו למועצה והיא תבחר את המועמד מבין חבריה, אני מוכרח לציין שהחישוב של צירוף הקולות מן הסיבוב הראשון אל הסיבוב השני איננו הגיוני. בסיבוב הראשון יכול להיות שהקולות התפצלו בין ארבעה עד חמישה מועמדים שהשתתפו בהתמודדות. אין זה אומר שאוהם אנשים שהצביעו בעד פלוני בסיבוב הראשון אמנם רוצים להצביע בעדו בפעם השנייה, אני חושב שהצירוף הזה הוא מלאכותי, מה גם שכאשר אנשים הולכים לבחור בין שני מועמדים ואינם בוחרים באתה עת למועצה, שיקולי הדעת שלהם יכול להיות שונה משיקולי הדעת שהם מפעילים כאשר הם הולכים לבחור בסיבוב הראשון בין מספר יותר גדול של מועמדים וגם לבחור למועצה. השיקול של האזרח בפעם הראשונה איננו חוסף את השיקול שלו בבחירות בפעם השנייה.

לכן ההצעה של רוב הוועדה איננה נראית לי הגיונית. ואני בשלי: קיבלו שני המועמדים בבחירות החוזרות מספר שווה של קולות כשרים, תבחר המועצה, ברוב חבריה, באחד משני המועמדים כראש הרשות. בסיבוב השני, אם לא הצליח אחד המועמדים לגבור על רעהו, העניין הולך למועצה, והמועצה תבחר את ראש הרשות מביניהם. זהו הפתרון ההגיוני, הטוב ביותר וההוגן ביותר. אמנם אנו דנים בסיטואציה שוודאית תקרה לעתים נדירות, אם כי היא כמעט קרתה בבחירות האחרונות.

אני דוחה את הנסיגות החוזרים ונשנים של הקרי אליציה מפד"ל—מפ"ם להחזיר את השיטה הפסולה הקודמת של בחירת ראשי רשויות מקומיות עליידי המועצה, כדי להחזיר את העטרה החבוטה והבלתימוצלחת ליושנה. אני מעדיף את הפתרון שהביא יושב ראש הוועדה, בשם הרוב בוועדה, על פני ההצעה של חברי-הכנסת עמאר ורובין, שבנושאים אלה הם תמיד מצביעים יחד. עם זה אני רוצה לעשות צדק מרבי בסוגיה זו, יש להחליט שיש שוויון בין המועמדים, והמועצה תבחר ביניהם.

אני מציע לקבל את ההסתייגות שלי לסעיף 9.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור ליושב ראש ועדת הפנים ואיכות ה- סביבה חברי-הכנסת הלל.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, לא מקרה הוא שחברי-הכנסת עמאר ורובין הגישו את ההסתייגותם. ידוע לכול שהם נגד בחירות ישירות לראשי הרשויות המקומיות. יכול היה להיות הגיון בכך — אף שאני מתנגד לזה, אבל הדבר לפחות עומד במבחן הבקיורת — אם הם היו מציעים לנו לחזור בנו מהשיטה שנתקבלה ולשוב אל "האמא הטובה" של השיטה הישנה. האמת היא שאין הצדקה לטענתם זו, כי גם אם יש פה ושם חריקות בשיטה החדשה היא מנעה מאתנו את כל ההתכוויות שהיו בעבר במועצות המקומיות בעת בחירת ראשי הרשויות, של קואליציות שונות ומשונות ולאחר מכן קנוניות נוספות להעלאה או הורדתם של ראשי רשויות מקומיות בכל עת שהמועצה המקומית רצתה בכך. אינני חושב שיש מקום לטענתם שהשיטה החדשה לא עמדה במבחן המצוי

ומתדרדרת, אינה יכולה לפעול. כל החלטה לא תקבל את רוב חברי המועצה. מה יעשה ראש מועצה כזה? יהיה אומלל. גושיב אותו על כיסא ראש הרשות ונאמלל אותו; נפגע ברשות וביושב. האם לכך אנו רוצים להגיע?

אם הישוב כולו לא נתן רוב למועמד נחפש מיהו אותו אדם שיש לו רוב במועצה שנבחרה. אם יש אדם היכול למצוא לעצמו רוב מבין חברי המועצה, הוא האיש שיכול להנהיג את המקום, יש לו כוח, יש לו מרות, יש לו יכולת, יש לו תמיכה. האם אנו מחפשים מי זוכה יותר? מחפשים אדם היכול להנהיג רשות בעילות. הדרך היא כפי שהוצעה עליידי בהסתייגות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת רובין.

כיציון רובין (חזית תתית לאומית):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, על כל הנימוקים החשובים שהעלה יידי חברי-הכנסת עמאר אני רוצה להוסיף ולומר: ההצעה המוצעת בנוסח שלפנינו אינה תואמת את רוח החוק ויש בה אפילו סתירה קונסטטיטוציונית. אנו יודעים שערקון חשוב בכל חברה דמוקרטית ובכל בחירות הוא העקרון של שוויון הקולות. כל קול של כל אזרח שווה לקול של זולתו. כאן אנו סותרים את החוק וקובעים שיש אנשים שקולם שווה ויש אנשים שקולם שווה פחות. כלומר מוצע כאן שיצרפו לשני המועמדים את הקולות שקיבלו בסיבוב הראשון. כך אנו פוסלים את כל הבוחרים שהשתתפו בסיבוב הראשון ולא בחרו באחד משני המועמדים האלה. כיצד זה יכול להתיישב עם רוח החוק של שוויון כל קול?

אני מציע בהסתייגות להיזקק לסעיף 26 בחוק, שהמועצה תבחר מבין חבריה. זאת דרך שהחוק קבע, זאת דרך שישנה, וקיים מנגנון, ולא מנגנון חדש שאנו יוצרים אותו, מעין "טוטו" בחירות. מה זה? נספור כמה קולות קיבלו בסיבוב הראשון וניתן ליד המקרה לקבוע מי יהיה ראש הרשות? מועד יד המקרה? — בסיבוב הראשון היו רשימות רבות נוספות או קולות שנפסלו, או שהמועמד שלהם לא זכה להיות אחד משני המועמדים. את כל אלה פסלו. ניתן למספר זעום של קולות של רוב מקרי להחליט מי יהיה ראש הרשות.

אנו סבורים שהדרך הזאת אינה תואמת את רוח החוק ולא את עקרון שוויון הקולות. יש לחזור לסעיף 26 שבחוק, האומר שהמועצה תקבע מבין חבריה. המועצה היא גוף בחר, היא גוף שאנו סומכים עליו בהרבה נושאים. אין שום סיבה שניתן למספר קולות זעום להכריע.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, התיקון הזה איננו כל כך חשוב. הייתי יותר שמח אילו נושאים אחרים בדיני הרשויות המקומיות היו זוכים לטיפול ולהסדר חוקי. אבל כיוון שהעניין עלה, מן הדין לנסות לפתור את הבעיה בצורה הנאותה ביותר.

אני מקבל את נקודת המוצא שאם יש שני מועמדים אשר קיבלו בבחירות חוזרות מספר שווה של קולות, יש ללכת אל המועצה כדי לבחור בין המועמדים שהתמודדו בבחירות. הצעת הממשלה אמרה שלמעשה הולכים אל המועצה, והמועצה היא שתבחר מבין חבריה. לפי נוסח

דמת? מוטב ללכת בדרך המסתמכת על ההכרעה של הציבור בסיבוב הקודם. נראה היה למרבית חברי הוועדה שבמקרה זה הצדק הטבעי וגם ההגיון הציבורי אומרים: הבה נאחד את הקולות במערכת הבחירות השנייה עם הקולות במערכת הבחירות הראשונה, ולפי זה נקבע מי יהיה ראש הרשות. וכך נשחרר את המועצה מהחובה ומה "זכות" להיכנס לכל החישובים כדי לקבוע מי מבין שני המועמדים ימצא חן בעיניו.

אני מציע לדחות את ההסתייגויות ולאשר את הנוסח המובא בשם רוב חברי הוועדה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
 אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת מ. עמאר וב"צ.
 רובין לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת מ. וירשובסקי לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
 אני מעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 3), תש"ם—1980, נתקבל.

אות, ההיפך מזה הוא הנכון. השיטה הפכה את המערכה לנקייה יותר. לכן אין להבין מדוע, לפי תפיסתם, במצב של שני מועמדים עיקריים, שהלכו לבחירות בסיבוב שני וזכו במספר קולות שווה, צריך להגיד לחברי המועצה: אתם פטורים מעולה של מערכת הבחירות הקודמת. נניח שמתקיימות בחירות, ויש שני מועמדים וכל אחד מהם זכה ב-150,000 קולות. מאחר שמספר הקולות היה שווה הולכים למועצה. ועכשיו מותר לבחור בפלוגני, שלא התמודד כלל, ומותר להניח כי אילו היה מתמודד לא היה זוכה אפילו בעשרה קולות. מה השמחה לעת כזו? אם שני מועמדים זכו במספר קולות שווה, יש להכריע מי משניהם יזכה. ומדוע אתם באים לעשות קנוניה חדשה במועצה ופלוגני, שיתכן כי הציבור אינו מכיר אותו כלל, שאולי הוא עסקן מפלגתי קטן במקום, יהיה מועמד משום שאיתרע מזלה של אותה רשות מקומית ושני המועמדים בה זכו במספר שווה של קולות בבחירות החוזרות? אין זה הגיוני ואין לכך כל הצדקה.

אין גם הצדקה לטענה של חברי הכנסת וירשובסקי. כל חברי הוועדה אמרו שאם אנו רוצים להיות נאמנים לעקרונות שלנו, במידת האפשר, להוציא את הבחירה של ראשי הרשויות המקומיות מכל המאניפולאציות בתוך המועצה — והאמינו שאין זה לטובת המועצה — אז מוטב להסתמך על גורם אובייקטיבי שהוא מחוץ למועצה. אם שני מועמדים הלכו לבחירות וקיבלו בסיבוב השני מספר קולות שווה, הרי יש לזכור כי הם עברו מערכת של בחירות קודמות וקיבלו מספר כזה או כזה של קולות. מדוע ללכת אל חברי המועצה, ולמעשה לאנוס את השיטה בדרך המחזירה אותנו, חלקית, לשיטה הקודמת?

י. חוק מס מעסיקים (תיקון מס' 2) (תיקון), תש"ם—1980* (קריאה ראשונה)

שושנה ארבלייאלמוזלינו (המערך):
 אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, רצוני להעיר הערות מספר בריון על הצעת החוק התיקון מס מעסיקים. אני מבינה שהמטרה היתה לתת פטור ממס מעסיקים למעסיקים בענפי תעשייה, חקלאות, תיירות ובנייה. אני רוצה לדבר על פגיעה חמורה באירגונים וולונטאריים, העושים מלאכת-קודש ולא למטרות רווחים.

אירגוני הנשים מקיימים מוסדות, מעונות ילדים, מעונות-ילדים, פנימיות, והם עושים כמיטב ילחמם לגייס תרומות ולגייס כספים לקידום המוסדות האלה. להחזיק מעונות ילדים ומוסדות ילדים — זה בעצם חובה המוטלת על המדינה. אין אנהגו רוצים שיתפסק העבודה ההתנדבותית שמקיימים כל אירגוני הנשים. לצערי הרב הכביד משרד האוצר את העול התקציבי שבו מתלבטים ומתחבטים כל אירגוני הנשים, הם כורעים תחת העול הזה ובשום-פנימי-ואופן אינם יכולים לעמוד בו. במקום להקל עליהם את המעמסה ואפילו לפטור אותם בכלל מתשלום מס מעסיקים, מצא שר האוצר, אם-כי יש לו יחס אוהד למפעל החשוב של אירגוני הנשים —

(קריאה: יחס אוהד מאוד — —)

אני יודעת שיש לו יחס אוהד לנשים, אני מדברת על יחס אוהד לעבודה שעושים אירגוני הנשים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
 אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום; חוק מס מעסיקים (תיקון מס' 2) (תיקון), תש"ם—1980 — קריאה ראשונה. את החוק יביא שר האוצר.

שר-האוצר י. הורביץ:
 אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הצעת התיקון הנ"כחית מיועדת לתקן שיגיה בנוסח המקורי של החוק, שנפלה תוך כדי הליכי חקיקה קודמים. התיקון האחרון הוענק פטור ממס המעסיקים לענפים היצרניים במשק, בעוד שהוטל שיעור מוגדל של המס על ענפי השירותים. השינויים אמורים היו לחול על משכורות ששולמו בגין עבודה החל מחודש ינואר. לפי הנוסח הקיים יכול היה להתקבל הרושם שהכוונה היא לתשלום משכורות על עבודה שנעשתה קודם לכן.

כמעט כל המעסיקים פעלו בהתאם לכוונה המקורית של החוק ושילמו את המס המגיע על משכורות ששולמו בגין עבודה שנעשתה החל בחודש ינואר.

התיקון המוצע גורע, איפוא, למנוע אי-בחירות ואי-הבנה, אבקש להעביר את התיקון המוצע לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
 רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבלייאלמוזלינו.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1464).

בלשון הילדים "טרמפ" על הצעת התיקון לחוק מס מעסיקים שהשר הביא מפאת הנוסח הלא-מדויק של החוק, כפי שנתקבל כאשר נקבל. הנוסח הישן גרם, כנראה, להפסד הכנסה לאוצר. אולי חוק זה, כחוקים אחרים שאנחנו עדים להם לאחרונה, נוסח במהירות, בפזיזות, ללא הקפדה ודיוק. גם אני מבקשת לנצל הזדמנות זו, כשם שעשתה חברת-הכנסת ארבל-אלמזלנו, כדי לחזור ולהסב את תשומת-לבו של שר האוצר לעובדה שהחוק הזה פוגע בצורה הרצינית ביותר באירגונים וולונטאריים אשר קיבלו עליהם, מרצונם, את אחד התפקידים שהממשלה היתה צריכה, אולי, למלא בעצמה: נושא של חינוך הילדים בגיל הרך.

שר האוצר ענה כדרכו לאירגוני הנשים ולנו, מעל במת הכנסת, לאמור "אין לי כסף". אני רוצה לומר לשר האוצר שהמדיניות של הטלת עומס נוסף על האירגונים הוולונטאריים המנהלים את מעונות-היום לילדים מביאה אותם לנקודת השבירה. לא יהיו עוד אירגונים וולונטאריים שיהיו מוכנים לעסוק במלאכה החשובה והנכבדה הזאת. החובות שלהם — מפאת משיכות-היתר בבנקים — אמורים להגיע לסכומים כאלה שבכוח החוק יהיה צורך לסגור את המוסדות ולהפסיק את הרכוש כדי לשלם את החובות.

אדוני השר, אולי אין הדבר מובן כאשר מדברים במיליונים. אני מבקשת להסביר את המספרים במלוא חומרם בתחשיב לילד אחד. החזקה של ילד אחד במעון ילדים עולה לחודש — אני מדברת על חודש אפריל, לא על חודש יולי — לאירגונים הוולונטאריים 4,500 לירות. מתוך סכום זה האירגונים עצמם משלמים 1,000 לירות על כל ילד, בנוסף על השתתפות הממשלה והשתתפות ההורים בהחזקת הילד במעון.

יורשה לי לומר משפטים ומובנים כול. מתוך 1,000 הלירות שהאירגונים הוולונטאריים מוסיפים להחזקתו של ילד אחד במעון, 215 לירות מועברות לאוצר כמס מעסיקים. שמא הדבר אינו מובן אחזור ואומר כי בקיומם של מעונות-היום שכר העובדים מהווה 70% מהעלות, שכן על כל ילד 10—12 ילדים יש עובד אחד. אם הגרעון על כל ילד, לאחר תשלום ההורים ותשלומי הממשלה, מגיע ל-1,000 לירות, הרי כמעט רבע מהן מועברות על ידי האירגונים לממשלה בגין מס מעסיקים. נדמה לי שזו פרופורציה שהדעת אינה סובלת והשכל אינו מקבל.

אני חוזרת ואומרת: אם מקובל על הממשלה, על הציבור, על המחנכים ועל אנשי האקדמיה כי החינוך בגיל הרך הוא תשתית החינוך כולו, כייאז על שר האוצר ועל הממשלה לתת את הדעת לסכנה להמשכו של השירות הניתן היום לא על-ידי הממשלה כייאז על-ידי אירגונים וולונטאריים, אגנחו מדברים על 34,000 ילדים, מהם 14,000 ילדים טעונים טיפוח במשפחות במצוקה. אני מציעה לחברי בוועדת הכספים, על סיעותיהם, שלא יאשרו את התיקון שהשר הגיע אליו אם ייתוסף תיקון לאמור: "מלכ"רים" — מוסדות ללא כוונת רווח — "המנהלים מעונות לילדים בגיל 0—6 פטורים מתשלום מס מעסיקים על שכרם של העובדים במעונות לילדים אלה".

אדוני השר, את הפטור הזה קבע החוקק לגבי העובדים בבתי-אבות. אין עיני צרה בטיפול בזקנים ובמוגבלים החוסים במושב זקנים, אבל אני מקווה שוועדת הכספים ושר האוצר ייחסו אותה מידת חשיבות לראשיתו

כ-40,000 ילדים נמצאים במוסדות הללו. אני רוצה שהכנסת תדע כי בשנה זאת כ-5,000 ילדים במצוקה נשרו ממעונות-יום, כי הוריהם הפסיקו את התשלום. ההורים לא יכלו לעמוד בתשלום שנע מ-200 עד 2,000 לירות לחודש. הוציאו את הילדים מהמוסדות, והילדים מסתובבים ברחוב. במקום שחיה תפוסה של 100% במוסדות הילדים, התפוסה הולכת ויורדת. לפי ההרשמה לשנה הבאה יש סכנה להמשך קיומו של המפעל המפואר הזה שאירגוני הנשים, בעבודת נמלים, בעבודת-יקודש במשך כל השנים העלו והרחיבו בעזרת הממשלה. ייזכר לטובה פנחס ספיר, ז"ל, שעשה תכנית-חומש לעידוד המפעל הזה והרחבתו, ליצירת הרשת המפוארת של מוסדות ילדים ומעונות ילדים של כל אירגוני הנשים. הוא עורר אותם והעמיד השתתפות של הממשלה בלירה כנגד לירה לכל מי שרצה להקים מוסד או מעון לילדים.

אבל לא די להקים מוסדות כאלה, צריך גם להחזיק אותם. היום לאירגוני הנשים אין מניין לגייס כספים. קופת האוצר והממשלה הולכת ומתדלדלת, וההשתתפות הולכת וקטנה. נוסף על כל הגזירות האלה הפחית משרד האוצר לפני שנה את מס המעסיקים, החל על מעסיקים ממש. מ-7% ל-4%. ואילו על אירגוני הנשים, על האירגונים הוולונטאריים הכביד את העול והעלה את המס מ-4% ל-7%. אדוני שר האוצר, מדוע? האם למטרות רווח מחזיקים אירגוני הנשים את המוסדות אלה? האם אין בהם סיוע לעבודה של הממשלה? מוסדות אלה מחזיקים ילדים מבתי הרוסים. ילדים משוטטים מוצאים להם בית חם במוסדות אירגוני הנשים. אלה הם מוסדות חינוך לתפארת. הם משרתים גם את האם העובדת ועל-ידי כך את המשק בכלל, כי הרי אנחנו רוצים שנשים ייצאו לעבודה וישתלבו בכוח העבודה. אם לא תהיה אפשרות להחזיק ילדים במעונות לא יוכלו הנשים לצאת לעבודה. אבל אם החזקת ילד במעון בחודש ספטמבר תעלה כ-7,500 לירות, איזוני שר האוצר, איזו אם תוכל להחזיק ילד במעון? איזו משפחה תוכל להחזיק ילד במעון כשתידרש לשלם 2,000 לירות לחודש? האם לא חבל על המפעל המפואר הזה?

היתה דרישה בוועדת הכספים להקל על אירגוני הנשים, והופיעו בוועדה משלחות של אירגוני הנשים. צריכה היתה להיות התחשבות באירגוני הנשים והיענות לבקשתן הצנועה. תפטרנו אותנו, אלא תטילו עלינו עול נוסף. כשם ששר האוצר בא לפטור מעסיק בתעשייה, בחקלאות ובבניין ממס מעסיקים, כך, חברי הכנסת, תרימו את קולכם בדרישה שיינתן פטור גם לאירגוני הנשים, המחזיקים מעונות-יום, מוסדות ילדים ופנימיות שבאו לשרת את השכבות. במצוקה ואת ילדי האמהות העובדות.

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שהכנסת תיקח את ההצעה הזאת בחשבון, ובוועדת הכספים תיתוסף ההצעה על הצעת החוק ולא יתישב נושא חדש, בטיעון כזה או כזה, כי זו הצעה צודקת. אדוני שר האוצר, אתה באופן אישי צריך להטות אוזן ולהיענות לתביעה הצודקת הזאת.

היו"ר י. מ. אכרמוביץ:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת הרליץ.

אסתר הרליץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מקווה ששר האוצר לא יכעס אם כמה חברי כנסת תופסים מה שנקרא

עוד מעט תצטרכו לפרוע את השטרות שאתם נותי גים היום. אני רוצה לראות איך תבצעו זאת, אם אמנם יקרה האסון הזה ואתם תגיעו לשלטון.

(חברי הכנסת ש. הלל קורא קריאת- ביניים)

יש לכם כל כך מעט הנאות, אז תיהגו מזה. כיוון שהעניין התערורר אני רוצה לומר שאם רוצים לעשות בצדק וביושר חלוקה נכונה, הרי שעובדי הייצור יהיו פטורים ואילו עובדי השירותים יהיו חייבים בכך. אני גם יודע שהיינו יכולים, ובצדק, לפטור מזה גם עובדי שירותים, כמו העובדים בתחבורה, בחברת "אל על" ומי שמוביל את התוצרת ליצוא. יש עשרות ענפים שגם אותם יכולנו לכלול, בצדק, במסגרת של הפטורים. אפשר היה לקבוע כי מי שמוביל פרי הדר לנמל ומי שהוביל תוצרת לנמל, דינו יהיה כדינם של עובדי ייצור. אבל מי, בכל זאת, כן ישלם, כן ישא בזה? כל הזמן אני שומע רק מי שלא צריך לשאת בזה; כל הזמן אני שומע על עוול זה או זה שצריך לתקן, ואולי בצדק, אבל אסור לנו לשכוח שאחרי כל מה שעשינו והשתדלנו לעשות עדיין איננו מכסים את ההכנסות. מדי פעם בא מישהו ומציע לתקן עיוות פה ועיוות שם. באמת צריך לתקן את העיוותים, אבל מי יוכל, בכליזאת, לשלם?

חברי הכנסת שפכו כאן את לבם והעירו הערות. הדבר יעבור לוועדת הכספים. אני משתדל שלא להתווכח, אף שיש על מה להתווכח. מדובר כאן בתיקון טעות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים — רוב
נגד —
ההצעה להעביר את הצעת חוק מס מעסיקים (תיקון מס' 2) (תיקון), תש"ם—1980, לוועדת הכספים נתקבלה.

מנחם סנידור (הליכוד):
אני מציע להסיר את זה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
זו זכותך.

של חינוך האדם, האזרח והילד במדינה הזאת שהם מייח סים לביצוע חוק זה לגבי מי שהגיעו לסוף חייהם, הגם שאנחנו מאחלים להם אריכות ימים, אם אנחנו רוצים שילדים יתחנכו להיות תלמידים טובים, אזרחים טובים וקשישים בריאים בערוב ימיהם יש צורך מייד לשהר את האירגונים הוולונטאריים מתשלום מס מעסיקים בגין שכר העובדים הטובים והמסורים המטפלים בילדים בגיל הרך במעונות הילדים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
ישיב שר האוצר.

שר-האוצר י. הורביץ:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני שומע את דברי חברות-הכנסת ארבל וחרליץ ואני יודע יפה את כל הנימוקים ואת מידת הצדק שבדבריהן. את מס מעסיקים על מוסדות ללא כוונת רווח לא אנחנו קבענו. החוק הזה נתקבל על-ידי הממשלות שלכם. לא מובן לי מדוע צריך להיתפס כך בהזדמנות של תיקון טעות — מה גם שלא מדובר בתקופה שמינאר ואילך אלא בתקופה שלפני ינואר — ולנאום את כל הנאומים האלה כאן, לאחר שעברנו את כל השלבים בכנסת ובוועדת הכספים, שם נידון הדבר לאורך ולרוחב פעמים מספר. אין לי טענה נגד הנאומים האלה, כי אהריה-הכול זה סביר. למה בעצם לא? כיוון שנאמרו הדברים אני בכל זאת חייב לומר מלים מספר. אינני רוצה לפסול את הנימוקים, כי, אם אתם רוצים, הם נכונים.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):
אתה העלית את המס ל-7%.

שר-האוצר י. הורביץ:

זה היה 4%, ומלווה מעסיקים היה עוד 3.5%. פירוש הדבר שזה היה, למעשה, 7.5%, והורדנו זאת ל-7%. את זאת אין מזכירים אף במלה אחת ואומרים שיגאל הורביץ הוא אמנם אדם רגיש, אבל הפקידים שלו או העובדים התלבשו על העניין. הדבר היה כבר בעבר, ובמידה שהיה קיים עולל הרי הוא היה קיים גם ב-4%. לא אני הולדתי אותו. אתם מעמידים את הדברים כאילו כל הדברים הרעים הם שלי, וכל הדברים הטובים הם שלכם.

(חברי הכנסת ש. הלל קורא קריאת- ביניים)

א. חוק לתיקון סקודת מס הכנסה (מס' 41), תש"ם—1980 * (קריאה ראשונה)

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אין שינוי בסדר-היום.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אומרים שהשר לא בא, ולכן לא יהיה דיון.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אולי השר יגיע. אינני יכול לומר אם הוא יגיע או

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לתיקון סקודת מס הכנסה (מס' 41), תש"ם—1980 — קריאה רא- שונה. יביא את החוק שר האוצר.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
יש לי שאלה. האם חברי הכנסת יכולים לדעת אם אנחנו דנים היום בחוק למניעת טרור, או לא?

לצערי יש לקבוע שהנהגת ההסדרות הנוכחית אמנם רואה את עצמה קודם-ככול כנציגת השכבה העליונה של העובדים, מפני שתיקון דרגות המס בלי תיקון נקודות הניכוי פירושו שהשכבות התחתונות של ציבור העובדים אינן מרוויחות דבר, ואילו הרווח של השכבות העליונות, לרבות חברי הכנסת, הוא גדול מאוד.

זו משמעות סוציאלית מצערת. אם מוכ"ל ההסדרות נוכח כאן במקרה הוא ירצה, אולי, להתייחס לנקודה הזאת.

ירוחם משל (המערך):
אני אתייחס לשתי הנקודות.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אנא, מפני שאם אצביע בעד הצעת החוק הוזה אני אצביע בלב כבד מאוד, בידיע שאני נותן יד לאקט סוציאלי המרחיב את הפער במקום לצמצם אותו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבלייאלמוזילנו, ואחריה — לחברת-הכנסת וילנר.

שושנה ארבלייאלמוזילנו (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם-ככול אני רוצה למלא חובה נעימה — לברך ולציין בהערכה את הגורמים שחתמו על הסכם-המסגרת של השכר, ובהם את ההסדרות הכללית ובראשה המזכיר הכללי של ההסתדרות, על המאמצים שעשו, לילול כימים, תוך סבלנות ושקידה בניהולו של המשא-ומתן מתוך אחריות מלאה גם למשק אבל גם לציבור העובדים, כדי לעשות הכול ולהגיע להסכם, שהוא מינימום שבמינימום, הצריך להבטיח את רמת שכרו הריאלי של העובד. כבר לא העלאות שכר אלא רמת שכר ריאלי. אני מציינת בהערכה גם את נכונותה של הממשלה. היה קשה אתה, אבל היא חתמה, בסופו-של-דבר, גם על הסכם-המגרות, והצעת התיקון בחוק פקודת מס הכנסה היא חלק מן ההסכם הזה שהיא מתכוונת בתחלתו לבצע. לכן, אדוני היושב-ראש, מי שמדבר ומתקיף, כביכול, את החלק הזה של ההסכם ואת תביעתה של ההסתדרות לתיקון מדרגות המס, עושה, לדעתי, עוול לעובדים השכירים.

אנחנו חייבים לקחת בחשבון שבתקופת אינפלציה כזו, לעובדים השכירים, אפילו אם רמת השכר שלהם היא מעל לשכר הממוצע במשק — והיום אנחנו צריכים לדעת שהשכר הממוצע במשק הוא 28,000 לירות, זו כבר לא אותה רמת שכר ממוצע במשק שהיתה נמוכה מבחינת המספרים, ובגלל האינפלציה המספרים עולים וגדלים — אין זה שכר גבוה. זוהי למעשה קבוצת-הביניים.

יגאל כהן-אורנגד (הליכוד):
מותר לשאול שאלה?

שושנה ארבלייאלמוזילנו (המערך):
הכה, אני אתייחס להצעה שלך.

יגאל כהן-אורנגד (הליכוד):
האם ברור לך שלקבוצת השכר הממוצע זה לא תורם ולא כלום?

שושנה ארבלייאלמוזילנו (המערך):
ברור לי, חכה, מדוע, אתה חושב, ביקשתי את רשות הדיבור?

לא יגיע. אני מקווה שהשר יבוא.
רשות הדיבור לשר האוצר.

שר-האוצר י. הורביץ:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מביא לאישור הבית באה במסגרת מדיניותנו, שהי צגתי אותה בשבוע שעבר מעל דוכן זה ולפיה נפעל להבטיח לעובד, במידת האפשר — ואני חוזר ואומר: במידת האפשר — את שכרו הריאלי, הסכם השכר הקיבוצי שנחתם בשבוע שעבר, ושכר להבטיח מדיניות זו, כלל גם סיכום שהושג בחודש מארס השנה בין נציגי הממשלה, נציגי לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים ונציגי ההסתדרות בדבר הצמדה של מדרגות המס ארבע פעמים בשנה, במקום פעמיים בשנה שנהגו עד כה.

התיקון המוצע איפשר חתימה על הסכם שכר המביא בחשבון את צרכי העובד השכיר וכן את צרכי המשק. ההסכם מאפשר גם שמירה על שקט תעשייתי, שהוא חיוני למשק, ואני מקווה שהאפשרות הזאת אכן תתגשם. דומני שכל חברי הבית מודעים לתרומה של התיקון המוצע ואני מציע להצביע בעד העברת התיקון לפקודת מס הכנסה לוועדת הכספים של הכנסת.

אומר עוד מלים מספר לפני שחברי הכנסת יפתחו בדיון, דברים שהייתי צריך לומר בדברי התשובה. זהו חלק מהסכם השכר, והתיקון הזה היה תיקון מוצדק כשלעצמו, באשר הוא בא להעלות את מדרגות המס בהתאם לאינפלציה ולעדכן אותן. יוכל להיות שיעלה בידינו, בגלל הסכם זה, לשמור על מסכת של יחסי עבודה תקינים ועל שקט תעשייתי, ואני מאוד מקווה שאכן נגיע לכך. אנחנו נתרום על-ידי כך גם למי שמערי ערים וחושבים שיש להוסיף על מדרגות המס הטבות נוספות ולחקן עיוותים נוספים, אם הדברים נראים בעינינו כעיוותים. אחרי שיקול-דעת רב הגענו למסקנה שההצעה הזאת היא מסגרת המאפשרת שקט תעשייתי. יעלו כאן בוודאי נקודות הניכוי במס, ואני יודע היטב שבהזדמנות זו ירצו לקשור זאת בחבילה. חברת-הכנסת ארבליי העלתה נושא זה בשבוע שעבר, ואני הסכמתי להעביר את הנושא גם לוועדת השרים לענייני כלכלה וגם לוועדת הכספים, מתוך הנחה שהנושא ראוי לדיון ואינו קשור להצעה המובאת היום לכנסת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אבנרי, ואחריה — לחברת-הכנסת ארבלייאלמוזילנו.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא אצביע נגד הצעת החוק הוזה שבודאי זה צודק לתקן את דרגות המס לפי האינפלציה, אבל הייתי רוצה שהכנסת תהא מודעת לתוכן הסוציאלי של הצעת חוק זו. זו הצעת חוק לטובת השכירים בדרגות הגבוהות ולרעת השכירים בדרגות הנמוכות. להסתדרות, שלאחמה כל כך בעד התיקון הזה, צריך להיות ברור שהיא לוחמת, למעשה, את מלחמת השכבות העליונות של מעמד העובדים. אני חושש מאוד שהנהגת ההסדרות — — —

יגאל כהן-אורנגד (הליכוד):
גם העצמאים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
גם העצמאים, בוודאי.

המסגרת, גם לגבי תשלום תוספת יוקר וגם לגבי שכר, הרי שלמחרת היינו עדים לגל חדש של התייקרויות.

משום כך, אדוני היושב-ראש, אני מעריכה את הודעתו של שר האוצר מהיום שנושא נקודות הזיכוי יידון בקאבינט הכלכלי, ואת זה הוא אמר גם שבוע שעבר. אדוני השר, אייפאשר לחכות עד שיתקיים דיון בעוד שבוע או בעוד שבועיים, כאילו יש זמן ואפשר למשוך את העניין הזה. זה לא ייתכן. כפי שאתה הבאת היום הצעת חוק בשם הממשלה בעניין מדרגות המס כך צריכה להיות מובאת באותה עת גם הצעה לתיקון נקודות הזיכוי ונקודות הקיצבה.

שר האוצר אומר: אין לי כסף. אני בהחלט מבינה את הכנות ואת גילוי הלב שלו באמרו שאין כסף. אבל האם המאמצים שנעשו עליידי האוצר ועליידי הממונה על הכנסות המדינה וכל הצוות שעובד יחד אתו שיפרו את הגבייה אצל העצמאים ואצל המשתמשים מתשלום מס הכנסה? התשובה היא: לא. והראיה — סקר שנערך עליידי המכון למחקר כלכלי וחברתי של ההסתדרות לגבי החודשים אפריל—דצמבר 1979 מוכיח שהגבייה של מס הכנסה מכל הנישומים בחודשים הללו הגיעה ל-75.4 מיליארד לירות, לעומת 36.3 מיליארד לירות בתקופה המקבילה ב-1978. זה גידול ריאלי של 12.2%. מסכום זה שילמו השכירים 40.4 מיליארד לירות לעומת 17.8 מיליארד לירות בתקופה המקבילה בשנת 1978. וזה 54% מכלל גביית מס ההכנסה. ואיך זה מתחלק? — שכירים — 22.3%, עצמאים — 1.9%, חברות — 3.1%, וניכויים במקור — 1.5%.

באשר לעצמאים — בדיון שקיימנו אתמול על חוק חינוך תיכון חינוך הודיעתי לשמוע שהגבייה מהשכירים באמצעות הביטוח הלאומי הסתכמה ב-680 מיליון לירות. ואילו מהעצמאים — ב-60 מיליון לירות. האם השכירים צריכים לממן את חינוך התיכון של ילדי העצמאים? איפה הצדק והיושר? איך ייתכן בכלל דבר כזה? והנה חלקם של העצמאים בגביית מס הכנסה בחודשים דצמבר—אפריל 1979 היה 1.9% בלבד מכל הגבייה. ובכן יש ממה להגדיל את העונה. יש מאין לשאוב כסף. בבקשה, תגבירו את המאמצים כדי להגביר ולהעמיק את הגבייה, במיוחד אצל העצמאים. לגבי השכירי רים אין מה לעשות, הם משלמים מס הכנסה עד הפרוטה האחרונה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר בכמה משפטים מדוע יש הכרח לעדכן מייד את נקודות הזיכוי ונקודות הקיצבות. נקודות הזיכוי ונקודת הקיצבה הגיעו בחודש אפריל וגם היום ל-746 לירות. אם יעדכנו הנקודות האלה ב-100%, הקיצבה ביולי צריכה להגיע ל-913 לירות. כל השהיה בנושא זה גורמת הפסד לאותן משפחות שגם היום קשה להן לגמור את החודש. אני חושבת שלא ייתכן שנשוי שאשתו אינה עובדת, עם ילד אחד, ימשיך לשלם מס הכנסה של 25% על-פי אותו סף מס שהיה בחודש אפריל, שהוא 26.682 לירות. אין שום הצדקה לכך שעל תוספת היוקר שהוא יקבל הוא יצטרך לשלם מס הכנסה. איזה צדק זה? סף המס צריך לעלות בהתאם, לאחר שמתעדכנות נקודות הזיכוי.

ומה קרה לנקודת קיצבת הילדים? כאשר הוחלט על הרפורמה במס הכנסה ביולי 1975 עמדה נקודה זו על 5% מהשכר הממוצע במשק. היא היתה אז 100 לירות. היום השכר הממוצע במשק על-פי חוק הוא 26.860 לירות. אם היום נקודת הקיצבה לילד היא 746 לירות, פירוש הדבר

קודם-כול אני חושבת שחייבים גם להגן על קבוצת עובדים זו, והצעתו של חבר-הכנסת כהן-אורגד — שהוא חבר בוועדת הכספים ואני מעריכה את הידע ואת היכולת שהוא מגלה בתחום הזה — לצאת בהתקפה על ההסתדרות, משום שהיא לא היתה צריכה להיאבק על תיקון מדרגות המס —

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):
אלא — — —

שושנה ארבליא-אלמוזילינו (המערך):

— אלא היתה צריכה להסתפק רק בנקודות הזיכוי, ועל כך עוד אדבר — אני חושבת שהצעה זו אינה במקומה והיא איננה נובעת מתוך הבנת האינטרסים של ציבור העובדים. כי מה פירושה של הצעתך, חבר-הכנסת יגאל כהן-אורגד? פירושה, לגבי אותה קבוצת שכירים, הורדת רמת השכר שלהם, הורדה ברמת החיים שלהם. היית צריך להציע לקבל את הצעתה של ההסתדרות, שהציעה פעמים מספר לממשלה: הבה נעשה אמנה. נקפאי מחירים, נקפאי רווחים וגם נקפאי שכר. ואתה מציע לא רק הקפאת שכר אלא גם הורדת שכר והורדת רמת חיים רק לקבוצה אחת של העובדים. לא הצעת להוריד רווחים; לא הצעת להוריד שכר אלא הורדה רק לגבי העובדים. ומשום כך הצעתך, חבר כנסת יקר, פגומה. היא פוגעת בחלק אחד של ציבור העובדים.

אילו בא שר האוצר עם תכנית כוללת, תכנית-חירום, והיה מציע להוריד את רמת החיים במשק בכלל, לכלל האוכלוסייה, והיה מתחיל בעשירון העליון, אולי היתה ההסתדרות שוקלת. אבל היא הציעה אמנה.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):

כאן מוצע לחלק רק לעשירונים העליונים.

שושנה ארבליא-אלמוזילינו (המערך):

חכה רגע, באמת. חבר-הכנסת יגאל כהן-אורגד, אל תעוות את התמונה.

קודם-כול, עידכון מדרגות המס איננו במקום עידכון נקודות הזיכוי ונקודות הקיצבה. זה בסדר מה שמביא היום שר האוצר, אבל אני חושבת שהיה צריך להיות מובן מאליו שברגע שמעדכנים את מדרגות המס חייבים באופן אוטומטי לעדכן גם את נקודות הזיכוי וגם את נקודות הקיצבה. כי המערכת היא מערכת אחת והיא לא ניתנת כלל להפרדה, וכך ראו את זה גם בעבר. מישהו העלה על דעתו שיכולה להיות הפרדה בעניין הזה? אני מצטערת על שזה יצא כך שבינתיים מעדכנים את מדרגות המס ולא הובאה בעת ובעונה אחת הצעת חוק המעדכנת גם את נקודות הזיכוי ואת נקודות הקיצבה. אני מציינת בהערכה את תביעתה של ההסתדרות האומרת שצריך לעדכן גם את נקודות הזיכוי, כי היא חשבה שזה מובן מאליו. שזה צריך להיות מתוקן באופן אוטומטי. אבל כשנאמר לה "לא", אני בטוחה שהיא עוד תעמוד איתה בדרישה זו שלה ונקודות הזיכוי ונקודות הקיצבה אכן יעדכנו ב-100%. ולא, כל העובדים השכירים אשר הכנסתם היא למטה מ-20.500 לירות — וזו המדרגה הראשונה של המס — ייפגעו, בהחלט ייפגעו, ולא זו הכוונה, גם לא של האוצר. אינני חושבת שיש למישהו כוונה לפגוע באלו. כשם שלא צריך לפגוע גם בקבוצות-הביניים, כי הם עובדים שכירים ואין להם רווחים אחרים והיום הם צריכים להתקיים. ומה גם שאנחנו עדים עכשיו לגל חדש של התייקרויות. אפילו מה שכבר חוייב בהסכס-

שושנה ארבלייאלמוזלינו (המערך):
חברת הכנסת מאיר כהן, לצערי הרב חדלת להשמיע
את קולך למען השכבות הללו. למה קולך נדם?

מאיר כהן (הליכוד):
אני תמיד התנגדתי לכך.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):
חברת הכנסת ארבלייאלמוזלינו, האם את מודעת לכך
שהצמדת מדרגות המס עומדת לתת הרבה יותר הקלות
לעצמאים, במיליארדי לירות, מאשר לשכירים?

ירוחם משל (המערך):
חברת הכנסת ארבלייאלמוזלינו, תאפשרי לי לענות.
אני אענה על כך.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסה, אני מבקש מכם לאפשר לנואמת לסיים
את דבריה.

שושנה ארבלייאלמוזלינו (המערך):
היושב-ראש רוצה שאסיים את דברי, ובצדק. אינני
מוכנה להשיב לך כרגע על הצעה זו. התייחסתי להצעתך
בקשר לשכירים, אשר לעצמאים — חברת הכנסת משל
רשום לרשות הדיבור, הוא יענה לך על שאלה זו.

אדוני היושב-ראש, אני מציעה שהכנסת תתאחד ב-
סוגיה זו ותבקש מועדת הכספים ומשר האוצר להביא
את התיקון מייד, ושהוא ייעשה בדריבד עם תיקון מדרגות
המס.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחברת הכנסת וילנר, ואחרי — לחברי
הכנסת כהן-אורגד.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסה, מובן שאנחנו תומך
כים בחוק לתיקון פקודת מס הכנסה שמטרתו לעדכן את
מדרגות המס. העניין הוא שצריכים לראות את כל הבעיה,
הן של מס הכנסה והן של רמת השכר.

שמואל פלאטושירון (פיתוח ושלום):
מה אתה מבין בכלכלה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני למדתי כלכלה בצרפת.

שמואל פלאטושירון (פיתוח ושלום):
אתה לא מבין שום דבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שמעתי שאתה מבין בכלכלה, לכן דנו אותך בבית-
משפט צרפתי לחמש שנות מאסר, מכיוון שאתה מומחה
גדול מדי בכלכלה.

אורי אכנרי (מחנה שלי):
זה רק מוכיח. מה אתה רוצה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לקבל חמש שנות מאסר ולשבת בכנסת — לזה צריך
להיות כלכלן מיוחד מיוחד. זו רק תרסה שאתה יושב פה.
התיקון לפקודת מס הכנסה (מס' 41), כלומר עידכון
מדרגות מס הכנסה ארבע פעמים בשנה במקום פעמיים
בשנה, בא בעקבות הסכם-המסגרת. בוועד הפועל של

שיש ירידה של 1.5%, במקום 5% מהשכר הממוצע במשך
— 3.5%, במקום 746 לירות, נקודת הזיכוי צריכה להיות
1,343 לירות, אם תכפילו את ההפרש בין שני הסכומים
במספר הילדים שיש לכל משפחה תראו איזה הפסד נגרם
לה. כל הסכומים הללו נגזלים מהמשפחות האלה, משפחה
עם ארבעה ילדים, שקיבלה בחודש אפריל ומקבלת גם
היום קיצבאות ילדים, לרבות ק"ץ, בסכום של 4,663
לירות, חייבת לקבל תוספת ועידכון של הקיצבאות הללו.
שאל לא כן ההפסד המצטבר שייגרם לה עד שיעדכנו את
נקודות הזיכוי לאחר חודש אוקטובר יהיה כ-6,000 לירות.
אין לכך שום הצדקה.

עידכון מדרגות המס צודק בהחלט והוא נעשה על-פי
ההסכם כדי לשמור על רמת השכר הריאלי של העובדים.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):
של אילו עובדים?

שושנה ארבלייאלמוזלינו (המערך):
של כל העובדים.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):
גם בעלי הכנסה של 100,000 לירות?

שושנה ארבלייאלמוזלינו (המערך):
של כל העובדים שאינם עצמאים, שאין להם רווחים
נוספים, שחיים משכר עבודה.

מאיר כהן (הליכוד):
בוז את מגדילה עוד יותר את הפערים.

שושנה ארבלייאלמוזלינו (המערך):
אני רוצה עידכון נקודות הזיכוי ונקודות הקיצבה.
בבקשה, איפה אתם?

רוד שטרן (הליכוד):
שר האוצר התחייב שיביא את זה.

שושנה ארבלייאלמוזלינו (המערך):
אם אתם חושבים שנגרם עוול לשכבות הללו, מדוע
לא תימו את התיקון הזה מייד? אני רוצה לראות איך
תתבעו עכשיו משר האוצר לתקן את העוול לגבי השכבות
הללו.

מאיר כהן (הליכוד):
האם תסכימי לזה שלמי שמרוויחים 40,000 לירות
לא יתנו כלום ולמי שמרוויחים 20,000 לירות יתנו יותר?
האם ההסתדרות תסכים לזה? האם היא תיתן לזה יד?
האם לא ישתבו? אני מבקש ממך תשובה, כן או לא.

שושנה ארבלייאלמוזלינו (המערך):
אמרתי, לא היית פה. התווכחתי עם הצעתו של חברי
הכנסת כהן-אורגד שמגמתה, למעשה, להוריד את שכרם
של העובדים. למה צריך להוריד את שכרם של העובדים
כשהוא לא מציע להוריד רווחים וכשהוא לא מציע להוריד
מחירים? מדוע, חברת הכנסת כהן? תשאל את חברך.

מאיר כהן (הליכוד):
מי שמקבלים 50,000 לירות, לא ניתן להם שום דבר,
ומי שמקבלים עד 20,000 לירות — ניתן להם פי שניים,
זה יהיה טוב או לא?

תיקון טוב, אבל הוא לא פותר את השאלה היסודית: שמדיניות הממשלה היא נגד הפועלים, נגד כל הפועלים, נגד כל העובדים ונגד שכבות הביניים. שום דמאגוגיה מצד הליכוד לא תוכל לטשטש עובדה זאת. לטובת הסור עלים, לטובת המשק, לטובת הייצור — הלא הייצור — התעשייתי כבר ירד, הלא נפלטו 12,000 פועלי תעשייה — הגיע הזמן שתתפטרו כבר.

היו"ר י. מ. אכרמוביץ:

רשות הדיבור לחבר הכנסת כהניאורג, ואחריו — לחבר הכנסת שטרן.

יגאל כהניאורג (הליכוד):

אדוני היושב ראש, אדוני שר האוצר, כנסת נכבדה, בשבוע שעבר, לפני שהצעת החוק הנוחה על שולחן הכנסת, מתוך ידיעה שהנושא בבישול, הבאתי לחשומתי לב הכנסת את הנתונים שלאורם הייתי מצפה הן מה הסתדרות — שלפי דברי שר האוצר רואה את זה כחלק מהסכם השכר — והן משר האוצר לחזור ולשקול את הדברים בטרם החלטה. גם עכשיו יש דברים שהם עדיין אפשריים להחלטה. אם הייתי צריך לסכם את עמדותי לגבי החוק הייתי אומר שהוא הרבה מדי, מהר מדי, ומשהוא נותן הרבה מדי זה לא לאלה שחסר להם וכשהוא לא נותן הוא לא נותן לאלה שלהם צריך היה לתת.

אני מבקש מחברי הכנסת, דווקא אלה ששמים את הדגש בהבחנה בין שכירים לבין עצמאיים, בין שכירים ברמות הכנסה נמוכות לבין עצמאיים ברמות הכנסה גבוהות, קצת לשים לב לנתונים. הצמדת מדרגות המס צעד 100%, ארבע פעמים בשנה לעומת פעמיים בשנה. צעד זה כשלעצמו יעלה לאוצר, לפי הערכתו, כ-6 מיליארדי לירות — ואינני עוסק בנקודות הזיכוי. מי יקבל את 6 מיליארדי הלירות? התשובה היא: העשיריון העליון של מקבלי הכנסות יקבל כ-45% של כלל ההסבות; שני העשיריונים העליונים יקבלו קרוב ל-70%; שלושת העשיריונים העליונים יקבלו 90%; שלושת העשיריונים הראשונים לא יקבלו שום דבר; 10 האחוזים הנוספים יתחלקו בין העשיריונים הרביעי עד השביעי. כדאי לחברי הכנסת לחזור בשבועי העשירונים העליונים מרוכזים מרבית העצמאיים. אינני מציע בשום אופן להפלות עצמאיים לרעה על פני שכירים, כשם שאינני מציע להפלות עצמאיים לטובה, אבל בנתוני אינפלציה, כאשר מדובר בשאלה היכן לספוג ומהיכן לא לספוג, הרי בכל העולם המערבי ידוע שבמהלך אינפלציה מס הכנסה פרוגרסיבי הוא אמצעי הסטיגה האוטומטי היחיד, ואז השאלה היא: איך מתאימים, למי מתאימים ולפי איזה קצב?

האומנם מטרתה של הנהגת ההסתדרות כאשר ניהלה את המשאומתן היתה קודם כול להבטיח את השכר בשני העשיריונים העליונים, בעשירון העליון? האם זו האיי דיאולוגיה, האם זו החרדה? — כן, חבר הכנסת משל, אני שומע.

ירוחם משל (המערך):

אינני שואל. אענה לך אחר כך.

יגאל כהניאורג (הליכוד):

ראיתי שאתה מסמן וחשבתי שאתה רוצה לשאול.

ובכן השאלה היא למי מחלקים ולמי אין מחל-קים. הייתי מבין אילו הנהגות ההסתדרות היתה באה ואומרת: אנחנו מבקשים התאמה מלאה של נקודות

ההסתדרות הצביעה הסיעה שלנו נגד הסכמי-המסגרת, לא בגלל התיקון בהסכם. זאת אומרת, אנחנו בעד עירכון מדרגות המס ארבע פעמים בשנה, אבל זה בא במסגרת של הסכמי-מסגרת, אשר אף שהוא מגדיל את תוספת היוקר ל-80%, ואף שהוסכם על 7.5% תוספת שכר עם תוספת נוספת לקראת סוף השנה, יביא לכך שעם כל זה ביחד יירד השכר הריאלי במוצע ב-4%. אני הצטערתי על שנחתם ההסכם הזה, כי להסתדרות, לציבור הפועלים יש כוח מספיק ויכול היה להשיג הסכמי-מסגרת טוב יותר וגם יכול היה שלא לוותר על התוספות ועל המשאומתן הענפי והמפעלי, כפי שהיתה יד חפשית במסגרת הסכמי-המסגרת שנחתמו עד כה.

הצעת התיקון הזאת במס הכנסה לקויה בחסר, מכיוון — כפי שכבר אמרה קודמתי — שמוסכם שצריך להיות גם עירכון נקודות הזיכוי ונקודות הקיבצה ב-100%. מוזר שהדבר לא בא ביחד. הלא זה חלק מההסכם, וכל עיכוב בתנאים של אינפלציה דוהרת, כפי שהיא נמשכת כיום, פירושו פגיעה במי שצריכים היו להיות האחרונים ל-היפגע.

אבל חמור ביותר — ועכשיו אני מדבר בכנסת, לא בהסתדרות — מה שעושה הממשלה, מה שעושה שר האוצר, מייד אחרי התימתו של הסכמי-המסגרת הזה מרוקנים אותו מתכנו. ההתייקריות החדשות, העלאת מחיר הלחם ב-100% בכתאחת ואף יותר מזה, הגל העצום של ההתייקריות שכבר בא וזה שעומד לבוא, כל אלה אומרים שהממשלה ושר האוצר מתעללים ממש בפועלים. ועכשיו בא כאן אותו נימוק ששמענו בקריאות-ביניים מצד סיעת הליכוד: האם אתם, חברי ההסתדרות, מסכימים מצד להעלות את השכר למי שמשתכר הרבה ולהוסיף יותר למי שמשתכר מעט? כל זה אינו אלא הצגה דמאגוגית אחת שחט גדולה. הניגוד אינו בין העובדים הניגוד הוא בין העובדים ובין המעבידים, בין הפועלים ובין בעלי ההון הגדולים המרוויחים מיליארדים מהון לבן ומהון שחור.

באופן קונקרטי לא ארפה מן השאלה. שאלתי אותה כבר שלוש פעמים ולא קיבלתי עליה תשובה: את מחיר הלחם העלו ב-100%, וכפי שאני קורא הנימוק הוא שרוצים לחסוך 4 מיליארד לירות סובסידיות. אני לא בודק עכשיו את החשבון, אבל שאלתי מעל במת הכנסת מדוע 12 החברות הגדולות ביותר בארץ משלמות מס הכנסה 2.5%. בעניין זה כל הכלכלנים שטיפלו בנושא הם בדעה אחת, והדבר פורסם בכל העתונות ואף הועלה בכנסת. מדוע ניתן להם לשלם 2.5%, בומן שמהפועלים ברמה הנמוכה ביותר של מס ההכנסה לוקחים 25%? לזה אין תשובה, ומעלים את מחיר הלחם. שנית, שאלתי שאלה שלוש פעמים ועל אף קיבלתי עליה תשובה. גם משאלה זו לא ארפה והיא נוגעת לבעיית הקילת המלאי. לפי החישובים שובים המוסכמים נתנה כבר הקילת המלאי כ-18 מיליארד לירות לבעלי ההון. בשנת 1980 היא תיתן להם, לפי החישוב, 42 מיליארד לירות. אפילו הכפלת מחיר הלחם ומחיר הקמח תיתן שוב הקילת מלאי נוספת. מדוע נותנים זאת במתנה? זה דבר חדש, שלא היה עד אוי-טובר 1979. מדוע נותנים 42 מיליארד לבעלי ההון, לבעלי המחסנים הגדולים לכל סוגי הסחורות? מעלים את מחיר הלחם ומקבלים 4 מיליארד לירות מול 42 מיליארד, ואינני בטוח גם במספר של 4 מיליארד.

לכן אנחנו נצביע, כמובן, בעד התיקון הזה אבל אנחנו נגד מדיניותה של הממשלה. התיקון הזה הוא

חברת ל"ר, ישיבה שני'
— חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 41) —

לירות, ללא מדרגות המס, והצמדת מדרגות המס ללא נקודות הזיכוי עולה 6 מיליארד לירות, אני חושב שזאת חובת ההסתדרות. חובת הממשלה וחובת הכנסת בעת ההצבעה לתת יותר נקודות הזיכוי והרבה פחות במדיר גות המס, כשאנו יודעים היכן זה מתחלק. אולי אבהיר רק נקודה זאת ובכך אסיים. רבותי, אותה פקודת מס הכנסה חלה על שכירים, עצמאיים ובעלי חברות. כיום הקלה במדרגות המס למעלה אין פירושה הקלה לכל עם ישראל. אין לנו שתי פקודות מס הכנסה ואינני מציע שיהיו.

נקודה אחרונה: ציין שר האוצר שכולנו מקווים שהסכמי השכר ימומשו. כולנו יודעים שאם קיימות כיום תביעות שכר מעבר להסכמי השכר הרי הן קיימות ב"קבוצות ההכנסה בעשירונים העליונים, והסתדרות המנהג דסים היא אחת הדוגמאות. אינני מבין מדוע בנוסח הפקודה צריך להיאמר: "רשאי שר האוצר... לקבוע כי בשנת מס פלונית יותאמו סכומי תקרות ההכנסה ארבע פעמים...". אפשר לקבוע: עד ארבע פעמים בשנה, ויידע כל מי שרוצה לפרוץ את המסגרת שעד ארבע פעמים בשנה נשארת עדיין האופציה להיות במסגרת הסכם השכר ולדאוג להצמדת מדרגות המס בהתאם. אם נקבל את הפקודה בנוסח הנוכחי הרי אם אתה גותן ביולי אתה חייב לתת בינואר. באוקטובר אתה חייב לתת מכוה הפי קודה הקודמת. הייבים לדעת שיש כאן מערכת אחת ואין מגיין לחלק לכולם.

אם חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו רגישה, ובצדק, לקבוצות ההכנסה הנמוכות, אני מצפה ממנה שתפנה גם בשעה זו להסתדרות כדי שחבילת הסכומים במס הכנסה תהיה הרבה יותר מאוונת ושאוחו סכום של 6 מיליארד לירות יתחלק בצורה הרבה יותר צודקת. זה חיוני. זה נכון גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה חברתית, זה לא יביא לכך שבחודשים הבאים התוצאה של חבילת הסכמי השכר תהיה לחץ לא על שוק הלאם אלא על השווקים של המוצרים שהם הם המקפיצים והמעלים את המחירים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת דוד שטרן. ואחריו — לחברת-הכנסת ירוחם משל, אחרון הנזמרים בדיון זה.

דוד שטרן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייתי מועל בחור בתי כחבר הכנסת אילו לא הייתי מביע הערב ברכה לשר האוצר, ללשכת התיאום של האירגונים הכלכליים ולהסדרת העובדים על הסיום המוצלח של המשאומתן וחתימת הסכם השכר לשנת 1980/81.

תיקון החוק המובא היום, לעידכון מדרגות המס, אשר יתן פיצוי אוטומטי כחוק לעובדים, הינו השלמה הגיונית להסכם השכר ועדות לכך שממשלת הליכוד ערה לצרכי המשק ולצרכי העובדים. שקט תעשייתי יובטח, לעניות דעתי, על-ידי ההסכמים והתיקון לחוק. הפסד של מיליארדי לירות נגרם בשנות השנה שעברה והמשק אינו יכול ואינו צריך לעמוד במצב זה. לכן נקווה שהשנה תהיה שנה של שקט תעשייתי ושל קידום המשק.

מורגשת רוח חדשה הנושבת ביחסי העבודה. הבנה לכך שקידום העובד קשור עם קידום המפעל והמשק חודרת ללבים של העובדים, דוגמה לכך היא ההחלטה של ועדי "אל על" אשר אחרי שנים, מתוך הכרעה עצמית, החליטו על איחוד הוועדים, על ויתור על תביעות חריגות

הזיכוי ואיננו מדברים על מדרגות המס. יתירה מזאת, הייתי מבין לו הנהגת ההסתדרות היתה באה ואומרת: אנחנו עומדים בנקודות הזיכוי על הצמדה מלאה ומעלה, 120%, ובמקביל אנחנו עומדים על הצמדת מדרגות המס ב"70% או ב"80%. הייתי רואה כאן מדיניות המבטיחה שכר ריאלי קודם כול בשכר הממוצע ומטה. להבטיח זאת בעשירון השישי והשביעי, האם זאת הבעיה שלנו? האם הבעיה שלנו היא להבטיח שלא תיפגע חס וחלילה ה"הכנסה הריאלית נטו בעשירון העשירי? ואלה נתונים המוסכמים על הכול. אין כל חידוש בנתונים.

ירוחם משל (המערך):
הם אינם מוסכמים עלי.

יגאל כהני-אורנג (הליכוד):

הרשה לי, חברת-הכנסת משל, בעשירון העליון נמצאים השכירים והעצמאיים שרמת הכנסתם היא 60 אלף לירות ויותר. זו הקבוצה היחידה שתגיע למיצוי מלוא ערך מדרגות המס. מ"2,400 לירות ועד 2,700 לירות לחודש. בעשירון השביעי, ההכנסה של 35 אלף לירות, ההגאה מהצמדת מדרגות המס תהיה רק 540 לירות לחודש. בעשירון הרביעי — 160 לירות לחודש, ובשלושת העשירונים שמתחת: 0.

אני רוצה להזכיר לכם: ב"1975 כנסה הרפורמה לתוקי. בתקופה מיולי 1975, מועד קבלת ההחלטה על הרפורמה, עד יוני 1977, בשנתיים אלה שבהן היה יהושע רבינוביץ ז"ל שר האוצר, עלה המדד ב"74%. הבה נראה מה הם התיקונים שההסתדרות לחצה על קבלתם ושאמנם נתקבלו בשנתיים אלה. נקודות הזיכוי הוצמדו ב"100% פעמיים בשנה; מדרגות המס הוצמדו רק ב"70%, לא ב"100%. אינני נכנס כעת לבעיה של ארבע פעמים בשנה או פעמיים. באפריל 1978 הוצמדו בפעם הראשונה מדרגות המס ב"100%. ועכשיו האידיאלוגיה היא כיצד להבטיח את ההכנסה למעלה? אינני נכנס לוויכוח האם צריכים להכביד את נטל המס הישיר במדינת ישראל כיום ואהיה מאושר אם תתקוות של שר האוצר יתממשו ובחודשים הקרובים לא נצטרך לסכסוך באמצעות מערכת ה"מסים. אבל כרגע לא מדובר על ספיגה כללית אלא על אנטיספיגה למעלה. יש פתרונות, ופקודת מס הכנסה מאפשרת את כל הוואריאציות. ציינתי תקופה שבה נקודות הזיכוי הוצמדו ב"100%, ומדרגות המס — ב"70%.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

מותר לשאול אותך מדוע אינכם מבצעים זאת? הרי אתם בשלטון.

יגאל כהני-אורנג (הליכוד):

הרשה לי, חברת-הכנסת אבנרי.

אמר שר האוצר בדבריו — ומי שרצה הבין היטב — שזה היה לחצה — הוא השתמש במלה עדינה יותר, כי כידוע הוא בורר את מלותיו — וזאת היתה דרישתה של ההסתדרות, כחלק מהסכם השכר, להצמיד את מדרגות המס.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לא דרשו להצמיד את נקודות הזיכוי.

יגאל כהני-אורנג (הליכוד):

הרשה לי, חברת-הכנסת אבנרי, כאשר הצמדת נקודות הזיכוי עולה כ"3 מיליארד

ותיקרת הכנסה, ושמעל לתיקרת ההכנסה שנקבע בהסכם יוטל מילווה חובה וגם תיקבע דרגת מס נוספת, מעל 60%.

(חבר-הכנסת מ. כהן קורא קריאת-ביניים)

אבקש שלא להפריע לי. לא הפרעתי לך, חבר-הכנסת כהן. חבר-הכנסת כהן-אורגד, אתה יודע סטא-טיסטיקה, אתה מייצג את החלשים ואני מייצג את ה-זוקים.

ריבוננו של עולם, אם יש באמת רצון להגיע לידי הידרברות אמיתית נוכח המצב הכלכלי האמיתי של מדינת ישראל — זאת התשובה: לקבוע הכנסה מינימום והכנסה מאקסימום. שמעתי אחד מהמנהלים החשובים, שאינני רוצה לנקוב בשמו, שאמר: לא די בקיום השכר הריאלי, צריך להוריד את השכר הריאלי. לאותו מנהל הכנסה חוזינית, ובכלל זה התנאים המיוחדים, של כ-250 אלף לירות לחודש. מדוע שלא יגיד שהוא מוכן לחסוך במילווה חובה יותר מ-100 אלף לירות לחודש? כל אלה שמכים על חטא לגבי אחרים שוכחים מה שמגיע מהם. התשובה שמדינת ישראל זקוקה לה — אם אנחנו רוצים לשנות את האווירה — היא לתבוע ולקבל יותר מאלה שיש להם הרבה ולתת יותר לאלה שיש להם מעט.

לגבי העובדים שאנחנו מייצגים: אני מכרין מעל במה זו שההסתדרות מוכנה להגיע לידי הסכם עם שר האוצר וממשלת ישראל ולקבוע מהי רצפת ההכנסה, ולא פחות מזה, ומהי תיקרת ההכנסה שמעליה צריך לקחת מסים ולהטיל מילווה חובה. זאת התשובה לכל אלה שמדברים בשם החלשים והזוקים. זאת ועוד. חבר-הכנסת כהן-אורגד דיבר על סטאטיסטיקה — — —

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):
על עובדות.

ירוחם משל (המערך):
על עובדות.

בזמן שהכנסת אישרה את הרפורמה במס הכנסה, בשנת 1975, היו אן, מכל השכירים, 72.3% ששיעור המס שלהם היה 25%, כעת 38.1% מהשכירים בלבד משל-מים 25% מס. בזמן הפעלת הרפורמה היו 21% מכל השכירים משלמו 35% מס. כעת — 34.3% משלמים 35% מס הכנסה. בשנת 1975 רק 3% מכל השכירים שילמו 45% מס ועתה משלמים שיעור זה 10.1%. בשנת 1975 שילמו 2.5% מכל השכירים 50% מס ועתה משלמים 50% מס 11.2%. בשנת 1975 שילמו 1.2% מכלל השכירים 60% מס ועתה משלמים שיעור זה 6.3% מכלל השכירים.

(חבר-הכנסת י. כהן-אורגד קורא קריאת-ביניים)

חבר-הכנסת כהן-אורגד, אל תפריע לי. אם אתה רוצה שאני אטפל בכך אישית — אטפל. אתה לא מייצג את אלה שקשה להם לאון את תקציבם החודשי ושמש-כורתם אין בה כדי לגמור את החודש.

ההסתדרות מנהלת משא-ומתן ולא סיכמנו אותו עדיין. ההסתדרות שואפת להשיג שבמדינת ישראל בתקופה הזאת לא יהיה אדם עובד שישתכר פחות מ-500 לירות ליום. שר העבודה פנה באופן פומבי למוכיל ההסתדרות ושאל למה שכחנו את החלשים בזמן שניהלנו את המשא-

בנושא הפעלת ה"בואינג" 737 החדשים ועל ויתור על חודש משכורת למען הבראת החברה. פעמים רבות טול-טלה "אל על" עליידי שביחות. מעל בימת הכנסת אני מברך את עובדי "אל על" על צעדם החשוב ומקווה שכל הבית יצטרף לברכותי.

מאיר כהן (הליכוד):

מדוע לא בירכת אותם בוועדת העבודה והרווחה?

דוד שפרן (הליכוד):

נתבררנו היום על עליית המרד בחודש יוני ב-4.6%. הייתי שמח לו העלייה היתה קטנה יותר, אבל גם השיעור הזה של 4.6% בהשוואה לעליית המרד בחודשים הקודמים הוא עלייה שיש לברך עליה. אני פונה לשר האוצר ולוועדת השרים לענייני כלכלה לתת את דעתם על כך שבחודשים הבאים ימותנו העליות היוזמות במצרכים, בדרך, אשר ללא ספק תורמות לכך שאנחנו נכנסים לסיחור אינפלאציוני. במשך החודשים שעברו עודכנו מחירים של רבים מהמצרכים, ועודכנו המחירים של הולק, וייתכן שהיום אנחנו נמצאים במצב שחשוב לעשות "הושבים" ולחשוב על מיתון העליות האלה.

כל בוקר כאשר אנחנו פותחים את העתונים, כל יום כאשר אנחנו שומעים את כלי התקשורת, אנחנו בולעים מנת רעל של זילזול בפעולות הכלכליות של הממשלה. אני שמח שהיום אנחנו יכולים לברך על כמה צעדים חשובים שנעשו עליידי הממשלה להבראת המשק. על כך נתונה ברכתי לשר האוצר ולממשלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ירוחם משל, אחרון הנואמים בדיון זה.

ירוחם משל (המערך):

כבוד היושבראש, כנסת נכבדה, אני מצטער על שחבר-הכנסת אבנרי שהפנה שאלות למוכ"ל ההסתדרות מסתפק רק בשאלות ולא מחכה לתשובה. אני רוצה לתת לו תשובה. אבל קודם-כך אשיב על נקודות מספר שהעלה חבר-הכנסת יגאל כהן-אורגד. גם הוא איננו.

דוד שפרן (הליכוד):
אני אטפור לו.

ירוחם משל (המערך):

נראה שמטבע הדברים קל מאוד להשמיע ביקורת ואת התשובה — מתחמקים מלשמוע.

חבר-הכנסת כהן-אורגד ואבנרי האשימו את ההסתדרות בכך שהיא מייצגת את הזוקים מבלי לתת עדיפות לקבוצות החלשות.

מאיר כהן (הליכוד):

חבר-הכנסת אבנרי שומע אותך מלמעלה.

ירוחם משל (המערך):

לא ידעתי שעלית למעלה ליציע.

ההאשמות שההסתדרות מייצגת חלשים או זוקים הן ביטויים מרושעים. ההסתדרות מייצגת את חברי ה-הסתדרות השכירים, על מצעויותיהם ועל כל רבדיהם.

מוכר ההסתדרות הציע פומבית, על דעת הוועדה המרכזת, בישיבת הוועד המועל, שבתקופה של קושי כלכלי — ויש קושי כלכלי — נגיע להסכם על רצפת הכנסה

מדרגות המס יחול רק לגבי שכירים או לגבי האזרחים שמגכים משכרם מס במקור? הרי עוד לפני שהשכירים מקבלים את משכורתם מגכים מהם המסים. רוב ההכנסות של הביטוח הלאומי באות מהשכירים. מדוע רוח אינפלאציוני פטור ממס ותוספת יוקר אינפלאציונית אינה פטורה? הקילת מס על מלאי פטור על דירות לוקסוס — זה כן. הכנסת הלכה רחוק יותר משר האוצר ופטרה את כל הדירות ממס שבו. המחוקק שתיים או יותר דירות במשך חמש שנים פטור ממס שבו — לשוויון כזה חותרת הממשלה. שכיר המקבל משכורת של 30—40 אלף לירות אינו מקבל משכורת רווחה. לכן אני דורש לקבוע מינימום ומאקסימום.

עכשיו אני עובר לנושא נקודות הזיכוי. אדוני שר האוצר, אין דבר צודק יותר מעידכון מדרגות המס. לולא העידכון לא היינו חותמים על ההסכם. בונים כבישים מתקציב המדינה, דירות עולות מיליונים ואחר כך פוטר רים אותן ממס. זאת הכנסת החליטה וחברי הכנסת כהן אורגד היה בין יוזמי החוקים האלה. לשכיר מגכים מס במקור. מס הכנסה שותף שלו, ביטוח לאומי שותף שלו. אדוני שר האוצר, פעמיים בשנה ניתנה תוספת יוקר ועודכנו נקודות הזיכוי. אחרי עידכון נקודות הזיכוי בא עידכון קיצבאות הילדים. אם יחליטו פה על נקודות הזיכוי יבוא הביטוח הלאומי ויגדיל בהתאם את קיצבאות הילדים. אין נקודות זיכוי — אין קיצבאות ילדים. לכן על הכנסת לטפל בנקודות הזיכוי. לפני חתימת ההסכם כתב החבר ישראל קיסר בשם ההסתדרות מכתב לאיתן יעקבסון, נציב שירות המדינה, בקשר למדרגות המס. כמו כן הודגש באותו מכתב שבמקביל יעודכנו נקודות הזיכוי. זאת נכתב ב-6 ביולי. עוד לפני חתימת ההסכם. יכולתם להגיד לא.

שר-האוצר י. הורביץ:

יש לי מכתב של איתן יעקבסון אליכם. אתה קורא מכתב אחד, תקרא את השני.

ירוחם משל (המערך):

לפני חתימת ההסכם הגיע מכתב אחד. אילו היה מגיע מכתב אחר לא היינו חותמים על ההסכם. מוכ"ל ההסתדרות הודיע בפומבי שאם לא יהיה עידכון של מדרגות המס ושל נקודות הזיכוי לא יהיה תוקף להסכם. ישראל קיסר היה אצלי היום. לא יכולתי לראות את צערו. מדוע? הוא היה בטוח שאם כתב מכתב ואין תשובה ברור שזה תקף, הוא לא קיבל תשובה שלילית.

שר-האוצר י. הורביץ:
קיבל.

ירוחם משל (המערך):

החבר קיסר היה אצלי הבוקר וגתן לי את המסמך הזה. ראיתי את האיש הזה במצב רוח קשה ביותר. הוא ידע על ההודעה שלי שאין להתחם על ההסכם של 7.5% בלי עידכון מדרגות המס ונקודות הזיכוי. בנקודה זאת אני מסכים עם חברי הכנסת כהן-אורגד. אין זה נוכח מדרגות המס נוגעות רק לקבוצות החזקות, אבל בלי עידכון נקודות הזיכוי אנחנו מקפחים את הקבוצות החלשות. הדרגות החלשות אינן נהנות מהתוספת. אם אין נקודות זיכוי אין העלאת קיצבאות הילדים ועל-ידי כך מתקפחות הן משפחות ברוכות-הילדים. במשך כל השנים היה פעמיים בשנה תוספת יוקר ואוטומאטית היה גם שינוי בנקודות הזיכוי.

ומתן. לא סיימנו את המשאומתן. אמרנו שלפחות נשיג שעובד או עובדת לא ישתכרו פחות מ-400—500 לירות ליום בכל מקום עבודה במדינת ישראל בתקופה אינפלאציונית זאת. זאת רוח וגם המעסיקים הציבוריים וגם המעסיקים הפרטיים. לא היתה לי ברירה אלא להגיש בכנסת הצעת חוק של שכר מינימום שיהיה לא פחות מ-50% מהשכר הממוצע במשך ואחרי תקופה של שנתיים — 60%. את הצעת שכר המינימום שלי הכנסת דחתה. כאשר מגיעים לנושא החלשים — הכנסת דוחה. כאשר מגיעים למדרגות המס — מתחילים לחפש את השכירים בקרב השכירים.

חברי הכנסת וילנר אמר שסיעתו לא הצביעה בכנסת בנושא ההסכם. אני חושב ששר האוצר היה שותף רציני בהסכם הזה.

האם לא מגיעה להסתדרות הערכה כאשר אמרנו כי השכירים יקבלו תוספת של 7.5% מחודש אפריל ועוד 7.5% מאוקטובר?

דוד שטרן (הליכוד):
חשמע הערכה.

מאיר כהן (הליכוד):
מה על תוספת היוקר?

ירוחם משל (המערך):

אני עוד אגיע לתוספת היוקר.

אנחנו רצינו להבטיח את המינימום ההכרחי. ידעתי שבמפעלים חזקים יקבלו יותר. נתתי ידי ימים ויליות כדי להגיע להסכם של 7.5% כדי להבטיח את המינימום ההכרחי לקבוצות החלשות. במפעלים רווחיים מותר בצדק לקבל יותר. אם למפעל יש רווח והפועלים הקדישו ממצאם להגנת הרווח הזה מגיע להם לקבל חלק ממנו. אם לא היינו מעדכנים את מדרגות המס, מחצית מהתוספת של ה-7.5% היתה הולכת למס הכנסה. עד כדי כך לאהוב את שר האוצר, לקבל 7.5% ומחצית לשלוח למשרד האוצר? לא ראיתי אהבה כזאת בשום מדינה. כל העוב"ד דים מכל הדרגות יקבלו תוספת של 7.5% — זה דבר של מה בכך? המהנדס, בעל המקצוע ועובד המחקר יקבלו לא פחות מ-7.5%. היו אצלי משלחות ממפעלים רבים ותבעו תוספת גדולה יותר. תשובתנו היתה ברורה: לנגד עינינו עומד קודם-ככול הצורך להבטיח את המינימום ההכרחי ולאחר מכן נטפל בקבוצות עובדים אחרות. הסתירות המהנדסים לא חתמה על ההסכם. מדוע? זה יותר מדי או פחות מדי? אותם המהנדסים, המתנגדים שמישהו יוצמד אליהם. ממוזדים שהמורים יקבלו קצת יותר ורוצים להיצמד אליהם. בוועידת ההסתדרות החקי לאית אמרת: המקצוע שלכם הוא מקצוע מועדף כי עד היום הזה לא הוצגה בפני תביעה להיצמד לשכרם. עידכון מדרגות המס בא למנוע שחיקה נוספת. בלי עידכון מדרגות המס תהיה שחיקה בשכרם של הפועלים בשיעור של 20%. הפרופסור ברקאי ופרופסורים אחרים שאלו איך אפשר לדרוש מפועל שיקבל תוספת שכר כחוצאה מהת ייקרות והתוספת תביא אותו למדרגת מס גבוהה יותר.

לכן אינני מקבל את טענת חברי הטוב מאיר כהן. ההסתדרות אינה מייצגת רק את החלשים, היא מייצגת את מקבלי השכר. לגבי החלשים אנחנו דורשים שכר מינימום. לגבי מקבלי שכר — איננו רוצים משכורתם תישחק לעפר. אם שכירים בישראל מקבלים פחות מעצ-מאיים, מה רע בכך. חברי הכנסת כהן-אורגד, שעידכון

יגאל כהן־אורגד (הליכוד) :
 ניתן את נקודות הויכוח ולא ניתן הצמדה של 100%
 בשיעור מס שולי של 60%.

ירוחם משל (המערך) :
 היות שאתה מייצג רק את החלשים תסכים קודם
 להצעתו שעידכון מדרגות המס יחול רק על השכירים,
 או, יותר נכון לומר, על אלה שמהם מגכים מס במקור,
 אלה שמוסרים דיגים־יוחשובנות. אני רוצה לעזור לך להגן
 על החלשים. היות שאתה רוצה לייצג אותם, קודם־כול
 נסכים שמי שמשלם מס במקור עוד לפני שהוא רואה
 את משכורתו עליו יחול העידכון של מדרגות המס.
 לאחר מכן אדון אתך על שלב ב', הכולל את השאלה
 מהי רצפת הכנסה ומהי תיקרת הכנסה. אינך יכול לדבר
 על דאגה לחלשים ובינתיים לתת את כל ההנחות ל־
 עצמאיים.

לכן לדעתי צריך לקבוע את רצפת ההכנסה ואת
 תיקרת ההכנסה. אני מודיע שאני מוכן לשבת יומם ולילה
 עם שר האוצר ולהביא לכנסת הצעה מוסכמת מהי רצפת
 ההכנסה, שאין פחות ממנה, ומהי התיקרה. שלמעלה
 ממנה ישולם מס גבוה או מילווה חובה. לחלופין, תבוא
 הצעה שהתאמת מדרגות המס תחול על אלה שמשלמים
 את המס במקור. אינני מקבל את הדעה ששכרו של
 העובד עולה בגלל ההתייקרויות של 100% עד 120%.
 הוא מקבל תוספת התייקרות ואינני סבור שזוהי תוספת
 שכר. זהו פיצוי מינימאלי על ההתייקרות.

אני מבקש משר האוצר, כשם שהלכנו יחד כברתי
 דרך עד להסכם, תלך לקראתנו גם בנושא של נקודות
 הויכוח, ובא לציון גואל.

חבר־הכנסת שטרן אמר דברים נכונים. אנחנו הלכנו
 בדרך של רצון לשמור על יחסי עבודה יציבים. אני יודע
 שהיה בירור קשה עם נציג הקבלנים. הבינונו את המצב
 הקשה בכלכלה. בוועד הפועל היתה התנגדות. עמדתי
 יחד עם חברי כדי להגן על דבר צודק.

אדוני היושב־ראש, אדוני שר האוצר, אני אמרתי
 בוועד הפועל שחלק מההסכם קשור בשכר מינימום ל־
 עובד, 500 לירות בעד שמונה שעות עבודה. כאשר
 אנחנו מדברים על שכר מינימום אתם שותקים. כאשר
 אנחנו מדברים על מדרגות המס שואלים: איפה החלשים?
 כאשר מדברים על חלשים נשאר הסתדרות עם עצמה.
 אין לה בעלי־ברית בנושא החלשים. אם יש הבנה לגבי
 החלשים צריכה הכנסת להצביע בעד הגדלת נקודות הויכוח
 וכן לתמוך בהנהגת שכר מינימום אם לא נגיע להסכם
 עם המעסיקים. אני רוצה להגיע להסכם עם המעסי־
 קים — — —

יגאל כהן־אורגד (הליכוד) :
 כדי להבטיח את נקודות הויכוח, שאתה בצדק חרד
 להן, אולי תסכים אתי שעובד שמרוויח 60 אלף לירות
 או 70 אלף לירות ברוטו יקבל את התוספת של נקודות
 הויכוח כמו פועל שמשכרך 20 אלף לירות, ויקבל פחות
 מ־100% הצמדה של מדרגות המס בשיעור מס שולי של
 60% ארבע פעמים בשנה? כאשר אמרת שפועלי התעשייה
 לא יסכימו עלי לציין שפועלי תעשייה כלל וכלל אינם
 נהנים מהצמדת מדרגות המס.

ירוחם משל (המערך) :
 זו כבר לא שאלה, זה גאום.

יב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מוזכר הכנסת נ. לורך :

ברשות היושב־ראש, הנני מתכבד להודיע שהיום
 הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה והרווחה
 בנושא "נשירת ילדים ממשפחות מצוקה ממעונות־היום".

יג. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 41), תש"ם—1980 (המשך הדין)

לעשות, ועשו זאת כמיטב יכלתם ובכשרון. יש מקום
 להודות להם ואם זהו המקום לכך אני עושה זאת ברצון.
 גם אם אנחנו שלא להתווכח אי־אפשר שלא לענות על
 כמה דברים שנאמרו ולא להגיב על כמה טעויות שאנו
 מתהלכים אתן. ראשית, לא נכון שהשכירים משלמים מס
 הכנסה ועצמאיים אינם משלמים. אילו כך היה המצב
 היינו צריכים לבדוק את עצמנו: או שיש העלמה קשה
 מאוד, פיגור נורא במערכת הגבייה, או שמצב השכירים
 יציב. שהרי לא במקרה עלה השכר הריאלי. השכר ברוטו
 עלה בהרבה, ואחרי מיסוי עלה השכר הריאלי, ולא
 במקרה קרה מה שקרה עם העצמאיים. יש לבדוק מה
 קרה. אינני חושב שבעניין הגבייה זוהי החוליה האשמה.

שושנה ארכלי־אלמולינו (המערך) :
 ומה קורה עם העצמאיים ?

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן
 הכנסת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

אנו חוזרים לחוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 41),
 תש"ם—1980, בקריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר האוצר.

שר־האוצר י. הורוביץ :

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מודה
 על האמת, אני נמנע במתכוון מלהיכנס לפולמוס, והיצר
 דווקא מגרה אותי מאוד לעסוק בכמה נושאים, להתווכח
 ולומר בדיוק מה אני חושב, ואפילו מעבר לזה, כי יש
 מה לומר. לא במקרה בחודשים האחרונים שמרתי בכוונה
 על פרופיל נמוך בענייני המשא־ומתן, כי קל מאוד היה
 להתלחק כמה פעמים במשא־ומתן שהיה מאוד רגיש,
 מאוד מפותל וקשה. אני מודה מעל במה זו לכל השותפים
 למשא־ומתן, להסתדרות, ללשכת התיאום, לאנשי נציבות
 שירות המדינה, שעשו כמובן את מה שביקשנו מהם

חברת ליד, ישיבה שני
— חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 41) —

רים. אינני יכול להגיד שהתביעה בלתי צודקת ובלתי-הגיבית. אמרתי שאני מוכן להגיע עם ההסתדרות למסגרת מוסכמת שתבטיח עד כמה שאפשר שלא יחזור מה שהיה בשנה שעברה, שהשכר הריאלי יישמר אבל לא תהיה פריצה מעבר לכך. ההסתדרות גם ערה למצב, לא בגלל נאומי, לא בגלל הקריאה שלנו, אבל היא ערה לגורל המשק. גם ההסתדרות ולחבריה העובדים יש משק גדול והן ערות לכך שהעובדים חיים מהמשק, ולא עלייד המשק או בצדו, ואם המשק לא יהיה — לעובדים לא תהיה עבודה. אנשי ההסתדרות מבינים את הדבר כמוני וכמוך והם ניגשו למשאומתן. אינני צריך לחלק כאן מחמאות. ניגשו למשאומתן בזהירות רבה ובאחריות רבה גם לשכת התיאום של האיירגונים הכלכליים וגם ההסתדרות ואנחנו עשינו כמיטב יכולתנו לתרום ולא להפריע. בנקל יכולנו, חס וחלילה, להיות גורם מעכב. לא רצינו בזה. הצעת ההסכם הזאת היא הצעה טובה למשק במצבו ואני משער שנוכל לעמוד בה. הלוואי שנעמוד בה.

אינני יכול להימנע מלומר כמה מלים בעניין נקודות הזיכוי. חבריה הכנסת משל, אני מאוד מעריך ומחשיב את ישראל קיסר, הוא יהודי מאוד חריף, חכם, עקבי ומודעה עם הנושא שהוא עוסק בו. על המכתב שלו יש תשובה. אמציא לך את התשובה. התייחסו לפנייה זאת והבענו את עמדותינו באופן ברור. אנחנו מדברים על מדרגות המס ולא על נקודות זיכוי. אני יודע את הצדק שיש בתביעה זו, אני גם יודע שעם הגשת החקיקה היה ויכוח קשה עם סיעת הליכוד או עם חלקה, כי אין אצלנו מי שטענו שבמשפחות שיש להן עד 2 או 3 ילדים לא צריך בכלל לשלם קיצבאות ילדים אם נכונים הדברים שאנחנו אומרים על מצב המשק, ורק משפחות גדולות יותר צריך לשלם ולהחזיר התייקרויות, ולכן יקבלו את שווקים לכן ואלה שאינם זקוקים, בניגוד נכונים של חברי הכנסת — הנכדים שלי שאינם זקוקים לקיצבאות הילדים — לא יקבלו. אך אמרו שאי אפשר לפגוע בקיצבאות הילדים כי זו בבת העין. בסדר, לא פגענו. עכשיו אומרים לעדכן את קיצבאות הילדים.

(חברת הכנסת ש. ארבל לילד) ארבל לילד
קוראת קריאת ביניים)

אני רוצה להזכיר שבימי הממשלה הקודמת לא עודכנו מדרגות המס ארבע פעמים בשנה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
גם לא היתה אינפלוציה כזאת.

שריאהוצר י. הורביץ:

באינפלוציה של 35%—37% היה פעמיים בשנה עידכון של 70%. חבריה הכנסת אמיר, 70% פעמיים בשנה זה פחות מ-100% ארבע פעמים בשנה.

יכולתי להגיד לכם, רבותי, אל תטפסו יותר מדי גבוה. מצב המשק עכשיו טובע קרבנות, וזהו אחד הקרבנות. לא אומר זאת. שאתם נהגתם כפי שנהגתם, זאת אני כן אומר. אבל אנחנו רוצים לברוק דבר זה בוועדת השרים לענייני כלכלה, מרצוננו, כפי שאמרתי בישיבה קודמת לאחר הצעתה של חברת הכנסת ארבל לילד, ולמקבל געביר נושא זה לוועדת השרים לענייני כלכלה ונביא אותו לוועדת הכספים של הכנסת. כפי שנקבע. זה לא

שריאהוצר י. הורביץ:

אתן לך מספרים. אראה את הסקטור העסקי לעניין זה כמיקשה אחת ואת השכירים כמיקשה אחרת. בשנת 1979 גבינו 120.8 מיליארד לירות ומה שילמו השכירים 41.9 מיליארד לירות. השכירים שילמו 34.7%. כל הסקטור העסקי שילם 789 מיליארד לירות שהן 65.3%. קרוב ל-35% שילמו השכירים בארץ, ובקרב השכירים יש גם מנהלי חברות, אנשים שיש להם אחוזים בחברות והם רשומים כשכירים, ואינם חיים רק על דיבידנדים. 65% שילם הסקטור העסקי. יכול להיות שהיה צריך לפרט את הנתונים כדי לדעת מה קורה.

אני רוצה לענות לחבריה הכנסת וילנר, שרץ עם השאלות האלה חוזר ושאל, באופן הפשוט ביותר: הקילת המלאי לתעשייה נעשתה במודע כדי לעזור לתעשייה ולעודד אותה. אינני יודע אם אמנם נכון ש-12 חברות שילמו 2.5% מס הכנסה. תמצא 12 חברות אחרות שאינני יודע כמה אחוזים הן שילמו. אבל במודע ועדת הכספים והממשלה אישרו הקלות רציניות לתעשייה בשנה שעברה. תיקננו אותן, הקשינו את התנאים, אבל גם לאחר ההקלות המפלגות לתעשייה, כפי שאומר חבריה הכנסת וילנר, אינני רואה תור גדול של משקיעים. מדאיג אותי מה קורה בתעשייה, מתוך דאגה שיותר קל לדבר על מעבר ליצוא — ועושים זאת, ובקצב מצויין — ויותר קל לשוחח ולהצהיר הצהרות מאשר לבצע את היצוא הלכה למעשה. אני מודאג מהעובדה שלמרות ההקלות ולמרות ההנחות ולמרות המשדרים של רשות ההשקעות בארצות הברית ובאירופה לא עומדים בתור משקיעים בתעשייה, והלוואי שהיו כאלה.

באתי להפריך את האגדה שרק השכירים משלמים מס. אם זה נכון, סימן שקרה משהו חמור מאוד. זה לא נכון שהיחידים שמשלמים הם השכירים. אילו זה היה נכון, סימן שחלק גדול של ההכנסה הולך לשכיר המובטח ואילו העצמאי הוא בסכנה, במצב קשה. אני מקווה שזה לא כך.

ושותי הערות לחבריה הכנסת כהן-אורגד, שאני מחשיב את דעתו והוא יודע את החומר והנימוקים והעמדות שלו אינם תמהוניים. הערה אחת בעניין המיסוי ברמה הגבוהה של ההכנסה. לא במקרה דאגה ועדת בן-שחר לכך שלא יהיה מיסוי גבוה מדי ברמות ההכנסה הגבוהות ולא במקרה היא מתחה את הקו, וכאן צדק חבריה הכנסת משל. מה שאנו עושים הוא לא להטיל מס אינפלוציוני. מה שתובעים מאתנו הסוחרים, התעשיינים, החקלאים — ועוד לא נענינו להם — וזהו תביעה שביסודה היא צודקת. אני מצטער להגיד שבתביעה הזאת היה צדק.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):

אין לך ממה לעשות רפורמה בשנת 1980.

שריאהוצר י. הורביץ:

אם רוצים להבטיח שהמס לא יעלה על אחוז מסויים, אם מורידים את התיקרה, ובמודע, אין טעם להעלות את המס בעקפיין אלא אם רוצים לעשות זאת במודע. יש דרך להטיל מס נוסף, עליידי כך שהאינפלוציה תכרסם ותשחק. אני אפילו מעז לומר שאילו עשינו זאת, במצבה זה של מדינת ישראל היתה בולע עבירה זאת ומקבל אותה על מצפונה. אבל במשאומתן עם העובדים היתה להם תביעה בהחלט לגיטימית להתחשב בעליית המחיר

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון
סקודת מס הכנסה (מס' 41), תש"ם—1980,
לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

ללא התנגדות הוחלט להעביר את הצעת החוק לווע-
דת הכספים, להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.
חברי הכנסת, הישיבה הבאה של הכנסת תחייים אי"ן
מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

שייך להצעה זו, שאני מביא עכשיו, לעידכון מדרגות
המס.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים
ואני מקווה שהיא תידון ותתקבל במהרה כי אנחנו רוצים
לבצעה עוד בתשלום השכר בחודש הקרוב.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להע-
ביר את הצעת חוק לתיקון סקודת מס הכנסה (מס' 41)
לוועדת הכספים.

הישיבה ננעלה בשעה 20:36.